

ZÁMEK DAČICE

Proměny interiérů od renesance k dnešku

Jan Mikeš

ZÁMEK DAČICE

Proměny interiérů od renesance k dnešku

ZÁMEK DAČICE

Proměny interiérů od renesance k dnešku

Publikace vznikla v rámci vědeckovýzkumného projektu Program aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity Ministerstva kultury České republiky (NAKI DF11P010VV026)

Odborná recenze Mgr. Ondřej Jakubec, PhD.

Na obálce E. Jacob Alt, Veduta dačického zámku, 1837, zdroj: soukromá sbírka

© Národní památkový ústav, územní památková správa v Českých Budějovicích, 2015

Authors © Mgr. Jan Mikeš, Mgr. Renata Mikešová

ISBN 978-80-87890-14-1

OBSAH

Úvod	7
Historický a stavební vývoj	8
Od nejstarších dob po Krajíře z Krajku	8
Století válek a svárů	13
V odlesku barokní slávy	14
Osudové spojení	19
Nový domov. Přestavby zámku za Karla Maxmiliána Dalberga	23
V rodinném kruhu	31
Odcházení	34
Ve správě státu	39
Historické proměny dačických interiérů	41
Renesanční zámek	42
Za Berků z Dubé (1728–1714)	45
Venkovská rezidence Osteinů (1728–1809)	50
Zámek v době Dalbergů (1809–1940)	58
Friedrich Ferdinand Dalberg	61
Vývoj interiérové instalace zámku po roce 1945	67
Katalog reinstalované expozice	69
I. Apartmá Friedricha Ferdinanda Dalberga	69
II. Společenské prostory	76
III. Dámské apartmá	88
Nejvýznamnější památky dačického zámku	92
Přílohy	124
Archivní prameny (výňatky z inventářů)	124
Výňatek z pozůstalostního inventáře hraběnky Františky Rozálie Kinské rozené Berkové z Dubé (†29. 1. 1714)	125
Výňatek z pozůstalostního inventáře hraběte Heinricha Karla Osteina	130
Výňatek z pozůstalostního inventáře sestaveného po smrti říšského barona Friedricha Ferdinanda von Dalberg (†19. 9. 1908)	140
Výňatek z pozůstalostního inventáře sestaveného po smrti barona Friedricha Egberta von Dalberg († 9. březen 1914)	146
Seznam pramenů a literatury	154
Summary	157

Úvod

Zámek v Dačicích byl postaven na sklonku renesančního období jako rezidence Oldřicha Krajíře, posledního člena kdysi významného rodu. V následujících čtyřech staletích se v jeho vlastnictví vystřídali příslušníci osmi šlechtických rodin, kteří zde provedli nespočet větších či menších přestaveb. Od roku 1945 je zámek spravován státem a již více než šedesát let zpřístupněn veřejnosti.

Každá změna majitele se dotkla také podoby zámeckých interiérů. V archivních pramenech lze vysledovat, jak se vnitřní vybavení proměňovalo v závislosti na rodinných a finančních poměrech nového vlastníka, i v souvislosti se změnami vkusu přicházejícími vždy s novou generací. Rovněž po zestátnění prošel zámek několika významnými instalačními zásahy, spojenými především s nároky na ideologickou i slohovou očistu zámeckých interiérů. Prostory expozice měly být zbaveny všech připomínek posledních majitelů a prezentovány jako ukázka empírové bytové kultury. Po návratu demokracie v roce 1989 se manželé Bisovi jako kasteláni zámku zasloužili o rozšíření povědomí o šlechtických majitelích Dačic z rodu Dalbergů. Na základě mnohaleté práce PhDr. Jany Bisové a Mgr. Renaty Mikešové-Hejtmanové při výzkumu archivních pramenů byly shromážděny podklady pro proměnu instalace, uskutečněnou díky zapojení do grantu NAKI v letech 2010-2012, která rehabilitovala funkci a podobu zámeckých interiérů na počátku dvacátého století. Záměr by nebylo možno provést bez intenzivní práce zaměstnanců Územní památkové správy Národního památkového ústavu v Českých Budějovicích, především autorek interiérových instalací Mgr. Zuzany Vavrkové, PhDr. Ludmily Ourodové, PhDr. Maji Havlové. Za to patří jim všem velký dík.

Od nejstarších dob po Krajíře z Krajku

Dačice jsou jednou z nejstarších doložených osad na pomezí Čech a Moravy. V písemných pramenech se objevují roku 1183 v souvislosti s vysvěcením zdejšího farního kostela, na němž se ve Znojmě domluvil pražský biskup Pelhřim s knížetem Konrádem Otou.¹ Z toho vyplývá, že trhovářská ves, ležící při důležitém brodu přes řeku Dyji, byla původně zeměpanským majetkem.² V dalších staletích ji vlastnil i řád křížovníků s červenou hvězdou a především páni z Hradce, za jejichž vlády získaly Dačice statut městečka. Panství bylo nadále spravováno z nedalekého hradu Bílkova, a to až do jeho zničení a poboření Hynce Ptáčkem z Pirkštejna v roce 1444.³

O patnáct let později Zdeněk ze Šternberka, jako poručník dětí po Janu Telečském z Hradce, prodal Bílkovské panství panu Wolfgangu Krajířovi z Krajku za 10800 zlatých uherských.⁴ Rod Krajířů, původem z Korutan, se v českých zemích etabloval v době vlády Václava IV. a Wolfgang Krajíř byl jeden z nejvýznamnějších šlechticů věrných králi Jiřímu z Poděbrad. V době koupě panství byl již majitelem nedalekého Landštejna, Nové Bystřice i několika přilehlých rakouských statků a koupí Bílkovského zboží zcelil své panství na pomezí Čech, Moravy a Rakous.

Tehdy v Dačicích již existovalo šlechtické sídlo v podobě malé tvrze při cestě do Telče, jejíž základy se dochovaly v rámci pozdějšího hospodářského dvora.⁵

Krajířové se významně zasloužili o hospodářský rozvoj města, jeho dodnes dochovaná urbanistická podoba se dvěma velkými náměstími byla vytvořena během 16. století, zvláště za vlády Albrechta Krajíře (†1564). Před rokem 1559 byla postavena nová renesanční radnice a sám Albrecht začal stavět vedle již nevyhovující tvrze svůj zámek jako uzavřený čtyřkřídlý palác s cimbuřím a nárožními věžicemi. Sám se dokončení stavby zřejmě nedočkal, neboť zemřel již v roce 1564.⁶ Ve stavbě pokračovala jeho manželka Magdalena, rozená z Vřesovic, jak dokazuje letopočet 1579 na aliančním erbu obou manželů nad vchodem do „starého zámku“, který vyznačuje datum dokončení stavby, dnešního sídla Městského úřadu.

Jediným Albrechtovým synem byl tehdy ještě nedospělý Oldřich Krajíř (†1600), který se svého dědictví ujal po dosažení zletilosti v roce 1582.⁷

1. HEŘMANSKÝ (ed.), *Letopis Vincenciův a Jarlochův*, Praha 1957, s. 152.

2. Blíže k tématu, BISTŘICKÝ, *Zeměpanské a křížovnické Dačice*, In: Jan Bistřický – Marie Kučerová, *Dějiny Dačic, Dačice 2002*, s. 33–50.

3. Viz BISTŘICKÝ, *Za pánů z Hradce*, Tamtéž, s. 51–66.

4. KŘÍŽEK, *Dačický listinář*, 1941, s. 23–26.

5. Podrobně viz ELIÁŠ, *Dačice, tvrz. Stavebně historický průzkum*, Brno 1999.

6. NOVOTNÁ, *Krajířové z Krajku*, České Budějovice 2010, s. 40–41.

7. Tamtéž, s. 174–182.

Renesanční arkády severního křídla, foto Aleš Motejl

Snad již v dobách Albrechtovy vlády bylo západně od kostela sv. Vavřince založeno nové osídlení s tzv. Horním, dnešním Havlíčkovým náměstím. Dodnes dochovaná pravidelná uliční řada domů svědčí o plánovité výstavbě severní strany nového sídliště, uzavřeného na západě Hradeckou branou. Na jižní straně se Oldřich rozhodl vybudovat nové reprezentativní sídlo, které nebude tísnit okolní zástavba.

O existenci zámku se poprvé dočítáme v roce 1591, v kupní smlouvě na prodej domu „vedle Nového stavení Jeho Milosti“.⁸ Za dosavadního stavu poznání se zdá, že zámek byl úplnou novostavbou. Až archeologický průzkum sklepení a bezprostředního okolí areálu by dokázal vyřešit otázku podoby předcházejících staveb. Nelze ani posoudit, do jaké míry byla stavba hotova již ve zmíněném roce 1591.⁹

Pravděpodobný stavitel zámku, Francesco Garof da Bissone, tehdy již dva roky odpočíval v hrobu u farního kostela sv. Vavřince, pod kostelní věží, kterou navrhl a postavil díky

8. První uveřejnil tuto zprávu František Křížek v roce 1943, do té doby byl vznik dačického zámku kladen až do počátku 17. století a spojován s Kateřinou Krajířovou z Krajku. Viz Křížek, *Dačice*, 1943, nečíslováno.

9. K otázce komplexního stavebního vývoje zámku dosud chybí podrobnější literatura. Přehled podává Bisová, *Státní zámek v Dačicích*. Průvodce stavebním vývojem zámku a jeho současný stav, Dačický vlastivědný sborník I, 2001, s. 12–31. Nepublikovaným základním textem je především stavebně historický průzkum objektu. KAŠIČKA – ZAHRADNÍK, *Státní zámek Dačice*. Stavebně-historický průzkum a architektonicko-památkové vyhodnocení, Praha 2010.

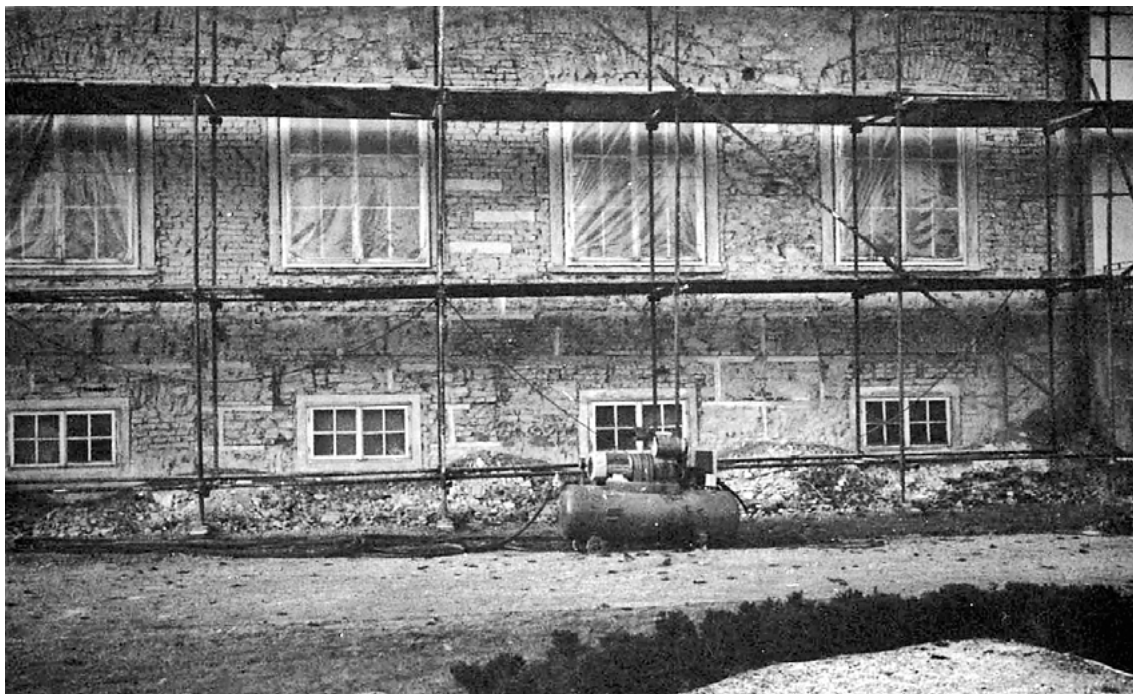
Renesanční sgrafita v podobě kuželkové balustrády na fasádě jižního křídla odhalená při rekonstrukci zámku v letech 1990–1992, zdroj: SZ Dačice

donaci Oldřicha Krajíře. Věž, dokončená roku 1586, nese desku s dedikací právě Oldřichovi a je otázkou, zda její stavba předcházela, či byla současná se stavbou zámku.¹⁰

Zámek byl v souladu s dobovým vkusem nejspíše plánován jako pravidelný na čtvercovém půdorysu. Později ale došlo ke změně, neboť severní křídlo obrácené do náměstí nyní přečnává křídla boční. Nejviditelnějším pozůstatkem renesanční stavby jsou nádvoří arkády severního křídla, které byly původně ještě o dvě pole delší. V podobě omítkových sgrafit byly arkády opakovány také v patře protější jižní vstupní části. Jedna z místností mezipatra západního křídla s dochovanou hřebínkovou klenbou je zřejmě dokladem podoby původních spojovacích bočních křídel, v nichž byla také schodiště do pater obou hlavních zámeckých budov. V komoře nad dnešním kastelánským bytem se částečně dochovala klenba původní zámecké kaple. Jedinou památkou kdysi jistě bohaté kamenické výzdoby je renesanční portál s kamenným erbem Krajířů z Krajku v přízemí jižního křídla.

Exteriéry zámku byly zdobeny uměřeně, rohy fasád zvýrazněny kvádrováním, plochy členěny sgrafitovými psaníčky, jejichž barevnost i utváření byly velmi podobné, jaké můžeme spatřit na věži farního kostela. Věž byla osazena stejnými toskánskými sloupy, jaké mají obě patra zámeckých arkád. Tento postup se vymyká principu odstupňování řádů,

10. O věži podrobně ZWACH, *Denkwürdigkeiten der Stadt Datschitz*, Wien 1860, s. 39–44. Nové informace o staviteli věže Francescu Garofovi přinesla především KRČÁLOVÁ, *O rodině Francesca Borrominiho*, *Umění* XXXIII, 1985, č. 5, s. 414–425.

Zbytky psaníčkových sgrafit na fasádě odhalené při rekonstrukci v letech 1990–1992, zdroj: SZ Dačice

užitých na ostatních moravských arkádových zámcích, s výjimkou zámku v Hrubšicích, dokončeného nejspíše také na sklonku 16. století pro Jana z Lipé – manžela Kateřiny Krajířové z Krajku. Jeho rodové sídlo v Moravském Krumlově postavil pro Janova otce Pertolda z Lipé italský stavitel Leonard Garof, který byl Francescovým bratrem.¹¹

Oldřich Krajíř zemřel v roce 1600. Majetek po něm zdědila jeho sestra Kateřina, již zmíněná manželka Jana z Lipého. Dačice pro oba manžele postupně ztrácely na významu, a Kateřina v roce 1610 prodala městečko Dačice „se starým a novým zámkem“ rytíři Vilému Dubskému z Třebomyslic za 106 000 zlatých.¹²

11. Leonardovým vnukem byl Francesco Borromini, nejslavnější architekt italského baroka. Francesco byl tedy jeho prastrýc, viz KRČÁLOVÁ, *Ó rodině*, s. 418–421.

12. BISTŘICKÝ, *Za Berků a ve víru třicetileté války*, In: Jan Bistřický – Marie Kučerová, *Dějiny Dačic*, Dačice 2002, s. 115–146, cit. s. 115.

Neznámý autor, veduta Dačic, 1729, zdroj: Archiv města Brna

Století válek a svárů

Rokem 1610 končí období rozkvětu Dačic spojeného s rodinou Krajířů z Krajku. Nový majitel panství Vilém Dubský z Třebomyslic přes snahu o lavírování mezi stavovskou opozicí a vítěznou císařskou mocí přišel po bitvě na Bílé Hoře o veškerý majetek, včetně dačického panství. Císařská komora Dačice v roce 1623 prodala Lvu Burianu Berkovi z Dubé a Lipé, který z nich učinil své hlavní sídlo. Město i panství byly opakovaně postiženy průtahy a pobyty císařských vojsk, v pozdějších letech konfliktu také nuceným výpalným ze strany švédských žoldnéřů.

Není zjištěno, zda Lev Burian nebo po jeho smrti v roce 1626 syn Matyáš Ferdinand provedli nějaké stavební úpravy v dačickém zámku. Jak dokazuje korespondence obou šlechticů s dačickým úředníkem Jiříkem Kroužkem, ani jeden z nich v Dačicích příliš nepobýval a výraznější stavební zásahy tak lze spíše vyloučit.¹³ O majetek se po smrti Matyáše, který zemřel svobodný a bez závěti v roce 1644, přihlásila Matyášova matka, rozená Fürstenberková, i Berkové z české příbuzenské větve. Tím se otevřela cesta k dlouholetému soudnímu sporu, který rozhodl až soudní tribunál v Brně v roce 1673 ve prospěch Františka Antonína Berky z Dubé.¹⁴

Významný mecenáš barokní kultury a milovník umění vlastnil Jablonné v Podještědí, Nemyslovice na Bolešlavsku, Rychmburk, Slatiňany a Rosice na Chrudimsku, po vítězství v rozhodčím sporu roku 1673 se stal majitelem panství Dačic, Budišova a Nového Veselí.¹⁵

Diplomatické povinnosti jej vázaly v cizině a na svých statcích příliš nepobýval. Dačice ležící na polovině cesty mezi Prahou a Vídní nepochybně využíval při častých cestách z Čech do Vídně, zámek tak musel být vybaven pro ubytování jeho rozsáhlé suity i případných hostů, čemuž odpovídá vysoký počet ložnic zachycený v inventáři z roku 1714. Další podrobný inventář z roku 1744 zmiňuje v zámecké kapli obraz Blahoslavené Zdislavy, jejíž kult Berka prosazoval v Jablonném.¹⁶ Můžeme tedy předpokládat, že vybavení kaple prošlo určitou modernizací. Přípomínkou Berkovy vlády v Dačicích jsou sochy sv. Prokopa a sv. Jana Nepomuckého z dílny dačického sochaře Matouše Kölbla na mostě přes řeku Dyji, ozdobené znakem Berků a vročením 1706. Jako patron klášterního kostela v Dačicích financoval pořízení hlavního oltáře, pro který objednal u malíře a sochaře Petera Strudela obraz sv. Antonína Paduánského.¹⁷

13. Tamtéž, s. 125–145.

14. ŠILHAN, *Počátky sporu o Dačice*, Vlastivědný věstník moravský XXI, 1970, s. 80–94.

15. BISOVÁ – MIKEŠ, *Zámek Dačice*, České Budějovice 2012, s. 16.

16. Viz kapitola Interiéry dačického zámku v archivních pramenech v této knize.

17. VALEŠ, *Umění na „konci světa“*. Výtvarná kultura v Dačicích a okolí, In: Jan MIKEŠ – Tomáš VALEŠ, *Zapomenuté poklady* (kat. výst.), Dačice 2013, s. 6–7.

V odlesku barokní slávy

Když v roce 1706 zemřel ve Vídni František Antonín Berka jako poslední představitel svého rodu, stal se dědicem Nemyslovic a Jablonného, slavné obrazové sbírky a knihovny jeho nevlastní bratr hrabě Antonín Jan Nostic, dědičkou fideikomisního majetku pak Františka Rozálie Kinská z vedlejší větve Berků.¹⁸ Její podíl na případných úpravách dačického zámku není dosud prozkoumán, nicméně nedávno byl nalezen dosud nepublikovaný dopis stavitele Francesca Perriniho z 20. ledna roku 1713, v němž knížete Antona Floriana z Liechtensteinu ubezpečuje o ochotě převzít stavbu kláštera v Jablonném po Johannu Lucasi Hildebrandtovi, ale až poté, co dokončí stavbu v Dačicích pro hraběnku Berkovou. Stavba má být: „*il tuto e presto finito*“, tedy vbrzku hotova.¹⁹

Tehdy pravděpodobně získala svou podobu dačická zámecká věž, neboť zdejší hodinový stroj na sobě nese signaturu hodináře A. Roda s vročením 1713, které ohraničuje datum dokončení stavby. Této charakteristice neodporuje ani užití barokní tvarosloví, pro něž jinak v zámku chybí srovnání.

Františka Rozálie Kinská zemřela v Dačicích v lednu roku 1714 a byla pohřbena v kryptě farního kostela. Dědicem se stal její nevlastní bratr Václav Albrecht z Vrbna a Bruntálu (1659–1732), císařský komoří a zemský hejtmán Lehnického knížectví. Ač se v Dačicích kvůli úředním povinnostem ve Slezsku příliš nezdržoval, projevoval zájem i o vylepšení stavu města.²⁰ Před zámkem na Horním náměstí nechal umístit sousoší se sloupem Panny Marie a zemskými patrony z dílny dačické sochařské rodiny Kölblů.²¹

Město Dačice a také nový zámek byly opakovaně sužovány požáry. Zámek byl poškozen požárem v roce 1707. Další požár vznikl roku 1721 „*v komoře pod panskou kuchyní, kterou obýval zahradník*“. Zničil jedenáct domů a městskou radnici včetně její věže. Jeho následky bylo nepochybně třeba odstranit, bohužel k této opravě nejsou dochovány žádné účty.²²

V roce 1728 získal dačické panství Heinrich Karel, hrabě z Osteinu. Za statek zaplatil hraběti Vrbnovi poměrně vysokou sumu 426 000 zlatých. Spolu s tímto bohatým aristokratem, pozdějším císařským velvyslancem v Petrohradě, Londýně a nakonec i prezidentem říšské dvorní rady, přichází do Dačic poprvé rod z Porýní.²³

18. SLAVÍČEK, *Sobě, umění, přátelům*. Kapitoly z dějin sběratelství v Čechách a na Moravě 1650–1939, Brno 2007, s. 64–70. K osobnosti Františky Rozálie Berkové, provdané za Viléma Leopolda hraběte Kinského z Vchynic a Tetova se mi bohužel nepodařilo dohledat ani datum jejího narození, ačkoli existuje množství dokladů o významných donátorských a stavebních aktivitách na většině jejích panství.

19. Hausarchiv Liechtenstein Wien, sign. K68, dopis Domenica Perriniho Antonu Florianovi z Liechtensteina z 20.1.1713. Za poskytnutí odkazu a překlad textu děkuji Mgr. Michalovi Konečnému Phd.

20. Z jeho doby například pochází nařízení o povinnosti dačických měšťanů vydláždit chodník před svými domy. Viz BISTRICKÝ, *V době sporů*, s. 156.

21. MIKEŠ, *Dačické sochařské dílny*, In: MIKEŠ – VALEŠ, *Zapomenuté poklady*, s. 14–20.

22. BERINGER – JANOUŠEK, *Město a panství Dačice*, Dačice 1893, s. 156. Do budoucna bude možná nutné prozkoumat autentické znění této zprávy, uveřejněné poprvé až v citované knize s tím, že požár vznikl přímo v Novém zámku. Jako panská kuchyně byla totiž označována také stavba na Dolním náměstí, která je viditelná na nejstarší vedutě města z roku 1690. Budova, v níž bylo prodáváno panské pivo, byla odstraněna rok po požáru, což vzbuzuje otázky ohledně možné souvislosti obou událostí.

23. BISOVÁ, *Osteinové v Německu a českých zemích*, Muzejní a vlastivědná práce – Časopis společnosti přátel starožitností XXXVI (106), 1998, č. 4, s. 203–208.

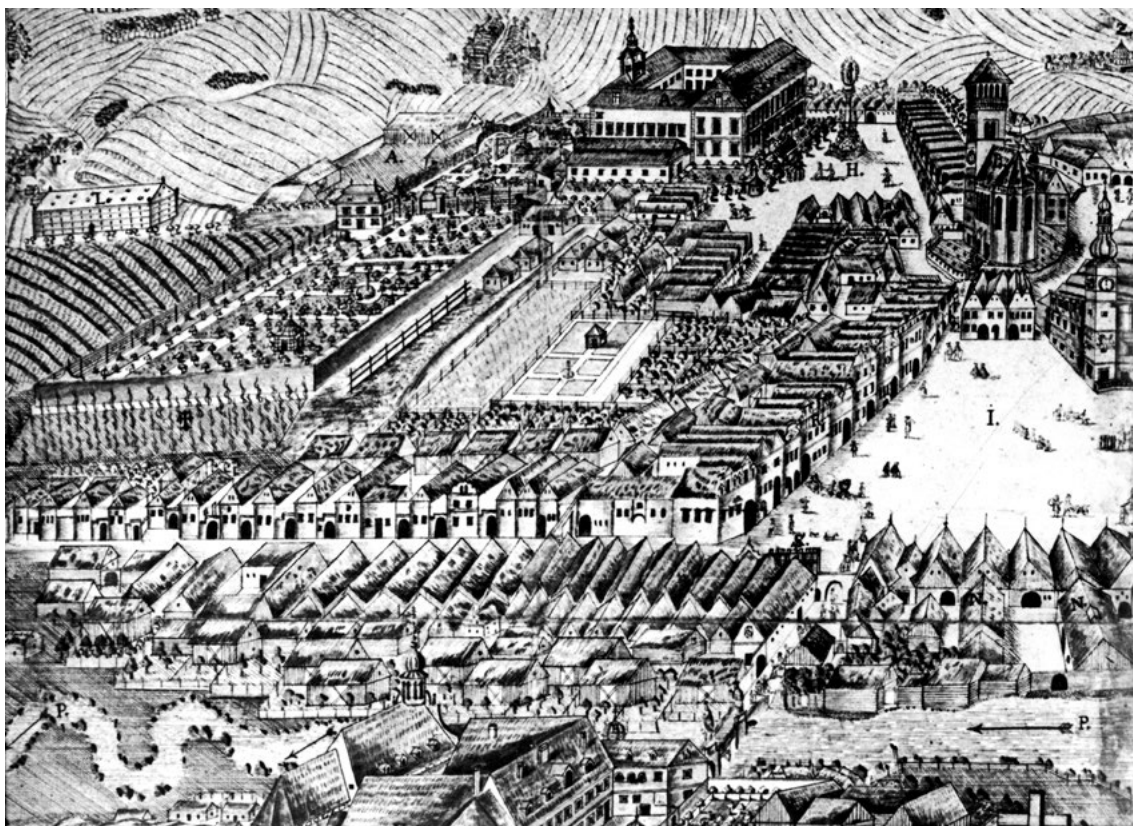

*Nádvoří s barokní hodinovou věží a neobarokní kaplí, stav v roce 1948,
zdroj: Národní památkový ústav*

Také pro Osteiny představovaly Dačice výhodnou zastávku při cestách do Vídně, ať už z Prahy nebo z panství Malešov u Kutné Hory, jež získal Heinrichův otec Johann Franz (1652–1718) v roce 1714.²⁴ Podle dochovaných účtů se na zámku vzápětí rozběhly práce odpovídající novému majiteli. Spočívaly v drobných opravách a tapetování některých místností.²⁵ Podobu stavby zachycuje veduta města z roku 1729. Boční části severního křídla již měly mezipatra, nad jižním křídlem dominuje věž s cibulovou bání, ale boční východní

24. Panství původně zakoupil roku 1710 jeho bratr Johann Franz Karl von Ostein (1649–1718) ale jako duchovní se rozhodl panství převést na svého bratra. Viz BISOVÁ – MIKEŠ, *Zámek Dačice*, s. 24.

25. ZAHRADNÍK – KAŠIČKA, *Státní zámek Dačice*, s. 3–4.

Neznámý autor, veduta Dačic, výřez s pohledem na zámek a přilehlý francouzský park, 1730–1750, zdroj: MMAg Dačice

křídlo ještě nemá zakreslena okna a stejně jako západní asi fungovalo jen jako spojnice mezi oběma hlavními budovami.

V následujících letech byl zámek pod vedením dačického zednického mistra Francesca Camelliho stavebně upraven. Bohužel dochované účty pochází teprve z roku 1732 a podávají přehled jen o dokončovací pracích, souvisejících především se zřízením velkého francouzského parku.²⁶

Z rozsáhlého areálu svažujícího se za městskými domy od zámku na východ až téměř na úroveň dolního náměstí, jenž byl vybaven několika kašnami a zahradními stavbami, zbylo dodnes pouze zahradní kasino patrné na vedutě z počátku třicátých let 18. století. Na ní můžeme vidět i další výsledky Osteinova stavitelského úsilí. Boční křídla prošla nejradikálnější přestavbou a proměnou ze spojovacích chodeb do současné dvoutraktové dispozice. U obou křídel byly nejspíše tehdy zřízeny později zazděné arkády, s čímž mohlo souviset vyzdění „dvou dolních chodeb cihlami“. O tom, že v roce 1732 probíhaly už dokončovací práce v interiérech, svědčí také platba za „Za vyzdění dvou podstavců pro kamna

26. Tamtéž, s. 4–6.

*Neznámý autor, Johann Friedrich Karl Maxmilian Ostein s manželkou Louisou, 1750–1770, SZ Dačice
foto Aleš Motejl*

v nových pokojích u chodby.“²⁷ V účtech je zachycen i dačický sochař Sebalď Kölbl, kter  dodával nejen kamenickou výzdobu bran (a také anděla k balustr d  mariánského sloupu), ale i nábytek a r my pro vybaven  zámeckých pokojů.²⁸

Přes chybějící archivn  prameny pro stavebn  činnost v zámku lze konstatovat, že období, kdy da ick  panství vlastnila rodina Osteinů, bylo pro m sto v oblasti výtvarného umění jedno z nejd le it j   . Ve městě tehdy sídlila zm n n  sochařsk  rodina K lbl  dodávající sochy nejen pro výzdobu zámku, ale také veřejných prostranství a kostelů v Dačicích i okolí. Po smrti Sebalda K lbla zaplnil pr zdn  m sto jin  m stn  sochař Matouš Strachovský – autor morového sloupu na jindřichohradeck m náměstí i řady olt rn ch architektur a soch na Dačicku a Jindřichohradecku.²⁹ Podobn  se do regionálních výtvarných dějin zapsala mal řsk  rodina Altmann , sídlící v Dačicích od 17. století.³⁰

27. Tamt  , s. 7.

28. Tamt  , s. 4.

29. Ke sloupu nejpodrobn ji MAXOV  – NEJEDL  – ZAHRADNÍK, *Mari nsk , troji n  a sv teck  sloupy a pil e v Jiho esk m kraji*, Praha 2009, s. 155–162. K osobnostn  Strachovsk ho MIKE , *Da ick  sochařsk  d lny*, in: MIKE  – VALE , *Zapomenut  poklady*, s. 20–22.

30. N kteř  jej   lenov  studovali pozd ji na v deňsk  Akademii a p esunuli tam i s dlo sv  d lny. V Dačicích zůstaly po několika generacích rodiny  etn  památky, především v podobě jednotného barokního vybaven  chr mu dačického františkánského kláštera. Blíže VALEŠ, *Umění na konci světa*, s. 14–21.

Georg Schneider, Letní zámek hraběte Osteina v areálu parku Niederwald, poslední čtvrtina 18. století, SZ Dačice, foto Aleš Motejl

Heinrich Karel Ostein zemřel náhle v roce 1742. Tělo jeho první manželky Johanny (1707–1737) bylo tehdy již pět let uloženo v kryptě osteinské rodové hrobky v dačickém františkánském klášteře a jeho druhá žena Marie Klára, rozená v. Eltz (1720–1786) čekala druhé dítě – pohrobka Philippa Franze (1742–1766). O správu majetku se až do dosažení zletilosti dědiců starali Karlovi bratři – pozdější mohučský kurfiřt Johann Friedrich Karl (1689–1763) a Lothar Hugo Franz (1695–1759).³¹

V roce 1755 se Karel Maxmilián Ostein (1735–1809) po dosažení zletilosti a převedení majetkových práv od svého bratra stal jediným majitelem Dačic. Bohatý aristokrat žil převážně v Porýní, kde se soustředil na dokončení jednoho z prvních a také nejrozsáhlejších krajinářských parků v Niederwaldu.³² Jak svědčí inventář z roku 1796, zachycující identický stav místností z doby po smrti jeho otce, do stavební podoby dačického zámku významným způsobem nezasáhl. Jen pozdně barokní profilace ostění v hospodářském křídle a osteinský erb na železné desce krbu zámecké kuchyně je dokladem, že právě za Osteinů byla kuchyně vestavěna do nádvořího traktu a rozšířeno hospodářské zázemí zámku. Díky hraběcí finanční podpoře byl v letech 1775–1788 také vystavěn nový farní kostel sv. Vavřince vyzdobený v roce 1787 třemi iluzivními malovanými oltáři významného malíře moravského baroka Josefa Winterhaldera ml.³³

31. Johann Franz Hugo byl kapitulár v Eichstattu a Augsburku a císařský tajný rada. Pro farní kostel sv. Vavřince nechal v roce 1749 vytvořit obraz sv. Walburgy u Franze Antona Maulbertsche, který se v pozdějších letech stal ústřední postavou rakouského malířství. Obraz byl po stržení starého chrámu předán zpět donátorské rodině a dnes je ozdobou sbírek ulmského muzea. Tamtéž, s. 9.

32. BECKER, *Der Osteinische Park auf dem Niederwalde bei Manz*, In: Taschenbuch für Garten Freunde. Von W. G. Becker, Leipzig 1796, s. 117–133.

33. VALEŠ, *Josef Winterhalder d. J. (1743–1807) – Maulbertschs bester Schüler*, in: Lubomír Slavíček (Hrsg.), *Josef Winterhalder d. J. (1743 Vöhrenbach – 1807 Znojmo). Maulbertschs bester Schüler*, Langenargen – Brno 2009, s. 27–143. K Dačické realizaci blíže VALEŠ, „*Umění na konci světa*“, s. 10–11.

Osudové spojení

Dalbergové a Dačice

Manželství Karla Maxmiliána Osteina s Louisou Charlottou z Dalbergu (1739–1805) zůstalo bezdětné. Když hrabě v roce 1809 v Aschaffenburgu zemřel, jmenoval ve své závěti adoptivním synem svého synovce Johanna Friedricha Dalberga (1787–1814) a vyslovil přání, aby s majetkem převzal i jméno Ostein a rodový erb. Mimo rozptýlený majetek v německých zemích se součástí dědictví stalo panství Malešov se statkem Suchdol v blízkosti Kutné Hory, zakoupené Osteiny již v roce 1710 a na Moravě dačické panství se statkem Markvarec. Aby byl zajištěn také Friedrichův mladší bratr Karel, zakoupil jeho otec Friedrich Franz Karl Dalberg (1756–1829) v roce 1811 panství Enzesfeld nedaleko Vídně. Navíc podle otcovy závěti měla rodina prodat všechny zbývající majetek v německých zemích a přesídlit do rakouské monarchie.³⁴

Za touto zdánlivě nepochopitelnou snahou o opuštění rodových statků je nutné vidět nezáviděníhodnou situaci porýnské nižší šlechty po roce 1806. Po Lunevillské mírové dohodě mezi císařem Františkem II. a Napoleonem bylo levobřežní území Rýna odstoupeno Francii a kompenzací říšským vlastníkům zdejší půdy bylo postupné rušení církevních knížectví a sekularizace církevního majetku. Rozvrat vedl posléze k zániku Svaté říše římské. Tento proces nejhůře dolehl na příslušníky tzv. „Reichsritterschaftu“ – specifické vrstvy nižší šlechty podřízené přímo císaři, jejíž příslušníci nebyli odškodněni za ztracené majetky, zánikem církevních majetků přišli o přirozené pole působnosti v jejich správě a se zánikem říše byla ztracena všechna jejich odvěká rodová legitimita a privilegia. Mezi nejvýznamnější členy říšského rytířstva patřil právě rod říšských svobodných pánů z Dalbergu.³⁵

Leopold Kiesling, Pomník Friedricha Dalberg-Osteina z doby po r. 1821 ve schodišťové hale, foto Aleš Motejl

34. BISOVÁ, *Die Kämmerer von Worms, Freiherrn von Dalberg, in Böhmen und Mähren*, In: Kurt Andermann, *Ritteradel im Alten Reich. Die Kämmerer von Worms genannt von Dalberg*, Epfendorf, 2009, s. 289–316.

35. Souhrně ANDERMANN (ed.), *Ritteradel im Alten Reich. Die Kämmerer von Worms genannt von Dalberg*, Epfendorf, 2009. Blíže k tématu GODSEY, *Nobles and Nation in Central Europe. Free Imperial Knights in the Age of Revolution 1750–1850*, Cambridge 2009.

Zřícenina hradu Dalburg

Johann Friedrich Dalberg se do Dačic vydal teprve po ukončení dědického sporu s dalšími Osteinovými příbuznými roku 1811. Jeho první dojmy ze zámku jsou zachyceny v dopise matce do Aschaffenburgu, kde píše: „Bydlím v obrovském starém zámku, mám pro sebe osm místností, z nichž každá by stačila pro menší jezdeckou školu, látkové tapety a starožitný nábytek upomínají na dávno zašlé časy.“³⁶

Modernizaci svého nového sídla ale provést nestihl. Po vypovězení války napoleonské Francii ze strany Rakouska v roce 1813 vstoupil do řad rakouské armády a o necelý rok později náhle zemřel na následky válečných zranění a prodělaných útrap.³⁷

36. MZA, G 399, kart. 22, inv. č. 84. Za upozornění a překlad děkuji PhDr. Janě Bisové

37. Bisová, *Die Kämmerer von Worms*, s. 293–294.

Nový domov. Přestavby zámku za Karla Maxmiliána Dalberga

Friedrichův mladší bratr Karl Maxmilian (1792–1859) se okamžitě po převzetí majetku v následujícím roce staral o zlepšení hospodaření velkostatku. Zodpovědná péče o ekonomiku panství mu posléze umožnila dvakrát přestavět zámek, který zvolil za novou rodovou rezidenci.

První rekonstrukce v letech 1818–1820 se týkala především vnitřních úprav. Stavbu vedl místní stavitel František Sika, spolu s Tomášem Čermákem. Pod jejich vedením byla osazena nová okna a dveře, místnosti získaly novou výmalbu, za niž bylo nejmenovanému „vídeňskému malíři“ zaplacen 969 zlatých.³⁸

V roce 2007 byly pod omítkou jednoho ze sálů v přízemí severního křídla nalezeny nástěnné malby, představující iluzivní altán zdobený gotizujícími prvky s výhledy do arkadické krajiny. Autorem výmalby místnosti, v pramenech nazývané gotický sál, byl Florian Joseph Altmann, pokračovatel malířské rodiny dačických Altmannů, usídlený ovšem již ve Vídni, kde pracoval jako malíř a dekoratér. Za různé práce v zámku předložil v roce 1819 účet na 3680 zlatých.³⁹

Karel Maxmilián věnoval své úsilí především založení nového anglického parku, který měl oproti starší osteinské zahradě změněnou severojižní orientaci. Svažitý terén totiž daleko více vyhovoval plánům na vybudování sítě cest a překvapivých průhledů.⁴⁰ Autorem koncepce parku byl zahradní architekt Michael Riedl, hejtman císařského parku v Laxenburgu, jemuž bylo na základě zmínky Řehoře Wolného, že Riedl roku

Alexandr Macco, Karl Maxmilian Dalberg, 1810–1820, SZ Dačice, foto Aleš Motejl

Pozůstatek klasicistní výmalby z let 1818–1819 dochovaný v mezipůdním prostoru, foto Václav Bis

38. ZAHRADNÍK – KAŠIČKA, *Státní zámek*, s. 10.

39. Naposledy viz MIKEŠ, [heslo] *Zámek Dačice*, In: Michal Konečný (ed.), Vitruvius Moravicus, Brno 2015, s. 345–355, zvl. s. 349–350.

40. BISOVÁ, *Zámecký park v Dačicích*, Dačický vlastivědný sborník II, 2003, s. 167–186, zvl. s. 167–168.

Indikační skica s detailem zámku a zámeckého parku v Dačicích, 1829, zdroj: MZA Brno

1816 obnovil „Vordere Fronte des Schlosses“, přičítáno autorství fasády dačického zámku. Ta však nepochybně vznikla až na počátku třicátých let 19. století.⁴¹

Prvními doklady přípravy této stavby jsou dva návrhy rozpočtu ze září roku 1830. Nově měly být vyzděny dosud otevřené arkády v bočních křídlech a postavena arkádová zeď v přízemí a prvním patře kvůli zřízení „zimní zahrady.“⁴²

Pod návrhy rozpočtu je podepsán Karl Schleps. Architekt, usazený ve Vídni, byl synem zednického mistra z Valtic. Jeho tvorba vychází z linie neoklasicistní architektury inspi-

41. Skutečný Riedlův podíl dokládá dopis Karla von Dalberg matce z března roku 1817, v němž Karl píše, že ho do Dačic doprovázel hejtman z Laxenburgu, který obstará založení parku. Následujícího roku je zaznamenána platba 90 zlatých „von Riedlovi“. MIKEŠ, *Zámek Dačice*, s. 352–353.

42. ZAHRADNÍK – KAŠIČKA, *Státní zámek Dačice*, s. 12–14.

Pohled na zámecký park s altánem na tzv. „Schneckenbergu“, stav kolem r. 1920, zdroj: MMAg Dačice

rované Palladiem, bezprostředně ovšem ovlivněné spíše stavbami Josefa Franze Engela, liechtensteinského stavitele a autora několika staveb v lednicko-valtickém areálu. V Engelových stavbách můžeme také najít nejbližší paralely Schlepsovy tvorby, vyznačující se monumentálními pravidelnými hmotami zdíva s minimem dekoru a snahou o jednotné působení stavby.⁴³ Stejný princip byl použit jak při úpravě zámeckého nádvoří, tak i u hlavního, k městu obráceného průčelí. Schleps tu ve snaze o dokonalou symetrii změnil původní polohu a velikost oken. Fasáda byla po stranách a uprostřed rozčleněna mělkými rizality, přičemž středový je rámován monumentálními pilastry nesoucími tympanon s malovaným dalberským erbem. Stavební dekor byl omezen na jednoduché průběžné římsy a lisenové rámce nebo šambrány a konzoly u oken, do prostoru tak vyčnívá pouze monumentální vstupní dvouramenné schodiště. Architektem zamýšlenému způsobu vnímání dnes bohužel brání současný nevhodný zelený nátěr budovy s rozbarvením tektonických prvků. Původní barevnost zámku v odstínu světle okrové barvy dokládá mimo jiné i nedávno objevený akvarel s pohledem na dačický zámek slavného rakouského vedutisty Jacoba Alta.⁴⁴

V protikladu k jednoduchosti vnějšku vynikala bohatost interiérů. Původní renesančně barokní dispozice severního křídla s velkými sály, o níž psal Friedrich Dalberg roku 1811,

43. Michal KONEČNÝ, *Vitruvius Moravicus*, Brno 2015, s. 13–22.

44. MIKEŠ – VALEŠ, *Zapomenuté poklady*, s. 36–37.

Tzv. „Gotický sál“ s malbami Floriana Josepha Altmanna zhotovenými před r. 1819, foto Ladislav Vítek

byla v patře pozměněna předělením prostorů a snížením stropů. Na protilehlých stranách hlavní budovy byla zřízena nová obytná apartmá, oddělená čtyřmi společenskými prostory uprostřed. Nejokázalejší výzdobu získaly dva centrální sály zdobené technikou *stucco lustro*, které bylo možno spojit otevřením trojice zrcadlových dveří. Stejně náročně byla vyzdobena zimní zahrada, tedy spojovací chodba v horním patře. Chodby byly vyloženy mozaikami zhotovenými Johannem Odoricem. Stropy všech obytných místností získaly iluzivní geometrickou výmalbou, kterou provedla firma vídeňského dekorátora Josefa Martiniho. Schlepsem sestavený sumář výdajů na stavební i dekorační práce z roku 1833 nakonec zněl na vysokou částku 65947 zlatých, navíc bez započtení architekta honoráře.

Schodišťová hala, 1948, zdroj: Národní památkový ústav

Součástí zámku bylo tehdy i nové monumentální hlavní schodiště, na kterém se pracovalo od listopadu roku 1832, znovu pod vedením Františka Siky. Ten dokončil práce o rok později, ale teprve v roce 1835 provedl malíř Johann Müllner jeho výmalbu, spolu s opravou již dříve provedených maleb a završil tak proměnu renesančně-barokního zámku v klasičistní rezidenci.⁴⁵ Výslednou podobu stavby vysoce zhodnotil Gregor Wolny v šestém díle své moravské topografie z roku 1842.⁴⁶

45. Průběh stavby viz MIKEŠ, *Vitruvius Moravicus*, s. 352–355.

46. Zvláště schodišťovou halu popsal jako „mistrovský kus stavebního umění“ a ve své chvále pak pokračuje: „Vnitřní součásti celého zámku, zvláště obytné apartmány a nádherné sály byly obzvláštním nákladem dekorovány a zařízeny v tak ušlechtilém stylu, že jimi tento zámek zaujímá první místo v celé zemi.“ Viz WOLNY, *Die Markgrafschaft Mähren VI. Iglauer Kreis und mährische Enklavuren*, Brno 1842, s. 155.

Schodišťová hala, foto Ladislav Víték

V rodinném kruhu

Friedrich Ferdinand Dalberg

Stavební úpravy dačického zámku samozřejmě pokračovaly nadále, vždy souvisely s nástupem nové rodové generace. Po smrti Karla von Dalberg v roce 1859 zámek zdědil jeho jediný syn Friedrich Ferdinand (1822–1908). Jelikož úpravy provedené jeho otcem se týkaly převážně hlavního severního křídla a baronova rodina se ve šťastném manželství s Kunhutou rozenou baronkou Vittinghoff-Schell (1826–1892) utěšeně rozrůstala, bylo nutností upravit pro důstojné bydlení rodiny i další křídla zámku. Jako projektant a stavební dozor se na stavbě podílel blíže neznámý vídeňský architekt Friedrich Flohr.⁴⁷

Z dochovaných účtů i zmínek v dobové literatuře vyplývá, že nejvýraznější změny doznalo jižní křídlo zámku obrácené do parku. V letech 1859–1860 bylo pravidelně přiváženo vápno „*ke zřízení střechy nad předním průčelím*“.⁴⁸ Z dob této přestavby zřejmě pochází dochované zbytky nárožní bosáže a bohatě zdobené korunní římsy na vnější straně severního a západního křídla. Podle množství vyúčtovaných kamenických prvků byla tehdy nově osazena i část oken. Významnou úpravou byla vestavba nového hlavního schodiště v jižním křídle a úprava obou služebních schodišť v bočních traktech. V těchto částech byly také položeny mozaikové podlahy, jak dokládají nejen dochované účty, ale i letopočet 1860 na schodišťové podestě východního křídla. Výmalbu místností provedl malíř Alexius Schüller. Předložený rozpočet zahrnuje i stručný popis maleb, jež malíř uvádí jako: „*Stropy šedě v šedém, s linií, s malým rohem či prostředním kusem a jednou rozetou, stěny natřeny a liniemi rozděleny na pole v libovolné barvě, jak Jeho vysoce urozená Milost rozkáže*.“ Celková

Friedrich Ferdinand Dalberg (1822–1908),
1870–1880, zdroj: SZ Dačice

47. Architekta se nepodařilo dohledat. Je pouze zmíněn jako projektant průčelí paláce Lamberg, Viz heslo B. A., Kaiserhaus, Dehio Wien I. Bezirk, 2003, s. 71.

48. ZAHRADNÍK – KAŠIČKA, *Státní zámek Dačice*, s. 20.

Jižní průčelí zámku, stav kolem r. 1900, zdroj: SZ Dačice

částka za výmalbu celkem třiatřiceti prostor včetně chodeb a průjezdu dosáhla 730 zlatých.⁴⁹

Výraznou změnou prošla také soukromá zámecká kaple, jež získala pseudogotickou podobu podle Flohrova návrhu, zahrnujícího i vitrážová okna a nový oltář. Vídeňský štukatér Franz Bergmann zde vytvořil novou falešnou klenbu kaple ze štukových žeber, akademický sochař Josef Duenbostel zhotovil nový oltář z lipového dřeva osazený obrazem malíře Glasera. Autorem dodnes dochovaných vitrážových oken byl Carl Geyling.⁵⁰

49. Tamtéž, s. 20–21.

50. Tamtéž, s. 23.

Friedrich Ferdinand Dalberg s rodinou v zámeckém parku, 1891–1892, zdroj: SZ Dačice

Baron Friedrich Ferdinand byl milujícím otcem a manželem. Přestože zastával funkci člena vídeňského parlamentu, věnoval se především milované přírodovědě. Vedle rozsáhlých sbírek motýlů a minerálů se jeho vědecké zaměření projevovalo především v ohromujícím množství více než tisíce ornitologických exponátů umístěných v hlavních sálech prvního patra.⁵¹ Jeho manželství bylo obdařeno celkem osmi dětmi. Kromě šesti dcer se mu narodili dva synové. Staršímu Karlovi Heribertovi ve své poslední vůli odkázal všechny rodové statky – s výjimkou rodové rezidence v Dačicích. Zdá se, že tu svou roli sehrála obava, aby Dačice zůstaly zachovány Dalbergům, neboť v době sepsání této vůle byli již na světě dva mužští dědici mladšího syna Friedricha Egberta, zatímco tehdy téměř šedesátiletý Karel Heribert měl jedinou dceru.⁵²

51. Blíže ke sbírce SKŘIVAN, *Katalog Dalbergovy ornitologické sbírky*, Jihlava 2000.

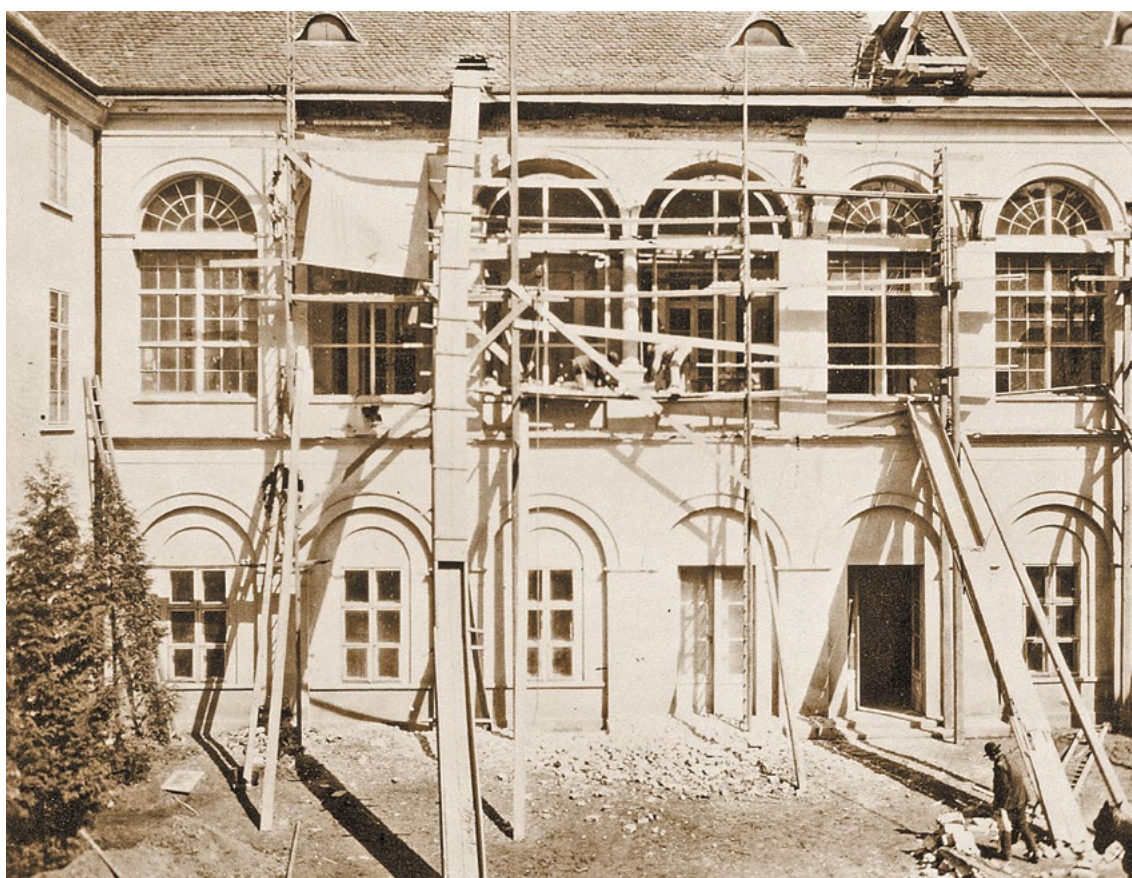
52. Byla jí Marie Anna Dalbergová, provdaná Salm zu Salm (1891–1979).

Odcházení

Friedrich Egbert Dalberg a zánik rodu

Okolnostmi dědického řízení pošramocený vztah synů, kteří v době otcovy smrti byli již na zenitu svých sil, jako by se projevil v horečné stavební aktivitě, kterou začali oba vyvíjet vzápětí po dokončení dědického řízení.

Karel Heribert se díky větším finančním možnostem pustil do velkolepé přestavby dalberského zámku v Roztěži. Pro ni získal jednoho z nejocetovanějších architektů své doby – Leopolda Bauera.⁵³ Friedrich se skromnějším finančním zázemím a závazkem postarat se o dvě své neprovdané sestry setrvávající na otcovském sídle, zvolil pro méně náročnou rekonstrukci o rok mladšího Hanse Prutschera (1873–1953).⁵⁴ Podle docho-

Vybourávání zazděných arkád zámku v roce 1909, zdroj: SZ Dačice

53. Podrobně viz VYBÍRAL, *Historisches Sentiment oder moderner Pragmatismus? Leopold Bauer als Baudenkmalsarchitekt*, Umění LX, 2012, č. 6, s. 450–470.

54. Jedinou literaturou pojednávající souhrně o Prutscherových dílech je PRUTSCHER, *Auslese meiner Arbeiten 1898–1928*, Wien 1929.

Friedrich Egbert s manželkou, sestrou Sophií, synem Josefem a vychovatelkou v knihovně dačického zámku, po r. 1910, zdroj: SZ Dačice

vané účetní knihy byla nejdříve objednána stavba nové knihovny a výměna oken tzv. zimní zahrady. Špatný stav konstrukcí ovšem předznamenal významnější opravu. Zároveň byly objeveny původní renesanční arkády, na přání barona obnovené a dozděné umělým kamenem.⁵⁵ Nově vzniklé prostory vymaloval dačický malíř Václav Sedlák.

55. O této opravě stručně noticka v Oesterreich illustrierte Zeitung, ze 16. ledna 1910. Dostupné online na: <http://anno.onb.ac.at/cgicontent/anno?aid=oiz&datum=19100116&seite=10&zoom=33&query=%22dal-berg%22&provider=P03&ref=anno-search>, vyhledáno 9. 10. 2015.

Rodová hrobka při karmelitánském klášteře v Kostelním Vydří, kolem r. 1920, zdroj: MMAg Dačice

Josef Dalberg jako voják Čs. armády, po r. 1925, zdroj: SZ Dačice

Komfort rodinného bydlení byl výrazně zvýšen zavedením ústředního vytápění velkých sálů i chodeb v přízemí a patře, stejně jako vybudováním vodovodu.⁵⁶ O rok později vznikla nová zámecká kaple spojující secesní a neobarokní prvky, jako nádvorní přístavba jižního křídla a byl zřízena i nová rodová hrobka v Kostelním Vydří, nedaleko karmelitánského kláštera, který Friedrich spoluza-kládal v roce 1908. Jak se ukázalo, bylo zřízení rodové hrobky prozíravým činem. Jen tři roky po jejím dokončení Friedrich Egbert Dalberg umírá.

Jeho smrtí a vypuknutím světové války v roce 1914 byla zahájena poslední neradostná kapitola dějin rodu Dalbergů. Vdově po Friedrichovi – Karolině von Dalberg pomáhal s vedením velkostatku statkář a rodinný

56. Bisová, *Úpravy dačického zámku v roce 1909 a jejich architekt Hans Prutscher*, Dačický vlastivědný sborník V, 2009, s. 101–114.

přítel Anton Weimar,⁵⁷ nicméně po vzniku samostatné republiky a první pozemkové reformě byl dačický velkostatek zmenšen o téměř polovinu na pouhých 1455 hektarů.⁵⁸ Křehká rovnováha ekonomiky panství byla narušena. Oba synové Josef i Johann byli navíc křehkého zdraví. První z nich stihl po smrti svého strýce Karla Heriberta a dosažení zletilosti nakrátko zcelit rodový majetek, ale zemřel v pouhých třidvaceti letech roku 1929. Jeho matka Karolina zesnula o šest let později. Na zámku zůstal samotný Johann Dalberg spolu se svou tetou Sophií, která obývala pokoje v jižním křídle. Po její smrti v roce 1937 Johann Dalberg prakticky opustil reprezentativní křídlo zámku s výjimkou knihovny, v níž podle svých deníků s oblibou trávil večery. V opuštěném jižním křídle si nechal vytvořit moderní byt, včetně jediné dodnes dochované koupelny, zařízené ve střídmostním funkcionalistickém stylu, kterou využíval do roku 1940. Zemřel v jednatřiceti letech, stížen rodinným degenerativním onemocněním srdce. Nad jeho rakví byl rozlomen rodový erb Dalbergů a panství přešlo dědictvím na Franze Karla prince Salm zu Salm (1917–2011).⁵⁹

Koupelna Johanna Dalberga v západním křídle zámku, foto autor

57. BISOVÁ, *Dalbergové v českých zemích*, Dačický vlastivědný sborník III, 2005, s. 25–54, zvl. s. 40.

58. Tamtéž, s. 38.

59. Byl to syn Johannovy tety Marie Anny Dalbergové (1891–1979) a důstojníka pruské armády Franze Emanuela Konstantina prince Salm zu Salm (1876–1964). Blíže tamtéž, s. 38.

Havarijní stav jižního průčelí zámku v roce 1983, zdroj: SZ Dačice

Dačický zámek jako součást velkostatku Dačice byl na základě dekretu prezidenta ČSR Edvarda Beneše č.12/1945 Sb. rodině Salmů zkonfiskován. Novým vlastníkem se stal Národní pozemkový fond, vystřídaný od roku 1947 Národní kulturní komisí, která nechala o tři roky později zpřístupnit hlavní severní křídlo.⁶⁰ Jižní, východní a 2. patro západního křídla obsadila kromě dalších místních organizací (Pracovní úřad, Svaz mládeže, Sbor národní bezpečnosti) vojenská posádka, vystřídaná v roce 1955 Okresním vojenským velitelstvím. O bezohledném chování vojáků vypovídá řada stížností zámeckých správců, které končí až odchodem armády v roce 1960. Ze strany městské samosprávy byly činěny opakované ataky na využití celého zámku pro utilitární účely (školní jídelna, městská knihovna apod.). Městské organizace, především knihovna, lidová škola umění a dům pionýrů a mládeže pak obývaly prostory bočních a jižního křídla až do roku 1990.

Zvláště vojenská správa se na stavu zámku výrazně podepsala, přes opravu omítek severního průčelí zámku v roce 1953 se stav ostatních budov výrazně zhoršoval. V roce 1957 referovala krajskému odboru kultury kastelánka Žofie Hertlová slovy: „*Je holou skutečností a pravdou, že budova zámku z východní, jižní a západní strany nemá vzhled zámku, ale pazderny. Omítka opadána, sklo z oken vypadáno, ježto ve shnilých rámech nedrží.*“⁶¹ Přesto byla oprava dalších fasád odkládána. Od roku 1966 až do konce 80. let se nebezpečí pádu kusů omítky řešilo jejím otloukáním. Generální rekonstrukce zámeckého parku mezi roky 1965–1968 zastřela původní vzhled parku odstraněním všech stop po bývalých zahradních altánech (např. kopec Schneckenberg, zbytky altánu na ostrově) a množstvím zasažených jehličnatých keřů. V letech 1971–1972 byla provedena oprava střechy, o tři roky později bylo nutno znovu vybudovat zřícené stropy nad koupelnou v jižním křídle zámku.⁶²

V 80. letech byla nejskloňovanějším slovem demolice. V roce 1981 byl kvůli havarijnímu stavu zbourán altán v parku. Krov hospodářské budovy a přilehlého přístavku s depozitářem byl stržen v roce 1987.⁶³ Pozvolné chátrání zastavila až změna politického režimu. Od roku 1990 probíhala v následujících třech letech generální rekonstrukce celého objektu, která přes mnohé nedostatky, především nešťastně zvolenou barvu fasád, zachránila stavební podstatu zámku pro budoucnost.⁶⁴ Reinstalace prohlídkové trasy prvního patra je jedním z kroků ve snaze rehabilitovat také památkovou hodnotu zámeckého areálu.

60. BISOVÁ, *Správa státního zámku v Dačicích po roce 1945*, Dačický vlastivědný sborník IV, 2007, s. 121–136, zvl. s. 125–126.

61. Tamtéž, s. 126.

62. ZAHRADNÍK-KAŠIČKA, *Státní zámek Dačice*, s. 44.

63. BISOVÁ, *Správa státního zámku*, s. 131–132.

64. Fasády byly v letech 1991–1993 obnoveny v zelené barvě na základě nálezů zbytků tyrkysové barvy pod novějšími okrovými omítkami. (Za sdělení děkuji PhDr. Janě Bisové). Lze se domnívat, že zámek mohl mít takovou barevnost po první rekonstrukci z let 1818–1820, nicméně od té doby prošla budova několika dalšími výraznými přestavbami, které už vždy využívaly světle okrových odstínů.

Společenský pokoj, kolem r. 1900, zdroj: SZ Dačice

HISTORICKÉ PROMĚNY DAČICKÝCH INTERIÉRŮ

Studiu proměn funkce a vybavení hradních a zámekých interiérů se v posledních desetiletích dostává intenzivní pozornosti mnoha badatelů v Evropě i českých zemích, přičemž jsou novým způsobem interpretovány dosud často opomíjené archivní prameny.⁶⁵ Mezi nejvýznamnější patří různé typy inventářů, především pozůstalostní, poskytující podrobný přehled o veškerém majetku zesnulého. Výčet mobilií na jednotlivých zámcích nicméně tvoří vždy jen část celého soupisu, a je tak až na výjimky popsán jen ve stručnosti.⁶⁶

Nejstarší dochovaný inventář dačického zámku vznikl v rámci pozůstalostního řízení po hraběnce Františce Rozálii Kinské, rozené Berkové z Dubé roku 1714.⁶⁷ Dále jsou dochovány dva inventáře z let 1742 a 1744,⁶⁸ související se smrtí hraběte Heinricha Karla von Ostein, který byl vlastníkem Dačic mezi lety 1728–1742.⁶⁹ Poškozený a částečně nečitelný je inventář z roku 1796, sloužící nejspíše jako přehled o stavu zámku v době, kdy tehdejší vlastník panství Heinrichův syn Johann Friedrich Karl hrabě von Ostein navštěvoval Dačice jen minimálně.⁷⁰

Po smrti hraběte i v případě dvou následujících generací rodu Dalbergů inventáře chybí a jen v malé míře jsou zachovány jiné prameny, umožňující poznat užití jednotlivých zámekých pokojů. Pro reinstalaci expozice tak byly nejdůležitější dokumenty z roku 1908, vzniklé po smrti Friedricha Ferdinanda Dalberga, a také pozůstalost jeho syna Friedricha Egberta z roku 1914. Drobné proměny interiérů lze sledovat ještě v inventářích z doby po smrti Josefa Dalberga (1929) a jeho matky Karoliny Dalbergové (1935). Inventáře Sophie Dalbergové (1937)⁷¹ a soupis z roku 1940, kdy zesnul Johann Dalberg jako poslední svého rodu, jsou již jen informativními prameny, neboť interiéry obou bytů ani jejich vybavení dnes víceméně neexistují.⁷²

65. V německém prostředí jsou to především spolupracující badatelé Rezidenční komise Akademie věd v Göttingenu v její pobočce na Christian-Albrechts-Universität v Kielu, která zpřístupňuje část své produkce na adrese: <http://resikom.adw-goettingen.gwdg.de/index.php>, vyhledáno 9. 10. 2015. Pro české prostředí je nejvýznamnější dosud jen částečně publikovaná dizertační práce Jiřího Kubeše. Viz KUBEŠ, *Reprezentační funkce sídel vyšší šlechty z českých zemí (1500–1740)*, České Budějovice 2005 (diplomová práce HÚ JU). Zde i soupis aktuální literatury.

66. PEŠEK, *Testamenty a pozůstalostní inventáře jako aktuální téma obecné a právní historie*. In: *Právněhistorické studie: zvláštní číslo. Současnost a perspektivy právní historie. Materiály z právněhistorického kolokvia ze dne 26. října 2005 / Praha : Karolinum 39, (2007)*, s. 25–31

67. Moravský zemský archiv Brno (dále jen MZA Brno), fond C2 Tribunál – pozůstalosti, sign. K 35, kart. 72 Odhad panství v Dačicích.

68. MZA Brno, fond C 2 – Tribunál – pozůstalosti, O 44.

69. Bisová, *Osteinové v Německu a českých zemích*, Muzejní a vlastivědná práce/ Časopis přátel starožitností XXXVIII (108), 1, 2000, s. 18–28, zvl. s. 20–21.

70. MZA Brno, F148 Velkostatek Dačice, Úřední knihy, kniha 1, Inventář zámku v Dačicích.

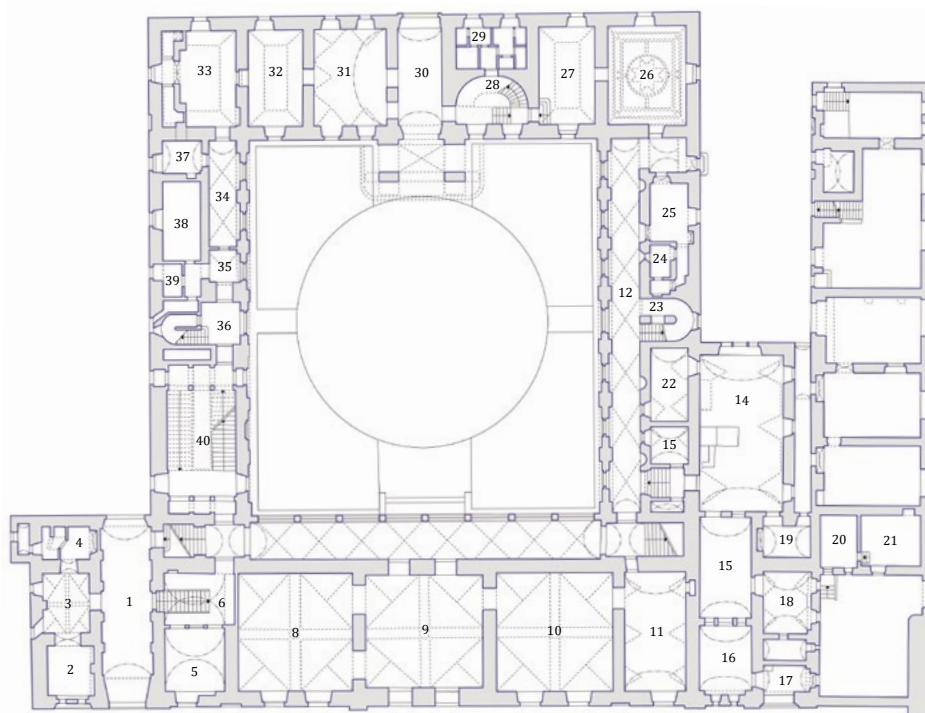
71. Neprovdaná sestra Friedricha Egberta žijící v jižním křídle zámku.

72. Bisová, *Správa státního zámku*, s. 123.

Renesanční zámek

Od roku 1591, v němž se v kupní smlouvě na dům hrnčíře Lipolta objevuje zmínka o nové rezidenci jeho souseda Oldřicha Krajíře z Krajku,⁷³ až do pořízení pozůstalostního inventáře hraběnky Františky Rozálie Kinské v roce 1714, nemáme archivní prameny, které by nám umožnily rekonstruovat podobu a vnitřní členění dačického zámku.

Na druhou stranu byly zámky nejen místem pobývání šlechtice a jeho dvora, ale především „jevištěm dvorského života“.⁷⁴ Samotné rozhodnutí o stavbě či přestavbě sídla, stejně jako způsob jeho výzdoby a členění, bylo v první řadě otázkou reprezentace šlechtice, jeho dosaženého postavení ve společnosti, či naopak budoucích ambicí.⁷⁵

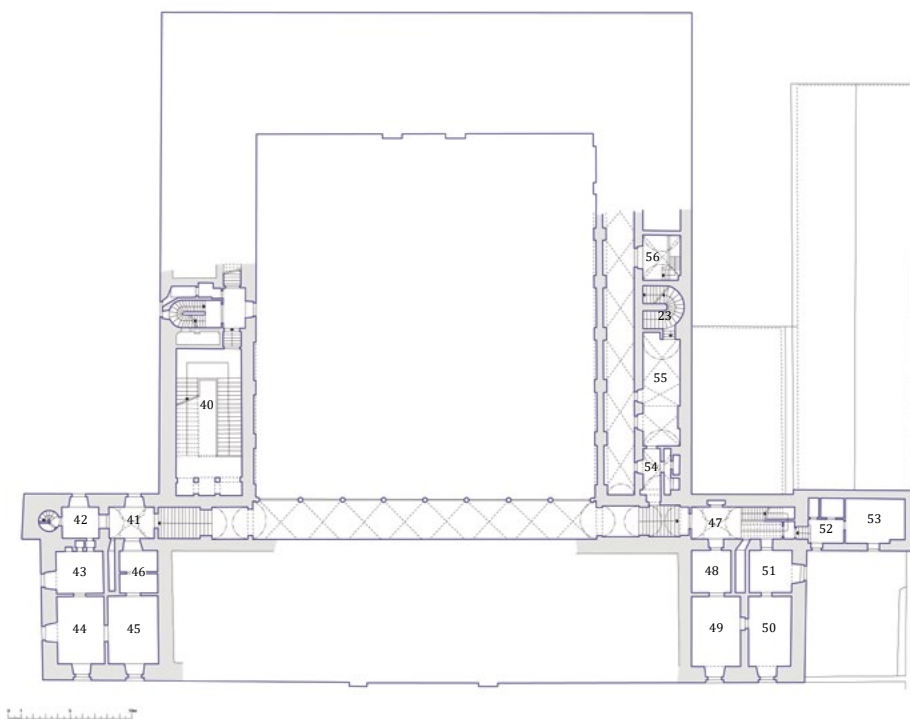

Půdorys přízemí zámku v Dačicích

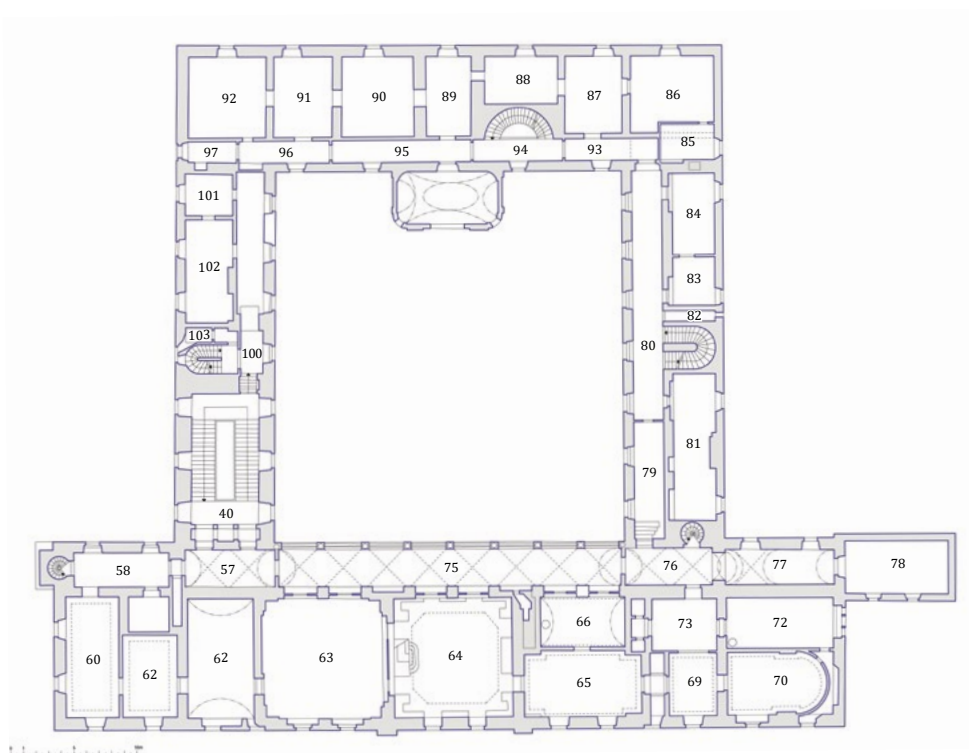
73. BISOVÁ, *Státní zámek v Dačicích*, s. 15.

74. ERICHSEN – WIESE, *Bühnen höfischen Lebens. Historie Innenräume in deutschen Schlössern*, In: Helmut-Eberhard Paulus (ed.), *Raumkunst – Kunstraum. Innenräume als Kunstwerke, entdeckt in Schlössern, Burgen und Klöstern in Deutschland*, Regensburg 2005, s. 12–21.

75. Tento přístup počítá v rámci jedné stavby s proměňujícími se úlohami a rolemi, které v průběhu času ztělesňovala. Nejvýznamnějším badatelem v této oblasti u nás je prof. Jiří Kroupa, viz např. stati o architektuře v souboru jeho textů KROUPA, *Umělci, objednatelé, styl. Studie z dějin umění*, Brno 2006.

Půdorys mezipater v zámku v Dačicích

Půdorys 1. patra zámku v Dačicích

Vybavení aristokratických sídel až do sklonku 18. století je tak často odrazem zcela určité „sociální strategie“ konkrétního šlechtice.⁷⁶ V této souvislosti je důležité, že nejpozději od konce 16. století se na stavbách českých a moravských aristokratických sídel prosazoval systém dvorského ceremonálu habsburského dvora, který měl bezprostřední vliv na skladbu zámeckých pokojů. S pomocí poznatků stavebně-historického průzkumu tak lze odvodit alespoň základní dispoziční rozdělení dačického zámku v době renesance.⁷⁷

Oldřich Krajíř se po dosažení zletilosti a převzetí majetku v roce 1582 zařadil mezi významné moravské aristokraty. Byť zřejmě neměl výrazné politické ambice, rozhodl se po vzoru řady svých vrstevníků začít se stavbou respektující především požadavek na dostatečně prostorný zámek, v němž jsou „velké, krásné a veselé komnaty“.⁷⁸

Původní návrh zámku Francesca Garofa byl snad již po Oldřichově smrti v roce 1600 změněn v tom smyslu, že hlavní křídlo přechází ostatní. Změna však bezesporu neměla vliv na funkční rozdělení zámeckých prostor. O podobě hospodářského zázemí, které bylo nepochybně koncentrováno v přízemí jednoho nebo více křídel, nelze říci nic bližšího. Více informací poskytují některé dosud dochované části reprezentačního severního křídla, které jsou ve svém základním členění dochované ještě z krajířovského období.⁷⁹

Ideově nejvýznamnější stavbou zámku byla nepochybně zámecká kaple, jež byla součástí naprosté většiny tehdy budovaných zámeckých sídel, zvláště u katolické šlechty, k níž patřil i Oldřich Krajíř.⁸⁰ Současná zámecká kaple pochází ze začátku 20. století, jejím předchůdcem je dosud existující nevelká prostora ve východním průčelí jižního křídla, která vzhledem ke svým rozměrům i umístění nemůže být původním liturgickým prostorem. Stavebně-historický průzkum zámku navrhuje umístění kaple do východní části severního křídla, přičemž její vznik klade až do doby baroka. V dnešní komoře nad kastelánským bytem jsou ale dosud dochována čtyři klenební pole zaklenutá křížovou klenbou s hřebínky, identickými s klenbami obou arkád. Zčásti se dochoval i pětiboký závěr, prozrazující jednoznačně renesanční podstatu stavby.⁸¹ Kaple pravděpodobně procházela přes dvě patra, neboť jsou zmiňovány místnosti vedle kaple v horním i dolním poschodí.⁸² Lze tedy předpokládat, že podlaha lodi byla přibližně v prostoru dnešního kastelánského bytu a stavba tak v souladu se svým významem byla v organismu zámku oddělená a přístupná po schodišti.

76. Blíže k tomu KUBEŠ, *Hlavní sál. Sebereflexe šlechty ve výzdobě venkovských rezidencí*, Česko-slovenská historická ročenka, 2005, s. 31–59, zvl. s. 41–54.

77. ZAHRADNÍK – KAŠIČKA, *Státní zámek Dačice*, s. 119. Pro pochopení struktury zámecké dispozice na příkladu jiného moravského zámku v Rosicích jsou podnětné texty Tomáše Knoze. Viz KNOZ, *Renesance a manýrismus na zámku v Rosicích*, Rosice 1996; Tentýž, *Zum Wandel des mährisch-österreichischen Kulturraumes. Schloss Rosice in der Frühen Neuzeit*, in: Zofia Kowalska (Hg.), *Aus der Geschichte Österreichs in Mitteleuropa*, Wien 2003, s. 37–75.

78. BŮŽEK, *Věk urozených: šlechta v českých zemích na prahu novověku*, Praha 2002, s. 173.

79. ZAHRADNÍK – KAŠIČKA, *Státní zámek Dačice*, s. 119.

80. Oldřich Krajíř byl díky svému vyznání uvažovaným kandidátem protireformační strany na nejvyšší zemské funkce, ale v roce 1589 se olomouckému biskupu Stanislavu Pavlovskému pro takovou pozici ještě příliš mladý. Viz NOVOTNÁ, *Krajířové z Krajku*, s. 179–180.

81. ZAHRADNÍK – KAŠIČKA, *Státní zámek Dačice*, s. 123.

82. Inventář z roku 1714 například zaznamenává „In obern Stockh in den Grafen Zimmer neben den Capeln(...), In den untern Stockh neben der Capeln (...)“. Viz MZA Brno C2, sign. K 35, kart. 72, fol. 285 a 290.

V bočních prostorech prvního a druhého patra hlavního křídla se obvykle nacházely pokoje „pána domu“, jeho ženy a minimálně ještě jedno hostinské apartmá, přičemž takovýchto „bytů“ mohlo být několik. Standardně se skládaly z krbem vyhřívané světnice reprezentačního zaměření a menší komory na spaní jako privátního prostoru.⁸³ Nepochybně bychom takové byty našli také v Dačicích, nejspíše doplněné ještě o předpokoj, který začal být obvyklý na konci 16. století s požadavkem na odstupňování možnosti přístupu do šlechtických komnat.⁸⁴

Kromě řady místností, jejichž umístění nebylo prostorově závazné a v průběhu času se proměňovalo, můžeme předpokládat, že alespoň dva ústřední prostory krajířovského zámku jsou dodnes dochovány.

Na prvním místě je to jídelna (*Tafelstube*), která byla od 16. století základním a denně užívaným prostorem, proto byla vytápěná. Vždy byla umístěna v přízemí nebo prvním patře a patřila k největším místnostem zámku. Všechny inventáře ji popisují na místě jednoho ze dvou ústředních sálů přízemí a dá se předpokládat, že zde byla již v krajířovských dobách.⁸⁵

Podobně bychom mohli identifikovat jiný reprezentační prostor a to sál (sín, palác). Na rozdíl od jídelny byl určen pro sváteční příležitosti rodinného charakteru (svatby, pohřby, křtiny) i politické akty. Z toho důvodu obsahoval jen minimum nábytku a nebyl vytápěn, zato měl promyšlený výzdobný program, odrážející postavení a sociální strategii daného šlechtice. Také sál ve středu prvního patra je popsán ve všech inventářích od dob baroka až do roku 1909, kdy na jeho místě vznikla Velká knihovna a i v tomto případě se tedy můžeme domnívat, že si místnost zachovala svůj účel od nejstarších dob.⁸⁶

Za Berků z Dubé (1728–1714)

Františka Rozálie hraběnka Kinská, rozená Berková z Dubé (1714)

Nejstarší známý inventář dačického zámku pochází ze září roku 1714 a vznikl sedm měsíců po smrti hraběnky Františky Rozálie Kinské z Vchynic a Tetova.⁸⁷

Je v něm popsáno celkem 29 místností, ale řadu z nich nelze identifikovat vzhledem k nedostatečnému popisu⁸⁸ a také několika přestavbám zámku, které do značné míry proměnily jeho půdorysné řešení. Ani relativně nevelký počet pokojů není konečný. Obvykle jsou totiž v inventářích zahrnuty jen místnosti s cenným mobiliářem.⁸⁹

83. KUBEŠ, *Reprezentační funkce*, s. 183.

84. Tamtéž, s. 184.

85. 1714 *Tafelstube*, 1742 *Taffelzimmer*.

86. Sály byly často umístovány v druhých patrech nad jídelnami, s nimiž měly často shodné rozměry, případně vedle nich. KUBEŠ, *Hlavní sál*, s. 33–34.

87. MZA Brno, C2, sign. K35, kart. 72., fol. 284

88. Místnosti jsou jen zčásti identifikovány prostorově či funkčně, od určeného pokoje jsou další jmenovány jen jako následující (In den ersten neben Zimmer, in den andern...).

89. Konkrétně ve zkoumaném inventáři je byt klíčnice zmíněn jen v souvislosti se zde uloženým cínovým nádobím, chybí prostory dalšího personálu apod. Moravský zemský archiv v Brně, C2 Tribunál – pozůstalosti, sign. K35, kart. 72, fol. 289.

Inventář začíná vedle zámecké kaple v prvním patře, v němž je zapsáno celkem 13 pokojů. Samotná kaple je popsána jen lapidárně. Zasvěcena byla Nejsvětější Trojici, což bylo jedno z oblíbených patrociníí zámeckých kaplí v baroku.⁹⁰ Kromě ústředního oltáře (*heil. Dreifaltigkeit*) tu byly rozmístěny různé velké a malé obrazy v počtu čtyřiceti kusů a kromě nich „*original Bildt von Jesus Maria Joseph undt Johann*“.⁹¹ Další mobiliář patřil ke standardnímu vybavení sakrálního prostoru a spočíval v šesti cínových svícnech, liturgických textiliích, misálu a pozlaceném kalichu s patenou. Nutno dodat, že řada precios byla spolu s ostatními cennostmi umístěna v pokladnici, jíž byla klenutá místnost (*Gewölbe*) vedle hraběčtiny pokoje, jak o tom svědčí podrobný seznam na konci inventáře.⁹²

Zámky šlechty kolem roku 1700 se ve skladbě šlechtického bytu inspirovaly především apartmány císařských pokojů v Praze a Vídni charakterizovanými oddělením společenských prostor (hlavní a audienční sály) od soukromých pokojů prostřednictvím jednoho či více předpokojů. Převažující dispozici šlechtického bytu definoval ve své dizertaci Jiří Kubeš s tím, že: *Apartmá se nejčastěji skládala z pěti místností, a to ze dvou společenských a reprezentačních prostor (předsálí, jídelny nebo sálu). Dále pak v závislosti na konkrétních prostorových podmínkách navazovaly soukromé pokoje jako spojení předpokoje, obytné místnosti, ložnice a případně dalších prostor.*⁹³

Takové schéma bylo nejspíše užito i v Dačicích. Vedle kaple je totiž popsána poměrně velká „hraběcí“ místnost, nejspíše ložnice, neboť zde stála postel s nebesy. Podle počtu záclon a závěsů šlo o rohovou prostor s celkem pěti okny, určenou k pohodlnému obývání i reprezentaci, jak prozrazuje sedm malovaných tapet (*Spallier*) na zdech. Našli bychom zde stůl, devět pohovek (*Canape*) a stejný počet křesel (*Lahn Sessl*), vše potaženo potištěným cvilichem (*zwillich*), většinou v zelené barvě. Nechybělo klekátko (*Bettstuhl*) zakryté cvilichovým přehozem, křišťálové zrcadlo, portrét císaře Karla VI. a také zajímavá vosková figurka Jezulátka pod skleněným poklopem (*Jesu-Kindtl unter gläserne Kastl*). Stejně jako ve většině ostatních pokojů, byly i zde v oknech závěsy a záclony na železných držácích.⁹⁴

Následující pokoj zastával funkci hlavního obytného pokoje a byl pravděpodobně vytápen kamny, před nimiž snad stály dvě „*spanische Wänden*“. Byly tu také originály obrazů s motivy Troji a Sodomy a Gomory. Další místnost byla původně předpokojem. Přesto je pravděpodobné, že tento „hraběcí“ byt nebyl v době smrti Františky Rozálie Kinské využíván pro svůj původní účel, neboť v obou místnostech byl nábytek ve špatném stavu, především postele, což implikuje jejich užívání jako hostinských pokojů.⁹⁵

Na apartmá navazoval sál jako ústřední reprezentační místnost zámku, obvykle býval vyzdoben obrazy či freskami s promyšlenou ikonografií, vyjadřující konkrétní sociální strategii, jež měla: „*vytvářet obraz zadavatele programu a jeho předků jako bohatých, uro-*

90. Kaple stejného zasvěcení byly například na Hrubém Rohozci nebo v Horšovském Týnu, ale také v Chotěboři, vystavěné Františčiným manželem Vilémem Kinským viz KUBEŠ, *Reprezentační funkce*, s. 290–291.

91. Pravděpodobně se jednalo o obraz Svaté rodiny s malým Ježíšem a Janem Křtitelem, který byl populárním tématem malířů již od dob renesance.

92. MZA Brno, sign. K35, kart. 72, fol. 292–301.

93. KUBEŠ, *Reprezentační funkce*, s. 191.

94. MZA Brno, sign. K35, kart. 72, fol. 285–6.

95. MZA Brno, sign. K35, kart. 72, fol. 286.

zených, mocných, pravověrných a loajálních šlechticů“.⁹⁶ Vybavení dačického sálu připomíná ale spíše tzv. biliárový pokoj přítomný v pozdějších inventářích v přízemí, který patřil od počátku 18. století k časté výbavě sídel bohatých šlechticů a prelátů.⁹⁷

Místnosti vévodil kulečníkový stůl překrytý lněným přehozem, zároveň zde byly čtyři vykládané hrací stolky s žetony (*Schwartz ausgelegte Spieltisch mit steinehren Bütton*) a šest židlí. Obrazová výzdoba se skládala z šesti vedut, možná zachycujících berkovský majetek, jelikož vedle nich visel (bohužel ztracený) velký obraz dačického zámku, podobnou výzdobu měl kulečníkový sál v roce 1697 na nedalekých Jaroměřicích nad Rokytnou.⁹⁸

Pokoje nalevo od sálu byly nepochybně zamýšleny jako dámské apartmá, opakující do určité míry protějškové schéma. V době, kdy panství vlastnila hraběnka Berková, ale nejspíše její nároky na šlechtickou reprezentaci ustoupily nutnosti využívání sálů pro ubytování hostů. Tak i pokoj sousedící se sálem byl ložnicí a vedlejší místnost byla prakticky prázdná, neboť je zde zaznamenáno jen šest různých obrazů krajín.⁹⁹ Idealizované představy o dokonale zařízených zámeckých interiérech narušuje též původní reprezentativní ložnice. Nechybí zde postel s nebesy a malované tapety, zároveň tu ale bylo uloženo velké množství dek a v sousední komoře na prádlo bychom našli desítky polštářů, pokrývek a matrací.¹⁰⁰ Vytvoření takovýchto skladišť z běžně neužívaných pokojů bylo celkem obvyklé a známe je v různých dobách i odjinud.¹⁰¹ Komise se následně přesunula do jižního křídla, konkrétně do pokoje umístěného „proti kapli nahoře v chodbě v rohové místnosti“. Ani zde krom jiného nechyběla postel, přičemž identická lůžka bychom našli i v mnoha dalších pokojích, vždy popsána jako: „*Weisses schlechtes Himmel Bett mit gedruckten 5 fürhang Himmel und Krantz*“.¹⁰²

Z dnešního pohledu je zarážející vysoký počet ložnic. Z celkem devěťadvaceti popsaných prostor, včetně technického zázemí, je šestnáct vybaveno nějakým typem postele (*Himmelbett, Feldbett* atd.). Počet ložnic nebo spíše „místností s postelí“ je však vlastní mnohým barokním venkovským sídlům a souvisel s nutností ubytovat během návštěvy panstva nejen příslušníky rodiny a jejich personál, ale také řadu přátel, kteří na zámek přijížděli za lovem nebo zábavou. Jako hostinské pokoje je vybaveno i celkem pět místností jižního křídla.

V dolním podlaží je zařízení většiny pokojů na první pohled prakticky identické s horním, z většiny místností byly vytvořeny ložnice. Při bližším pohledu ale lze odhadnout, že boční prostory spodního patra měly původně také funkci apartmá, vybaveného ještě v době života Františka Antonína Berky.

V první rohové místnosti umístěné nejspíše v mezipatře bychom našli 49 velkých a malých zátiší s tématem květin a ptáků (*Blum undt Vogl Bilder gross und kleine*), což dává vzpomenout na významnou berkovskou obrazovou sbírku – nejspíše to byl původní sou-

96. KUBEŠ, *Hlavní sál*, s. 41.

97. KUBEŠ, *Reprezentace šlechty*, s. 202.

98. Alois PLICHTA (ed.), *O životě a umění. Listy z jaroměřické kroniky*, Brno 1974, s. 339.

99. MZA Brno, sign. K35, kart. 72, fol. 287.

100. Tamtéž, fol. 288.

101. NACHTMANNOVÁ, *Kostelec nad Černými lesy v éře Smiřických. Provoz a vybavení renesančního zámku*, Průzkumy památek X, 2003, č. 2, s. 87–102.

102. MZA Brno, sign. K35, kart. 72, fol. 287.

Velká jídelna v přízemí zámku, 1953, zdroj: Národní památkový ústav

Velká jídelna v přízemí zámku, 1940, zdroj: MMAG Dačice

kromý hraběcí kabinet.¹⁰³ Následovaly tři další pokoje, přičemž poslední z nich byl poměrně velký a jeho původní význam jako společenské místnosti prozrazuje jak velikost (tři okna), tak devět vystavených obrazů, včetně pěti portrétů rodiny rakouských arcivévodů.¹⁰⁴

Z výčtu ložnic vyčnívá jen místnost označená jako „*Tafel Stuben*“, tedy jídelna. Jak bylo řečeno výše, byly jídelny od 15. století jediným reprezentačním prostorem užívaným každodenně. Pro maximální pohodlí při stolování tak byly většinou dobře osvětleny, přímo vytápěny a kromě velkého množství sedacího nábytku zde bylo vystaveno také nejlepší skleněné, případně stříbrné nádoby. Podobně si můžeme představit i dačickou jídelnu. Byl to poměrně

103. Tamtéž, fol. 290.

104. „*Haus von österreich ertzherzogene Conterfe*“. Tamtéž, fol. 290.

Jídelna v přízemí zámku, foto Aleš Motejl

rozsáhlý prostor osvětlený čtyřmi nástěnnými svícny. Výzdobu obstaraly portréty císařů Leopolda, Josefa, Karla a jejich žen, jak bylo obvyklé u šlechticů blízkých dvoru, mezi něž František Antonín Berka jako císařský diplomat nepochybně patřil. Našli bychom tu také čtyři bitevní výjevy, jeden alegorický obraz (*Sinnbild*) a dvě zrcadla ve zlaceném rámu patřící kvůli své ceně mezi luxusní doplňky šlechtických interiérů. Uprostřed stál oválný stůl obklopený židlemi a stoličkami, vše potaženo a pokryto zeleným sukem. Nechyběl ani již zmíněný "*Schenck Tisch*", hnědě natřený, obsahující mimo jiné vinné karafy a poháry (*Carofen vini und bei glaser*).¹⁰⁵

Sousední pokoj, jako poslední reprezentační místnost spodního patra byl vyhrazen přímo hraběnce Berkové. Jsou tu logicky soustředěny rodinné podobizny, včetně portrétu zemřelé, doplněné obrazy císaře Josefa I. a jeho manželky Amalie. Pokoj byl sladěn do zelené a červené barvy látek, jimiž byly potaženy četné židle a ze které byly i přehozy na dvou stolech. Ani zde nechyběl luxusní doplněk v podobě křišťálového zrcadla (*Christallener Spiegel mit einen vergoltenen durch bruchenen Rahm*).¹⁰⁶

V sousední klenuté místnosti (*In Gewölbe neben der Seel. Frauen Zimmer*), nejspíše dnešním gotickém sále, bylo koncentrováno téměř veškeré bohatství dačického zámku. Inven-

105. Tamtéž, fol. 291.

106. Tamtéž, fol. 291.

tář sčítá další a další položky zlatých a stříbrných šperků, zdobených často diamanty nebo zlatými dukáty. Nalezli bychom tu obrazy svatých vsazené do stříbra, sekretáře a stoly se šuplíky, v nichž byly ukryty cennosti. Byly tu uloženy i předměty, kterým dnes možná nepřičítáme takovou cenu, jež ale na počátku 18. století představovaly ohromující jmění. Mezi takové mobilie patřily porcelánové kávové a čajové soupravy nebo garderoba čítající přes dvě desítky šatů ranních, letních či domácích, několik kabátů a řadu doplňků. V této pokladnici bychom našli i zdánlivě běžné věci jako nočníky (*Nachtzeug*). Ten, který užívala hraběnka, byl ovšem vyroben ze stříbra.¹⁰⁷

Zbýlé prostory už jen dotváří obraz bohatého šlechtického sídla a bezesporu byly situovány do vedlejších křídel nebo přízemních místností hlavního traktu. U vstupu do zámku bychom nejspíše měli hledat byt klíčnice,¹⁰⁸ u které bylo uloženo cínové nádobí, ve vedlejší klenuté místnosti pak pokrývky, polštáře a závěsy. Jmenována je také lékárna s třiceti šesti majolikovými nádobami v dřevěném regálu a cukrárna, v níž byly dva bílé stoly a kolem nich porcelánové, majolikové a měděné nádoby. Těm byla vyhrazena i další zvláštní místnost, jistě nedaleko kuchyně. V jedné z komor byla také uložena drátěná klec na papouška (*dratenes Papokeÿ Häusel*) a v pokoji osídleném šlechtickou společnicí zemřelé hraběnky (*Bei Cammer Jungfern*) byl dokonce v kleci živý papoušek (*Ochsen Farbe Papokeÿ in Vogel Häusel*), což je v kontextu zpracovaných šlechtických inventářů výjimečné.¹⁰⁹

Venkovská rezidence Osteinů (1728–1809)

Po dokončení pozůstalostního řízení převzal majetky po zemřelé hraběnce její nevlastní bratr Václav Albrecht z Vrbna a Bruntálu (1659–1732), který v roce 1728 prodal dačické panství do rukou Heinricha Karla hraběte Osteina, po jehož smrti vznikly postupně dva inventáře majetku.

První je datován v Dačicích 30. června 1742, vznikl tedy dva měsíce po předčasné smrti hraběte zesnulého 29. dubna. Na jeho začátku i konci je zmínka o tom, že jde o soupis movitých věcí, které zůstaly nezapečetěné po nařízeném soudním obstavení.¹¹⁰ O dva roky později byl sepsán rozsáhlejší podrobný inventář, který celkem popisuje 54 místností, opět jen zčásti prostorově či funkčně rozrůzněných a většinou označených jen číslem.¹¹¹

Pokračovatel rodu hrabě Karel Maxmilián, byl v době otcovy smrti teprve sedmiletý. Vlady se ujal po dosažení zletilosti, nejspíše v roce 1755. K Dačicím si nejspíše nevytvořil pevný vztah, přestože v kryptě františkánského kláštera byla pohřbena jeho matka.

107. Tamtéž, fol. 292–300.

108. „*Englisches Zinn bey der Beschliesserin*“. Tamtéž, fol. 300.

109. Tamtéž, fol. 302.

110. Dačické a malešovské panství bylo kvůli nezletilosti Heinrichových dětí dočasně spravováno administrátory a pro případný pobyt vrchnosti tak pravděpodobně sloužila jen část zámku, kterou inventář popisuje. Viz MZA Brno, C2–Tribunál – pozůstalosti, O44, fol. 1–6.

111. Viz MZA Brno, C2 – Tribunál – pozůstalosti, O44, fol. 109–143.

Z doby jeho vlády nejsou dochovány doklady výraznějšího stavebního úsilí, přesto si v roce 1796 nechal i on sepsat inventář dačického zámku, zachycující jen drobné proměny sídla, v němž interiéry, včetně vybavení kaple a apartmá zůstaly prakticky nezměněny.¹¹²

Během vlády Heinricha Karla Osteina dačický zámek významně přestavěl místní stavitel Francesco Camelli. Změn doznala především boční křídla, upravená do současné dvoutraktové dispozice, když přibyla i nová boční schodiště. Určitou proměnou prošlo také hlavní křídlo zámku. Zůstává nejisté, kdy vznikla současná enfiláda v prvním patře, ale nejpozději se tak muselo stát v rámci této přestavby, neboť od druhé poloviny 17. století patřila k základním charakteristikám barokní zámecké dispozice.¹¹³ Po dokončení prací vzrostl nepochybně také komfort hraběcí rodiny, neboť řada pokojů byla osazena krby a kamny, jak o tom svědčí kvitance tovaryšům a zedníkům. Některé místnosti prvního patra byly tehdy rozdělené příčkami do více pokojů, neboť standartní apartmá šlechtice Osteinova postavení a bohatství se skládalo minimálně z předpokoje, obytného pokoje, soukromého pokoje sloužícího jako ložnice a případně také kabinetu či jiných soukromých prostor.¹¹⁴ Mimořádně zajímavým faktem je, že apartmá hraběnky Osteinové na západní straně hlavního křídla bylo rozsáhlejší než hraběcí byt. Zabíralo celkem sedm místností, včetně pokoje pro služebnou a šatny, přičemž nechyběly ani dva kabinety jako soukromé, reprezentativně vybavené prostory. Další případy podobného členění bytu vždy signalizovaly, že zámek obývala především manželka šlechtice.¹¹⁵ Domněnka koresponduje s faktem, že hraběnka Marie Johanna, rozená von Berlepsch (1707–1737) k Dačicím přilnula natolik, že si hrobku ve zdejším františkánském klášteře zvolila za místo svého posledního odpočinku.

Dodnes se bohužel nepodařilo s jistotou lokalizovat hlavní schodiště zámku, jež mělo v barokní kultuře důležitou reprezentační úlohu nástupního prostoru ke společenským sálům v patře.¹¹⁶ Stavebně-historický průzkum jej klade do východního průčelí jižního křídla, ale z hlediska funkce stavby je pravděpodobné, že bylo součástí hlavního severního křídla a mohlo se tedy nacházet na místě dnešního dřevěného schodiště.

V roce 1744 vstoupila komise při sepisování inventáře nejdříve do zámecké kaple. Ta zůstala přes všechny provedené úpravy do značné míry zachována ve své starší podobě. Je tu zaznamenáno čtyřicet obrazů a soch různých formátů a velikostí. Vedle předmětů nutných pro mešní provoz, tedy liturgických nádob, bohoslužebných rouch a misálu, nechybělo vybavení typické pro barokní zbožnost jako například voskové sochy Bolestné Panny Marie a Trpícího Krista (*Ecce Homo Mater Dolorosa von Wax untere Glass in geschnitzter Rahm*).¹¹⁷ Obdobný počet obrazů a soch, stejný oltář s obrazem Nejsvětější Trojice (nyní již označe-

112. MZA Brno, F148 Velkostatek Dačice, Úřední knihy, kniha 1, Inventář zámku v Dačicích.

113. První enfiláda v Evropě vznikla v apartmá císaře Leopolda ve Vídni roku 1660, k jejímu rozšíření v českých zemích. Viz KUBEŠ, *Reprezentace šlechty*, s. 187–188.

114. Johann Heinrich ZEDLER, *Nöthige Supplemente zu dem Großen Vollständigen Universal Lexicon Aller Wissenschaften und Künste...*, Bd.2, Leipzig 1751, sl. 52.

115. Příkladem je apartmá hraběnky Marie Barbory Heisslerové z Heitersheimu na Uherčicích, jež sestávalo ze 4 pokojů oproti jediné místnosti pro jejího manžela, pobývajícího většinu času na vojenských taženích v Uhrách. KUBEŠ, *Reprezentace šlechty*, s. 210.

116. ZAHRADNÍK – KAŠIČKA, *Státní zámek Dačice*, s. 122. V případě severního křídla počítá František Kašička jen s vyrovnanými schodišti do mezipater.

117. Viz MZA Brno, C2–Tribunál – pozůstalosti, O44, fol. 111.

Sál předků a Společenský sál, 1953, zdroj: Národní památkový ústav

ný jako starý) napovídají, že hrabě Ostein její interiér výrazně neměnil. V rodinné kapli hraběte z porýnské rodiny totiž překvapuje důraz na úctu k českým zemským patronům. Mimo obrazů sv. Jana Nepomuckého a Jana Sarkandera (*Heil. Johann u. Nepomuk u. Sarca-nder ohne Rahmen*), zde bylo deset maleb českých patronů na dřevěné desce a především obraz označený jako *Heil. Dislava*, tedy svatá Zdislava.¹¹⁸ Světice, kanonizovaná oficiálně teprve na sklonku 20. století, je spojena s kultem místa jejího posledního odpočinku v Jablonném v Podještědí, přičemž František Antonín Berka jako donátor tohoto kláštera byl jeho horlivým podporovatelem. Překvapivý je také velký počet maleb na dřevě, v době baroka nezvyklý, který hypoteticky naznačuje jejich větší stáří.¹¹⁹

Nevelký pokoj v sousedství kaple patřil sloužícímu, který tak měl rychlý přístup do vedlejšího hraběcího apartmá, složeného ze tří pokojů. První z nich byl poměrně velký (se třemi okny), nechyběl zde krb a několik portrétů, včetně obrazu zemřelého hraběte, zrcadlo, množství sedacího nábytku a dva sekretáře.¹²⁰ Nepochybně se jednalo o hlavní obytný

118. Tamtéž.

119. Za konzultaci k tématu děkuji Mgr. Michalovi Konečnému, PhD.

120. Viz MZA Brno, C2 – Tribunál – pozůstalosti, 044, fol. 112–113.

pokoj a pracovnu. Vedle ní, přibližně v dnešní malé knihovně, byla menší ložnice s postelí s nebesy, jejíž luxus dokreslují závěsy s vyšíváním vzorů květin a ptáků. Zároveň tu byly dvě skříně na knihy a spisy. Poslední prostor plnil funkci rozlehlého předpokoje zčásti vyzdobeného obrazy ještě z berkovských dob, neboť nad celkem třemi dveřmi byly umístěny obrazy Troji a Sodomy a Gomory, nad krbem visel portrét císaře Karla VI. v životní velikosti, také zmíněný již v roce 1714. Nechyběly tu ony *Niederlandische spallieren* a velké zrcadlo v sochařsky zdobeném rámu. Jako předpokoj určuje místnost množství sedacího nábytku v podobě celkem dvanáct křesel, většina z nich byla nejspíše umístěna kolem podlouhlého mramorovaného

Sál předků, stav před r. 1900, zdroj: SZ Dačice

stolu.¹²¹

Ústředním prostorem prvního patra byl sál. Zcela v duchu výše uvedené charakteristiky chybí zmínka o vytápění a nábytek zastupuje především osmnáct sametem potažených křesel, jež byla asi rozmístěna podél stěn. Hrabě se zde prezentoval především svou sbírkou obrazů v jednotných černě natřených rámech se zlatými pásky. Ikonografie obrazů odpovídá významu Dačic jako místa určeného zábavě. Nade dveřmi visela tři rozměrná plátna s loveckou tematikou. Na stěnách byla hned dvakrát zobrazena bohyně Diana, nejdříve jako lovkyně¹²² a poté spolu s Jupiterem, snad se jednalo o známý milostný příběh Dianiny družky nymfy Calipsó. S tématem kratochvíle souzní i obraz bohyně Flory a Bakcha. Dále bychom tu našli velká zátiší s ovocem, vedutu interiéru kostela a dva obrazy se starozákonními scénami označené jako Abrahám a Tobíášova svatba.¹²³

Západní stranu hlavního křídla vyplňovalo dámské apartmá, v němž především předpokoj téměř zcela opakoval podobu protější části a naplňoval tak zásadu symetrie, vyžadovanou dobovými traktáty jako nutnou podmínku honosnosti sídla.¹²⁴ Krbem vytápěná prostora s marinami nad trojicí dveří (*see stukh*) byla vybavena stejným podlouhlým mramorovaným stolem a osmnácti židlemi, lišily se jen barvy závěsů a potahy ze zeleného a červeného plyše. Následující menší předpokoj mohla hraběnka využít ke hře u dvou vykládaných hracích stolků. Vedly odsud znovu troje dveře, nad kterými visely obrazy s his-

121. Tamtéž, fol. 113.

122. V roce 1796 jsou zde tyto obrazy zaznamenány jako Bohyně Diana a Spící Diana (*Saturisches ___ der Göttin Diana in schwarzen Rahm, Saturisches Gemähl mit der schlafenden Diana*), MZA Brno, F 148, kniha 1, Inventář zámku v Dačicích, fol. 3.

123. MZA Brno, C2 – Tribunál – pozůstalosti, O44, fol. 114.

124. KUBEŠ, *Reprezentace šlechty*, s. 210.

Sál předků, foto Aleš Motejl

torickými tématy. Jedněmi z nich se vcházelo do ložnice. Pokoji vévodily vlámské tapiserie (*niederlandische spallieren mit grossen figuren*), postel s damaškovými nebesy, nechyběl malý guéridon¹²⁵. Nade dveřmi znovu visel obraz bohyně Diany, tentokrát zřejmě jako ochránitelky žen a také jejich počestnosti.¹²⁶

Za ložnicí se nacházely dva kabinety. Tyto pokoje patřily k soukromým prostorům, zároveň ale reprezentativně vybaveným a jejich užití v dámském apartmá není příliš obvyklé.¹²⁷ Kabinety v Dačicích byly vybavené celkem pětatřiceti obrazy různých témat a žánrů, mezi nimiž bychom zřejmě našli celou řadu obrazů holandských malířů, neboť je tu zaznamenáno několik zátiší, marin, krajin, či bitevních scén. Vedle nich zde bylo šest obrazů koní, portréty císaře Karla VI. a jeho manželky a také obraz města Dačice (*die Stadt Datschitz untere Glass in marmolirten Rahm*). Kromě nich zde byly dvě komody, dva taburety, dva vykládané stolký a jeden oválný stůl. Dámskou obyvatelku místnosti prozrazují jen lakovaný stoleček na čajovou soupravu (*laqirtes Thee kandtl mit den Postamente*) a v celém inventáři jediný doklad dětské přítomnosti na zámku, totiž dětský stoleček. O intimitě prostor svědčí zde umístěná židle s nočníkem („*nachtstuhl*“).

125. Guéridon je typ malého stolku na jedné či více nohách. Vznikl ve Francii a na rozdíl od běžných stolků podobné velikosti měl díky náročnému zdobení i ceně spíše dekorativní funkci v reprezentačních interiérech.

126. MZA Brno, C2, O44, fol. 115.

127. KUBEŠ, *Reprezentace šlechty*, s. 199.

Horní arkáda s předměty připravenými k vytřídění a odvozu, 1948, zdroj: Národní památkový ústav

S místností sousedil pokoj fraucimoru, obývaného společnicemi hraběnky (*frauen zimmer*). Podle vybavení se jednalo o místnost různorodého využití, v níž nechyběla postel, ale byly tu vystaveny i porcelánové a hliněné plastiky (*portzellane (...) dann erdene Figuren*).¹²⁸

To už se pravděpodobně nacházíme v bočním západním křídle. Ve vedlejší šatně (*garderoba*) osvětlené luxusními nástěnnými svícny (*Messingene Wandlichter mit doppelten Armen in Form eines Engels*) byl uložen vzácný textil. Zahrnoval například osm vlámských tapiserií, náročně zdobené oděvy jízdního služebnictva obsluhujícího kočáry a označovaného jako hajduci (*gelb tuchene Hayduken Mondour mit silber und seiden gemengten Porten*) i luxusní kočárové vybavení od koňských čabrak (*blau tuchene Reith Knecht shabracken*) po kočárové lucerny (*Reyss Laternen*).¹²⁹ S apartmá hraběnky či bytem jejích společnic souvisí také *frauen zimmer garderobe*, zaznamenaná o několik místností dále pod číslem 22.¹³⁰

Mnohé pokoje v jižním a možná i východním křídle sloužily k ubytování hostů. Kromě postelí (většinou s nebesy) zde nechyběly luxusní prvky v podobě tapet, zrcadel a někdy značného množství obrazů (v místnosti č. 18 je zaznamenáno dvanáct portrétů, v následujícím pokoji osmrůzných maleb atd.)¹³¹

Mimo reprezentační prostory obsahoval zámek také řadu pokojů pro služebnictvo, jež bývaly umístěny v přízemí či naopak ve druhém patře. Tomu by odpovídal lokajský pokoj „*u malých nově postavených dřevěných schodů*“ souvisejících nejspíše s přestavbou některého z bočních křídel.¹³² Další místnosti sloužily pouze jako sklad ložního prádla a matrací. Nejspíše ve východním bočním křídle bychom hledali pokoj hraběcího sekretáře (*Wo den Secretari Cogiret ...*),¹³³ neboť následují tři místnosti za kaplí a tři přední pokoje. Obvykle užíval tyto pokoje kaplan nebo farář sloužící mše v zámecké kapli, ale v Dačicích obýval minimálně část těchto prostor hofmistr s rodinou (*In des Hoffmeisters Schlafzimmer, In den Hoffmeisterin Zimmer*).¹³⁴

Ani tyto pokoje není možné blíže lokalizovat, alespoň některé z prostor se ale nacházely na místě dnešního kastelánského bytu, odkud následně komise přešla do zvýšeného přízemí označovaného jako první patro. Jednou z místností, kterou můžeme jednoznačně identifikovat ve všech inventářích, je prostor dnešní kanceláře. Stejně jako v berkovských dobách sloužil jako ložnice vybavená dokonce dvěma postelemi a nočníkem, přičemž zde bylo také šest portrétů v životní velikosti. Označení *Zimmerle*, jak byla místnost popsána v inventářích, svědčí o různorodosti jejího užití.¹³⁵ Sousední pokoje byly nejdůležitějšími reprezentačními prostory zámku.

Pokoj na místě dnešního Sálu předků je výjimečný tím, že je tu možné identifikovat čtyři portréty kurfiřtů (*Chur-fürsten*) v životní velikosti, jež se dodnes nacházejí v jídelně dačického zámku a které ve svém článku před několika lety zaznamenala Jana Bisová. Všem

128. MZA Brno, C2, O44, fol. 116.

129. MZA Brno, C2, O44, fol. 117.

130. Tamtéž, fol. 122.

131. Tamtéž, fol. 119–120.

132. *Bei den kleinen neugebauten hölzernen Stiegen in den Loquay Schlaafzimmern*, Tamtéž, fol. 122.

133. Tamtéž, fol. 125.

134. Tamtéž, fol. 125–127.

135. Tamtéž, fol. 128.

návštěvníkům prozrazovaly urozenost rodiny hraběte Osteina, jehož matka byla rozená Schönbornová. Její sourozenci, spolu se strýcem Lotharem Franzem Schönbornem, zastávali vysoké církevní úřady, včetně postu mohučských arcibiskupů.¹³⁶

Nádhera sálu byla zvýrazněna závěsy vyšívány zlatem, celkem třinácti dalšími obrazy různých témat nebo vykládaným šachovým stolcem. Oproti tomu zde zcela nepatřičně působí postel s kompletním vybavením. Je dokladem toho, že i principy *decora* mohly být převáženy utilitární potřebou přenocování velkého počtu osob.¹³⁷

Sousední Kulečnickový pokoj byl charakteristickou pánskou místností přítomnou v Dačicích minimálně od počátku 18. století. Kromě herny měly tyto prostory význačnou reprezentativní funkci, proto do nich byly umisťovány i obrazové sbírky.¹³⁸ Vedle kulečnicku se třinácti koulemi osvětleného šestidřevěnými světly (*Holtzerne Leichter zum Billiardt*) byl dačický kulečnickový pokoj zařízen deseti židlemi s černou kůží. Oproti běžnému zařízení těchto místností se zde nacházely čtyři jídelní stoly (*taffel tisch*). Na stěnách viselo šest portrétů císařské rodiny, což v sídle císařského diplomata a prezidenta říšské dvorní rady nijak nepřekvapuje. Vedle nich se nacházely další obrazy s bitevní tematikou. Dekorum prostoru znovu narušovala postel (*Roll bethstadt mit grün tuchenes Teppich*).¹³⁹ Takový způsob užití reprezentačních pokojů naznačoval, že v době smrti hraběte Osteina byl dačický zámek využíván jen zřídka, což souviselo s jeho diplomatickým působením v Petrohradě a Londýně a nutností přebývat u císařského dvora.

Ke svému původnímu účelu tak byla z přízemních pokojů znovu užívána jen jídelna (*Taffel Zimmer*), kde stál oválný stůl s jedenácti židlemi s vyšíváním čalouněním a dvěma křesly,¹⁴⁰ doprovázený dalšími menšími stoly a černou skříní, v níž bylo vystaveno sklo a na které stálo devět dřevěných soch (*Schwartzter Kasten mit Glass nebst darauf sehenden Neun Figuren von Holtz*). Místnosti dominovalo velké zrcadlo ve zlaceném rámu obklopené osmi portréty rodiny Osteinů, v okenních výklencích bychom našli malé pohovky.

Okenní výklenky ovšem vedly nejen ven, jsou zde totiž také výslovně uvedeny čtyři záclony do oken proti dvoru (*grün tuchene Fenster Tucher gegend Hoff*), což znamená, že jídelna a možná i další prostory této části zámku byly v barokní době ještě otevřeny okny po obou stranách. Vzniká tak otázka, zda okny proudilo světlo z dosud nezazdžené renesanční arkády zámku, či ústila jen do chodby.¹⁴¹

Poslední prostor hlavní části severního křídla je označován jako místnost s krbem (*Cammin Zimmerle*). Vůbec poprvé je tu zmíněn vlašský krb (*Wällischer Cammin sambt zugehör*),

136. BISOVÁ, *Osteinové v Německu a v českých zemích*, Muzejní a vlastivědná práce – Časopis společnosti přátel starožitností XXXVIII (108), 2000, č. 1, s. 18–28.

137. MZA Brno, C2, 044, fol. 129.

138. KUBEŠ, *Reprezentace šlechty*, s. 202.

139. MZA Brno, C2, 044, fol. 129.

140. Tamtéž, fol. 130. V roce 1742 zde bylo 12 kusů těchto židlí. Tamtéž, fol. 5.

141. Tamtéž, fol. 130.

o jehož zřízení několik let předtím existují i archivní doklady.¹⁴² Také zde byla v době smrti hraběte Osteina luxusně vybavená ložnice.¹⁴³

Jednalo se o poslední reprezentační prostor. Následuje „pokoj proti kuchyni“, spížní komora, ložnice služebnictva (*Mentschenzimmer Bethstadt*) a kuchyně, umístěná už nejspíše v dnešní dispozici. Výčet uzavírá pokoj klíčnice, kancelář a různé chodby. Na hlavní u velkého schodiště bylo zaznamenáno několik obrazů bez rámců, u nichž není jisté, zda zde skutečně visely, nebo sem byly jen dočasně umístěny. Zajímavý je obraz zámku v Markvarci.¹⁴⁴ Tzv. Prostřední chodba (*Mittern gang*) se nacházela snad v patře jižního nebo v přízemí severního křídla. Bylo v ní uloženo více než sto šedesát pět starých pušek (*165 Alte Musgretten mit beudte Schlösser*)¹⁴⁵ a nahrazovala zbrojnici, jež je popsána podrobně pod číslem 24 teprve v inventáři z roku 1796. Tehdy se v ní nacházely tytéž pušky, některé bez hlavní a všechny ve špatném stavu, spolu s modernějšími loveckými zbraněmi.¹⁴⁶

Naše představa o podobě zámku by měla být doplněna ještě obrazem velkého francouzského parku, který byl jeho neoddělitelnou součástí. Roku 1744 jsou zde zaznamenány popisy desítek subtropických keřů a stromků, například citroníků, pomerančovníků, fíkovníků či různých druhů aloe, dotvářejících obraz významné venkovské rezidence jednoho z předních říšských hraběcích rodů.¹⁴⁷

Zámek v době Dalbergů (1809–1940)

V roce 1811 na dačický zámek poprvé přijel jeho nový majitel Friedrich Dalberg-Ostein. Bylo to dva roky poté, co se jako v závěti adoptovaný syn posledního Osteina stal majitelem všech osteinských majetků. Ve svém dopise matce zmiňuje, že užívá osmi velkých místností s tapetami, plných starého nábytku, které nejspíše odpovídají sálům hlavního zámeckého křídla s jejich barokním uspořádáním a vybavením. Přes svou sešlost však beze změny přetrvaly Friedrichův krátký život, uzavřený následkem válečných útrap z francouzského tažení v uniformě rakouské armády roku 1814.¹⁴⁸

Friedrichův mladší bratr a dědic Karl Maxmilian učinil z dačického zámku novou rodovou rezidenci. Tomu odpovídaly i nároky na stavební podobu zchátralé hlavní zámecké budovy. Z doby první přestavby v letech 1818–1819 se doklady proměn vnitřního členění nedochovaly, s výjimkou nálezu výmaleb dnešního gotického sálu a zbytků výzdoby místností v patře nad později sníženými stropy.

142. důchodní účty z roku 1732 hovoří o vyplacení celkem 9 zlatých 12 kr tovaryšům: „za vylámání zdi v dolních zámeckých pokojích pro vlašský krb a dále za úplné zhotovení tohoto krbu za 23 dní po 24 kr“. ZAHRAVNÍK – KAŠIČKA, s. 3.

143. MZA Brno, C2, 044, fol. 130.

144. Tamtéž, fol. 131–132.

145. Tamtéž, fol. 132.

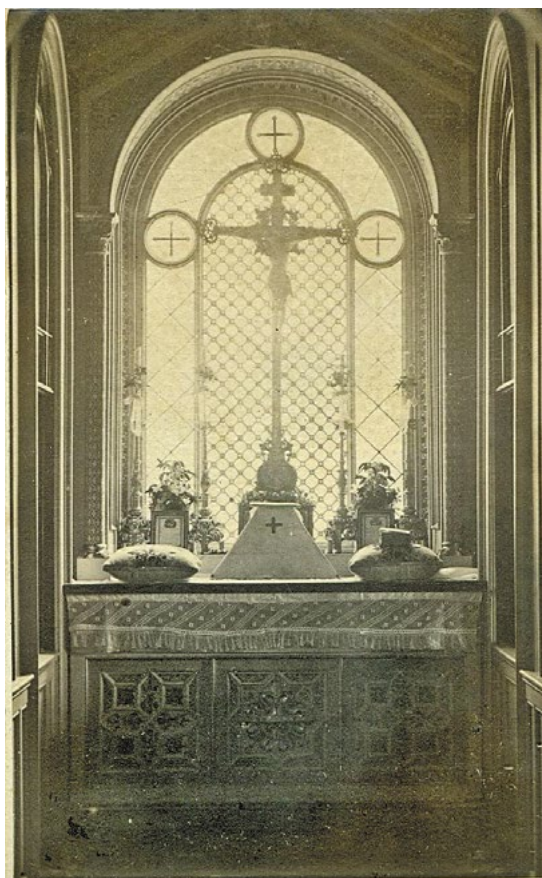
146. MZA Brno, F 148, kniha 1, Inventář zámku v Dačicích, fol. 7.

147. MZA Brno, C2, 044, fol. 157–158.

148. Dochovala se akta pozůstalostního řízení z roku 1814, včetně Friedrichovy poslední vůle, ale inventář zámku není jeho součástí a možná vůbec nevznikl. Zámek je totiž v dokumentech oceněn na pouhé 2000 zlatých a popsán jako neobývaný v tak špatném stavu, že: „(...)in dem nächst Früh jahre mit vielen Ankösten zum grössten Theil neu Hergestellt werden muss.“. Viz MZA Brno, G399 RA Dalbergů, inv. č. 78, kart. 22, fol. 36.

Lovecká chodba a služební schodiště, foto autor

Stará kaple, stav kolem r. 1900, zdroj: SZ Dačice

s pokojem hofmistra vedle velkého schodiště.¹⁴⁹ Zajímavé je, že není zmíněna výmalba nové kaple, zřízené nejspíše právě ve třicátých letech.¹⁵⁰ Poprvé se tak s ní spojené archiválie objevují až po smrti Karla Maxmiliána Dalberga v roce 1859.

Nejedná se o pozůstalostní inventář, který se dosud přes veškerou snahu nepodařilo najít. Musíme se spokojit s několika již zmíněnými účty za přestavbu kaple v tehdy módním neogotickém stylu, provedenou v rámci rekonstrukce zámku po jeho převzetí mladým baronem Friedrichem Dalbergem. V době otcovy smrti to byl již dospělý muž a otec pěti dětí. Nepochybně jeho stavební záměry sledovaly především cíl poskytnout rozšiřující se rodině přiměřeně pohodlné bydlení v jižním a bočních křídlech. Při nedostatku jiných písemných pramenů je nutné se spokojit s účty za výmalbu malíře Alexise Schüllera z dubna roku 1860, který vymaloval dvanáct pokojů v prvním a třináct pokojů ve druhém patře východního, západního a jižního křídla. Konkrétně je ale popsáno jen přízemí, kde se nacházel byt mladého pana ba-

stavbu ale zásadně proměnila rekonstrukce v letech 1830–1833 podle projektu Karla Schlepse. O nové funkci jednotlivých pokojů si můžeme udělat představu podle výkazu malířských prací provedených v dačickém zámku malířem Johannem Müllerem z roku 1835. Tento výkaz zachycuje rozmístění místností na základě současného půdorysu a není tak problém identifikovat předpokoj, pracovnu a ložnici pana barona vedle knihovny (dnešní malá knihovna) dále sál a salon na místě pozdější velké knihovny. Svou funkci si podržel i malý salon (*Sitzzimmer*), písárna paní baronky na místě budoáru, po níž následuje prostřední pokoj (malá jídelna) a ložnice s vedlejším pokojem komorné (dnešní dámská pracovna) a předpokojem. Po chodbě a malých schodech (lovecká chodba) bychom sešli do pokoje pokojské v přistavěném traktu nad kuchyní, kde je dnes depozitář.

Místnosti v mezipatře obývala blíže neznámá slečna Mimi, snad společnice baronovy ženy Charlotty Dalbergové, rozené von Sturmfeder. Jediný syn Friedrich měl své pokoje nejspíše v bočním jižním křídle, které sousedily

149. ZAHRADNÍK – KAŠIČKA, *Státní zámek Dačice*, s. 16–17.

150. Z této doby nepochybně pochází šnekové schodiště jímž se nově vstupovalo do poschodí a horní komory. Při stavbě byl zrušen chórový závěr a částečně také klenba staré kaple.

rona – staršího Friedrichova syna Karla Heriberta. Jednalo se tedy o prostor dnešní kavárny nebo pokladny a galerie.¹⁵¹

Friedrich Ferdinand Dalberg

Friedrich Ferdinand Dalberg vlastnil dačické panství téměř padesát let. Z doby po jeho smrti v roce 1908 máme poprvé k dispozici nejen podrobný inventář, ale také některé fotografie, umožňující konfrontaci dochovaných archivních pramenů.¹⁵²

Místnosti v inventáři už nejsou číslovány, uvádí se jejich využití, bohužel však není zahrnut celý zámek, ale jen části, které využíval Friedrich s manželkou, či služebnictvo. V mezupatře na levé straně severního křídla, dnešním kastelánském bytě, bychom našli hostinské apartmá se dvěma ložnicemi a také pokoj pro sluhu. Hlavní prostory v přízemí severního křídla si ponechaly svou původní společenskou a reprezentativní funkci. Využití místností bylo následující – kuárna, velký salon, jenž probouranými průchodními oblouky spojil dřívější biliárový pokoj se sousední místností, velká jídelna a tzv. kredenc, sloužící k uložení nádobí a přípravě pokrmu před odnesením do jídelny.¹⁵³ Toto využití přetrvalo prakticky až do roku 1945.

Mobiliář popsaný v inventáři můžeme poprvé porovnat s archivními fotografiemi a ve větší míře i s dochovanými předměty.

Velký salon v přízemí lze považovat za hlavní místo setkávání a společenských aktivit. Místnost získala svou podobu na sklonku šedesátých let 19. století, kdy zde byly koncentrovány památky na slavnou rodovou minulost Dalbergů, především rodová portrétní galerie. Friedrich Dalberg nechal již existující obrazy nově zarámovat do sdružených rámu a dalberský „rodinný malíř“ Ignáz Dullinger je doplnil kopiemi portrétů slavných členů rodu. Ve skříních zhotovených zvláště pro tuto místnost byla uložena sbírka míšeňského, vídeňského i orientálního porcelánu. Zároveň tu nechyběl klavír, (starý) kulečník, spolu s vykládanými hracími stolky. Dochována je podstatná část z množství sedacího nábytku – dva divany, osmadvacet různých křesel a židlí, ztracen je ovšem v inventáři popsaný dětský nábytek.¹⁵⁴

Jídelna před více než stoletím vypadala prakticky stejně jako dnes, včetně skleněných pohárů nebo likérové soupravy vystavených ve dvou rohových skříních. Naopak sousední přípravná (Kredenc) se dvěma velkými skříněmi na uložení nádobí je po rekonstrukci maleb z počátku 19. století k nepoznání proměněna.¹⁵⁵

151. ZAHRADNÍK – KAŠIČKA, Státní zámek Dačice, s. 20–21.

152. MZA Brno, C47 – Krajský soud Jihlava, II. manipulace, sign. A4/1908, kart 63. Fotografie byly pořízeny nejspíše na památku po Friedrichově smrti a existují ve více exemplářích. Ve sbírkách zámku jsou uloženy pod čísly: D 12374–12376 a D 12378.

153. MZA Brno, C 47, sign. A4/1908, kart. 63, fol. 236–237.

154. Tamtéž, fol. 237–238.

155. Tamtéž, fol. 239.

Rakev s tělem F. F. Dalberga v knihovně dačického zámku v roce 1908, fotografie je nejstarším zachycením této místnosti, zdroj: SZ Dačice

Dalšími inventarizovanými místnostmi jsou pokoje prvního patra. Apartmán barona Dalberga v levé části severního křídla byl na základě tohoto inventáře reinstalován v letech 2009–2010. Obsahoval předpokoj, pracovnu, ložnici a byt sloužícího.¹⁵⁶

Na něj bez přerušení navázal popis pokojů Friedrichovy manželky, tehdy již šestnáct let mrtvé Kunhuty Dalbergové, v podobě komory, ložnice a pracovny na druhém konci severního křídla. Jak je na několika místech inventáře poznamenáno, z popisu byly vyjmuty soukromé pokoje užívané ostatními příslušníky rodiny. Stručně popsány jsou jen prostory kaple, chodby, společné místnosti jižního křídla nebo malá a velká knihovna v dnešním salonu s osmi knihovními skříněmi, ve kterých je uložen knižní fond ze zámku v Budíškovcích.¹⁵⁷

Zvláště jsou vyděleny inventáře zbraní s více než šedesáti kusy pušek, inventáře knih, sbírky obrazů a minerálů, i obsah sklepů (kde bylo mj. uloženo více než sedmset lahví vína)

156. Tamtéž, fol. 239–240.

157. Tamtéž, fol. 240–242.

nebo výčet ošacení zemřelého s poznámkou, že „zůstavitel“ byl poslední tři až čtyři roky upoutaný na lůžko, a oblečení a prádlo je proto zastaralé.¹⁵⁸ Součástí pozůstalosti byl vedle inventáře vnitřního zařízení zámku i obecný popis stavu budov včetně vyčíslení nákladů na případné opravy.¹⁵⁹

Stavební odhad všech budov velkostatku, včetně jednotlivých dvorů, lesních a průmyslových objektů vznikl také roku 1914 po smrti Friedricha Egberta Dalberga (1863–1914).¹⁶⁰ Právě inventář z období, kdy na zámku žil Friedrich Egbert se svou rodinou a dvěma neprovdanými sestrami Helenou (1857–1924) a Sophií (1861–1937) bylo možné nejlépe kombinovat s dochovaným mobiliářem a archivními fotografiemi.

Nejpřekvapivější informací vyplývající z popisu je, že byt Friedricha Egberta jako majitele zámku byl umístěn v mezipatře na západní straně hlavního zámeckého křídla (dnešní inspekční pokoj). Skládal se z předpokoje, pracovny, ložnice a koupelny, přičemž udivuje, že kromě několika grafik chybí další obrazová výzdoba. Podle stručného přehledu využití místností zámku obývala pokoje nad ním Friedrichova manželka Karolina. Zarážející je označení místnosti, uvedené jako barončina pracovna, která v podrobném inventáři mobilií figuruje jako převlékárna zesnulého pana Barona (*In Kleidezimmer des selig. H. Baron*).¹⁶¹ Důvodem pro tento fakt zřejmě je, že Friedrich byt v mezipatře obýval ještě v době života svého otce. Po jeho smrti se rozhodl zrušit do té doby závazný charakter rozděleného dámského a pánského apartmá. Spodní pokoje si ponechal, ale společně se svou ženou užíval i místnosti v západní části hlavního křídla. Z bývalého pánského apartmá se nyní stal pokoj a ložnice baro-

Velká knihovna, stav po r. 1909, zdroj: SZ Dačice

Karolina Dalbergová u stolu v dnešním Budoáru, kolem r. 1930, zdroj: SZ Dačice

158. Tamtéž, fol. 246–247.

159. Tamtéž, fol. 419–422.

160. Moravský zemský archiv v Brně, C14 Odhady moravských panství, kniha 524, Odhad panství, fol 460–521.

161. V protokolech je několik postupně vyhotovených soupisů. První je soupisem předmětů vybraných Karolinou Dalbergovou a vyčleněných ze závěti. Zde je tento pokoj uveden jako místnost nalevo od předpokoje, (*In Zimmer links von Vorzimmer*), MZA Brno, C14, kart. 64, fol. 170. V dalším soupisu zbylých předmětů figuruje jako Oblékárna pana zemřelého barona (*Ankleidezimmer des † Baron*). Tamtéž, fol. 182. V odhadu zámku ale místnost již figuruje pouze jako pracovna (*Arbeitszimmer*) v rámci dámského apartmá, MZA Brno, C 14, kniha 524, fol. 464.

nových synů Josefa a Johanna. Dnešní Pokoj komorníka obývala služebná mladých baronů. Po dostavbě velké knihovny v roce 1909 pozbyla smyslu i sousední tzv. Malá knihovna a byla tu ubytována chůva obou dětí.¹⁶²

Rekonstrukce zámku se podle plánů a za dohledu architekta Hanse Prutschera v letech 1909–1910 dotkla zvláště dvou ústředních prostor prvního patra. Velký salon, doposud knihovni sál, byl vybaven reprezentativními kusy nábytku v empírovém duchu, doplněnými blíže neznámými rodinnými portréty. Největší změny doznal původní hlavní zámecký sál, nyní knihovna pro sedmáct tisíc svazků. Autorem návrhu jejího vybavení byl Hans Prutscher, výroba byla svěřena dačické firmě Leixner a syn. Jednotlivé regály ozdobily řezby představující duchovní obzor a zájmy objednavatele a majitele knihovny barona Dalberga, včetně postav indiána a eskymáka jako dokladů etnografických zálib.¹⁶³ V prosklených skříňkách byla vystavena řada etnografických kuriozit.

Místnost za nově zbudovanou knihovnou využíval Friedrich Egbert jako svou pracovnu. Podobu pokoje stejně jako dnes udávalo devět knihovničních skříní obestavených kolem stěn, spací divan nebo například koberec pověšený přes dveře do knihovny, aby zútulnil místnost. Nicméně během rychlého střídání generací Dalbergů na počátku 20. století se podobně rychle střídalo také zařízení a využití jednotlivých místností. Řada obrazů, které v pracovně popisuje inventář, včetně zmíněného portrétu Terezy Dalbergové či Riedingerových akvarelů, sem byla přestěhována po smrti starého barona.¹⁶⁴

Při moderní instalaci byla dána přednost fotograficky zdokumentovanému pozdějšímu užití bývalého dámského apartmá. Týkalo se to Budoiru baronky a Malé jídelny, jež měly oproti dnešnímu stavu prohozené místo. Mobiliář ve zmíněném společném bytě, vybraný Karolinou Dalbergovou, v inventáři částečně chybí, protože nebyl oceňován. Například u Malé jídelny ležící u arkády víme jen, že byla vyzdobena grafikami, fotografií a olejomalbami Františka Josefa a hradu Dalburg.¹⁶⁵

Podrobněji je na jiném místě inventáře popsána ložnice s mosaznou manželskou postelí. Obdivuhodné je velké množství obrazů s převážně náboženskou tematikou (*46 Bilder, durchwegs Heiligenbilder*). Také tu byly vystaveny tři sošky pod sklem a zasklený krucifix, čímž je bezesporu míněna jen zčásti dochovaná kolekce slonovinových sošek, kterou byl dačický zámek kdysi proslulý.¹⁶⁶

Předpokoj a vedlejší baronova převlékárna, později Karolinina pracovna, jsou zajímavé průnikem pánského a dámského zařízení. Vedle stojanů na hole, vitrin s minerály, loveckých trofejí a starých pistolí na stěně, nechyběl skleník s drobnostmi (*verschiedene Nippes*),

162. Tamtéž, fol. 464.

163. Na jedné straně se tak odráží jeho politické a náboženské postoje v osobách křesťansko-sociálního politika a starosty Vídně Antona Luegera, císaře Franze Josefa I a papeže Pia XIII. Na opačné straně je zdůrazněn jeho zájem o moderní techniku zosobněný Thomasem Alva Edisonem a hrabětem Zeppelinem, stejně jako zaujetí cestovatelstvím představené Edmundem Pearym.

164. MZA Brno, C14, kart. 64, fol. 192–193

165. Tamtéž, fol. 193.

166. MZA Brno, C14, kart. 64, fol. 171.

Karolina a Johann Dalberg spolu s neznámým premonstrátem na horní arkádě dačického zámku, kolem r. 1930, zdroj: SZ Dačice

soška Jezulátka pod sklem nebo obrazy s náboženskou tematikou. Je otázkou, do jaké míry se v době od baronovy smrti do sepsání inventáře mohl obraz interiéru proměnit.¹⁶⁷

Instalace vytápění sálů a chodeb hlavního křídla přispěly k pohodlí v arkádové chodbě, tzv. Zimní zahradě, jež byla spolu se sousedící menší chodbou a dřevěným schodištěm k pokojům Friedricha Egberta v mezipatře využita k vystavení řady loveckých trofejí a grafik s vojenskou či loveckou tematikou.¹⁶⁸

Kromě severního křídla zahrnuje inventář ocenění i všech dalších prostor a prozrazuje mnohé o technickém zázemí stavby. Na půdě se nacházel dnes nedochovaný malý a velký rezervoár vody, odkud samospádem stékala do nádrží koupelen a záchodů v patrech. Ve sklepě je zmíněn kotel centrálního topení a zařízení na ohřev teplé vody. Všechny tyto prvky souvisí s modernizující úpravou zámku v roce 1909.¹⁶⁹

Pozdější inventáře už jen doplňují ustálený obraz obytných i reprezentačních prostor, vždy zachycují jen část zámeckých pokojů. Tak je tomu v případě pozůstalostního soupisu po smrti Josefa Dalberga.¹⁷⁰ Soupis víceméně odpovídá stavu v době Friedrichovy smrti,

167. MZA Brno, C14, kart. 64, fol. 182–183.

168. MZA Brno, C14, kart. 64, fol. 193

169. MZA Brno, C 14, kniha 524, fol. 463–468.

170. SOKA Jindřichův Hradec, fond Okresní soud Dačice I., D 143–30, Pozůstalost Josefa Dalberga, fol. 634–670.

oproti dnešní instalaci je tak například velký dětský portrét obou Dalbergů zmíněn v Biliárovém pokoji spolu s obrazem Františka Josefa a portréty dnes rozmístěné ve Schodišťové hale zdobily Dolní arkádu.¹⁷¹ Schodišťová hala byla vyhrazena sbírce nerostů starého barona Friedricha Ferdinanda (dnes umístěných v přízemní chodbě) a skříni na zbraně. Z bývalého pánského apartmá, pozdějších dětských pokojů, se staly „cizinecké“ pokoje, jejichž počet oproti předešlým inventářům vytrvale narůstal, s postupným vymíráním posledních členů rodu.¹⁷² Zámek se stával pro potřeby zmenšující se rodiny příliš nákladným a finanční ohledy asi donutily mladého barona pronajímat část pokojů v jižním a východním křídle.

Přízemní pokoje na východě a na jihu (dnešní pokladna a galerie) užíval okresní školní inspektor Novotný, pokoje ve druhém patře východního křídla obýval blíže neznámý „p. Janíček“. Pokoje druhého patra sloužily za byt tajemníkovi Coufalovi, a v jižním křídle měl pronajaty dvě místnosti Ing. Dvořák a účetní Konečný. V bývalém archivu v přízemí východního křídla měl svůj byt dalberský šofér.¹⁷³

Obraz úpadku kdysi výstavného sídla lze sledovat i v pozůstalostních spisech po smrti Karoliny Dalbergové.¹⁷⁴ Svízelná finanční situace, do níž se rodina po záboru první pozemkové reformy dostala, se odrazila ve stavu budov velkostatku i samotného zámku. Další místnosti zůstávaly bez užitku, jak dokazuje zachovaný byt šest let mrtvého Josefa Dalberga.¹⁷⁵

Určité změny provedl až poslední z Dalbergů baron Johann. Souvisely především s vybudováním nového bytu v patře jižního křídla. Apartmá jeho tety, baronesy Sophie, zemřelé v roce 1937, zůstalo nezměněno.¹⁷⁶ Upraveny byly pokoje druhé z barones Heleny Dalbergové, jejíž pozůstalostní inventář se nedochoval. Johann obýval čtyři místnosti, sestávající z písárny, salonu, ložnice a garderoby, která byla za novou koupelnou v prostoru dnešního depozitáře zámku na začátku západního křídla.¹⁷⁷ Jejich vybavení je obtížné identifikovat, neboť prakticky všechen inventář byl vyřazen při vytrídění v 50. letech. Soupis vynechává byt Johannovy matky Karoliny a nezmiňuje žádnou z prostor určených služebnictvu nebo hospodářské zázemí zámku. Paradoxně tak je obraz života posledního z Dalbergů v archivních pramenech mnohem nejasnější, než v případě jeho šlechtických předchůdců v uplynulých dvou a půl staletích.

171. Tamtéž, fol. 658–659.

172. Tamtéž, fol. 668–670.

173. Tamtéž, fol. 635–636.

174. SOkA Jindřichův Hradec, fond Okresní soud Dačice I., D 175/35, Pozůstalost Karoliny Dalbergové.

175. Tamtéž, fol. 111.

176. SOkA JH, fond Okresní soud Dačice I., D 296–46, kart. 374, Pozůstalost Sophie Dalbergové, fol. 634–638.

177. SOkA JH, fond Okresní soud Dačice I., D233–46, kart. 374, Pozůstalost Johanna Dalberga, fol. 296–297.

Vývoj interiérové instalace zámku po roce 1945

Po konfiskaci dačického velkostatku v roce 1945 se novým správcem zámku stal Národní pozemkový fond. Na přelomu let 1945–1946 byl pořízen soupis cenných věcí ze zařízení zámku¹⁷⁸ a stručný inventář jednotlivých místností. Pro zachování zámku bylo klíčové, že byl vybrán mezi osmačtyřicet objektů navržených v roce 1947 nově vzniklou Národní kulturní komisí k převzetí a částečnému zpřístupnění – nejdříve jako barokní objekt,¹⁷⁹ později připadla Dačicím úloha být příkladem venkovského empírového zámku. Komisi byl zámek předán 5. října 1948 a během příštího roku byly veřejnosti zpřístupněny prostory v přízemí a dále schodiště, velká knihovna a zrcadlový sál v prvním patře.¹⁸⁰

Další místnosti byly plánované pro vystavení portrétní galerie s doplněním děl z 19. století. V témže roce proběhlo také vyřízení mobiliáře, který byl předán Místnímu národnímu výboru, zemědělskému učilišti a nemocnici.

Prozatímní instalace byla změněna po roce 1954. Její autorkou byla Ema Charvátová, podle níž mělo být přízemí i první patro vybaveno empírovým nábytkem. Všechn nestylový nábytek i technické zařízení navrhla odstranit. Místo krbu ve velké knihovně byla navržena empírová kamna, ale během instalačních prací probíhajících v letech 1954–1958 byl výklenek zakryt heraklitovou stěnou s knihovními policemi. Ze zámku bylo odvezeno více než 300 kusů mobiliáře do sběrný v Jaroměřicích nad Rokytnou a v místnostech prvního patra nahrazeno empírovým mobiliářem z celkem dvaadesáti hradů a zámků, především hradu Bítova. Přízemní pokoje doznaly určitých stavebních změn. V roce 1956 zde byly odstraněny (nejspíše již zabílené) tapety a přetřeny malby na stropech.

V této podobě přečkaly interiéry zámku až do 80. let, kdy byly v letech 1983–1985 opraveny malby stropů v místnostech prvního patra a některé pokoje získaly nové textilní tapety.¹⁸¹

Po roce 1989 prošly výraznou rekonstrukcí fasády a v roce 1990 se z jižního a bočních křídel vystěhovaly všechny nájemnické organizace a uvolněné prostory byly pronajaty Městskému muzeu a galerii v Dačicích. Instalace interiérů prodělala určitou změnu kvůli odvozu restituovaného mobiliáře, zároveň byla dovezena velká část původních dačických mobilií ze zámku v Jaroměřicích nad Rokytnou, až na výjimky dochovaných v mimořádně špatném stavu. Posledním výrazným zásahem byl převod několika stovek mobiliárních předmětů z druhého dalberského zámku v Roztěži u Kutné Hory, které byly vykoupěny

178. Bisová, *Správa státního zámku*, s. 121. Šperky a předměty z drahých kovů byly v letech 1947–1950 sváženy do Prahy. Zde byly později uloženy v sále v podzemí Poštovní spořitelny na Václavském náměstí a postupně roztaveny či prodány. Viz UHLÍKOVÁ, *Národní kulturní komise 1947–1951*, Praha 2004, s. 134–135.

179. Tamtéž, s. 97.

180. Postupovalo se přitom nepochybně podle metodiky NKK: „o zatímní instalaci, soustředící se na stylové retuše a odstranění kýčů a užitkových předmětů tak, aby zatímní instalovaný zámek poskytoval alespoň přibližně obraz stylu, vě vyhovující historickému objektu.“ Viz. UHLÍKOVÁ, *Národní kulturní komise*, s. 48.

181. Bisová, *Státní zámek*, s. 22n; ZAHRADNÍK – KAŠIČKA, *Státní zámek Dačice*, s. 35 n.

státem po prohraném soudním řízení o vlastnictví zámku se společností Českomoravský novinář a.s. v roce 2008.¹⁸²

Prvotní koncepci nové instalace respektující výrazněji původní funkci místností vytvořila tehdejší kastelánka zámku PhDr. Jana Bisová. V roce 2009 byla zahájena rekonstrukce prostor apartmá Friedricha Ferdinanda Dalberga odstraněním nevhodných látkových tapet. Rekonstrukce pokračovala v letech 2010–2013 a byla zahrnuta do projektu *NAKI Každodenní život a kulturní vliv aristokracie v Českých zemích a ve střední Evropě v kontextu veřejně přístupných historických sídel ve správě Národního památkového ústavu – instalace, prezentace, aplikace*. Hlavní řešitelkou pro Dačice byla jmenována PhDr. Ludmila Ourodová.¹⁸³ Práce na nové instalaci byly dokončeny v roce 2013 a návštěvníci dačického zámku mohou od té doby shlédnout v jeho severním křídle celkem jedenadvacet místností.

Oproti starší instalaci zaměřené na empírový styl, která nehleděla na původní funkci a vybavení interiérů, bylo záměrem nové expozice přiblížit jednotlivé pokoje co nejvíce podobě, jakou měly za baronů Friedricha Ferdinanda Dalberga (1822–1908) a jeho syna Friedricha Egberta (1863–1914). Právě toto období bychom mohli označit za poslední šťastný věk rodu, který již o generaci později smrtí Johanna Dalberga v roce 1940 vymírá. Díky pozůstalostním inventářům obou Dalbergů z let 1908 a 1914, i archivním fotografiím, se jedná o období nejlépe zdokumentované.¹⁸⁴

Jak je patrné z dochovaných inventářů, s každou novou generací, smrtí či narozením v rodině se účel některých místností proměňoval. Základní rozdělení zámeckých interiérů na reprezentační, společenské a soukromé prostory však zůstalo zachováno po celou dobu existence zámku.

Přízemní prostory severního křídla si zachovaly víceméně podobu ze 60. let 19. století, která nebyla přes původní záměr změněna ani v padesátých letech. Výjimku tvořila přípravná v sousedství velké jídelny. Sem byly shromážděny jednotlivé předměty z dochovaných přírodovědných a historických sbírek. Po nálezů nástěnných maleb v roce 2007, představujících malovanou altánovou architekturu s průhledy do krajiny, zůstal tento gotický sál téměř bez mobiliáře a je vyhrazen pro svatební obřady. Vzhledem k tomuto stavu se reinstalace zaměřila výhradně na pokoje v prvním patře prohlídkové trasy.

182. Blíže k tématu BISOVÁ, *Mobiliář zámku obohacen o nové předměty*, Dačický vlastivědný sborník VI, 2001, s. 226–227. Stručná zpráva o výkupu a některé obrazy z fondu publikovány in: BOBEK A KOL., *Metodika tvorby interiérových instalací a reinstalací*, Praha 2011, s. 52–56.

183. Stručná prezentace projektu přístupná na adrese: <http://www.naki-npu.cz/titulni-strana/zamek-dacice> (Vyhledáno 13. 10. 2015).

184. Instalace byla vytvořena také s využitím zkušeností z jiných památkových objektů a na základě analogických příkladů z jiných hradů a zámků. K tomuto tématu například CICHROVÁ – SLAVKOVÁ, *Reinstalace klasicistních pokojů na zámku v Českém Krumlově*, Zprávy památkové péče LXV, 2005, č. 2, s. 144–149. Z hlediska ikonografických dokladů je dosud nepřekonána kniha Květy Křížové o šlechtických interiérech 19. století. Viz KŘÍŽOVÁ, *Šlechtický interiér 19. století v dobových zobrazeních*, Praha 1993. Řada interiérů dnes neexistujících sídel je dokumentována také fotograficky v databázi Ressurrected Treasure spravované Institutem pro dějiny umění AV ČR na adrese: http://147.231.55.137/fmi/jwp/cgi?-db=dtb_sbirk_fotografii&-loadframes (Vyhledáno 15. 10. 2015).

KATALOG REINSTALOVANÉ EXPOZICE

I. Apartmá Friedricha Ferdinanda Dalberga

Nejméně od první poloviny 18. století se na tomto místě nacházelo pánské apartmá. Rekonstruovat bylo možné byt Friedricha Ferdinanda Dalberga, popsáný v jeho pozůstalostním inventáři a také dokumentovaný fotografiemi. Místnosti v průběhu 20. století změnilly několikrát svou funkci. Friedrich Egbert Dalberg je užíval jako dětský pokoj a ložnici svých synů, ve dvacátých letech 20. století tu vzniklo hostinské apartmá, po zestátnění zámku instalované jako Předpokoj, Dětský pokoj a Malá jídelna.

Friedrich Egbert Dalberg ve své pracovně, po roce 1909, zdroj: SZ Dačice

I.1. Předpokoj

Na základě nalezených vzorků zde byly rekonstruovány papírové tapety v podobě jemného proužku zakončené ozdobným páskem se secesním dekorem.

Místnost bez dochované fotografické dokumentace a vzhledem k nutnému průchodu návštěvníků byla oproti původnímu inventáři instalována jen výběrově, s přihlédnutím k nutné logičnosti výkladu. Například Friedrichovu loveckou vášeň, jdoucí ruku v ruce s vědeckým zaujetím pro ornitologii, zajímavým způsobem dokumentovala skříň na pušky přímo v jeho ložnici, která byla ovšem při instalaci umístěna v předpokoji namísto původní šatní skříně. Oproti inventáři sem přibylo také několik exemplářů preparovaných ptáků a dvě kazety se sbírkou motýlů.

I.2 Místnost sloužícího

Z předpokoje vedou dveře do malé místnosti bez přímého osvětlení, kde byl zřízen pokojík sloužícího, vzhledem ke stísněnému prostoru vybavený jen nejnutnějším nábytkem. V poválečné instalaci zámku byl využíván jen jako depozitární prostor, ale pro zvýšení autentičnosti interiéru byl i on zahrnut do struktury nové prohlídkové trasy. Bylo zde očištěno původní linoleum z první čtvrtiny 20. století, místnost byla vybavena nábytkem typově vycházejícím z údajů v inventáři z roku 1908 a doplněna několika grafikami.

Pokoje komorníka, současný stav, foto Aleš Motejl

Předpokoj k apartmá F. F. Dalberga, současný stav, foto Aleš Motejl

Předpokoj v rámci bývalého apartmá F. F. Dalberga, stav v sedmdesátých letech 20. století, zdroj: SZ Dačice

I.3 Pracovna F. F. Dalberga

Největší místností apartmá je Pracovna barona Dalberga. Základem instalace bylo očištění papírnašových ornamentů a návrat k původní šedé barevnosti. Na stěnách byly restaurovány textilní tapety z počátku 20. století. Mobiliář místnosti byl ve Friedrichově době kombinací staršího biedermeierového vybavení, užívaného ještě Karlem Maxmiliánem Dalbergem a novějších kusů, včetně vyložené užitkového mobiliáře v podobě např. skládacího látkového křesla. Mnohé bylo ztraceno při třídění v 50. letech minulého století, chybějící nábytek tak nahradily repliky (stojany na hole) nebo zápůjčky z jiných objektů (psací stůl).

Přes četné ztráty se podařilo dohledat většinu obrazového vybavení včetně fotografií a také určitou část drobných předmětů, díky nimž místnost působí mimořádně autentickým dojmem. V duchu původního zařízení zde byly vystaveny zřejmě nejvýznamnější malby na zámku. Mezi ně spadají čtyři obrazy s loveckou tematikou od Johanna Eliase Ridingera. Jejich atypičnost je dána užitou technikou akvarelu, neboť originálních obrazů po sobě tento svou profesí především rytec a grafik zanechal minimum. Podobně výjimečný je také pastel Františka Kupky představující posmrtný portrét předčasně zemřelé Terezy Dalbergové. Nad psacím stolem poutá pozornost ikonograficky pozoruhodná krajinomalba mohučského krajináře Georga Schneidera (1759–1843), představující mohučský chrám Panny Marie, přenesený do krajiny u Niederwaldu.

Pracovna F. F. Dalberga, 1908, zdroj: SZ Dačice

Dětský pokoj, (bývalá pracovna F. F. Dalberga), stav v sedmdesátých letech 20. století, zdroj: SZ Dačice

Pracovna F. F. Dalberga, současný stav, foto Aleš Motejl

I. 4. Ložnice F. F. Dalberga

Ložnice barona Dalberga se v souladu se svým účelem vyznačovala rekonstruovanou tmavší barvou stropu s papírmašovými ornamenty i papírových tapet. Její vybavení odpovídá vkusu druhé poloviny 19. století, který odráží Friedrichovu intenzivně prožívanou katolickou víru, v níž bylo vychováno také všech osm dětí, které měl Friedrich se svou manželkou Kunhutou z rodu Vitinghoff-Schell. Její portrét z mládí od malíře Georga Deckera visí na svém původním místě nad postelí. Sousední obrazy mohly být podle archivní fotografie ještě středověkého původu, bohužel se ale nedochovaly a byly nahrazeny svozovými malbami. Jsou doplněny krucifixem a klekátkem, které zastupují identické nedochované předměty. Na pohled dosti nezvyklou připomínkou mrtvých předků je obraz rodinné hrobky Dalbergů v Aschaffenburgu z lidských vlasů. Charakter místnosti dotváří i rekonstruovaná kachlová kamna, identická s kamny zachycenými na fotografii z roku 1908. Jako jediná byla sestavena z kachlů nalezených v půdních mezistrokech a ve sklepech. Různých druhů kamen se sice dochovalo značné množství (celkem čtrnáct různých typů), ale všechna ostatní jsou nekompletní.¹⁸⁵

Ložnice F. F. Dalberga, 1908, zdroj: SZ Dačice

185. Pro další místnosti expozice proto bylo přistoupeno k nákupu originálních historických kamen, respektujících v maximální míře původní vzhled.

Ložnice F. F. Dalberga, současný stav, foto autor

Ložnice F. F. Dalberga, 1908, zdroj: SZ Dačice

II. Společenské prostory

II. 1 Malá knihovna

Jednou z mála místností, jež umožňují získat představu, jak vypadal zámek po úpravách provedených ve 30. letech 19. století, je tzv. Malá knihovna. Reinstalace se jí výrazněji nedotkla, neboť do původní podoby s biedermeirovými knihovními skříněmi byla navrácena v 50. letech. Po vzniku velké knihovny v roce 1909 tato místnost ztratila svou funkci a sloužila jako provizorní pokoj vychovatelky obou mladých Dalbergů, později se stala součástí hostinských pokojů.

Místnost je vybavena jednoduchým biedermeierovým nábytkem, včetně čtyř regálů s přibližně 7 000 knihami a její výzdobu dotváří iluzivní výmalba klenby stropu, provedená malířem Johannem Moellnerem před rokem 1835. Je zajímavé, že strop místnosti má jen falešnou dřevěnou klenbu, neboť knihovna, stejně jako další sály prvního patra, měla původní strop asi o jeden metr vyšší. Tento zbytkový prostor je přístupný z půdy zámku a na některých místech se zde dochovaly empírové ornamentální vlysy, jimiž nechal Karel svůj zámek vyzdobit při prvních stavebních úpravách v letech 1816–1818.

Vedle biedermeierového nábytku je zde umístěn největší portrét v expozici. Představuje rodinu Hugo Philippa Eckenberta Dalberga (1702–1754), zakladatele rodové linie Dalberg-Dalberg.¹⁸⁶ Obraz je součástí kolekce předmětů vykoupených před odprodejem roztěžského zámku do soukromých rukou. Další obrazy budou postupně zpřístupněny veřejnosti ve zvláštní expozici.

186. Dačickou linii Dalberg-Hessloch založil Friedrich Anton Christoph, bratr portrétovaného.

Malá knihovna, současný stav, foto Aleš Motejl

II. 2 Velký salon

Při přestavbě zámku ve 30. letech 19. století pozměnil Karl Schleps také podobu centrálních sálů prvního patra do dvojice identických prostor, které mohly být spojeny otevřením trojice dveří. Místnosti byly vyzdobeny náročnou technikou stucco lustro, napodobující přírodní mramor.

V době Karla Dalberga byla tato místnost nejspíše užívána jako reprezentační taneční sál s minimem nábytku. Ve druhé polovině 19. století sloužila jako knihovna, zatímco sousední pokoj jako hlavní salon. V roce 1909 byla prohozena funkce obou místností. Tehdy byl dačickým malířem Václavem Sedlákem nově vymalován strop s erby Friedricha Egberta Dalberga a jeho manželky Karoliny, rozené von Raabs. Stejně jako v přízemí a na obou arkádových chodbách bylo v té době do místnosti instalováno těleso ústředního topení, skryté za mramorovým krbovým obložním. Nadále se prostor užíval jako hlavní společenská prostora prvního patra.

Při proměně expozice v 50. letech byl odsud odstraněn veškerý původní nábytek i s obrazy a nahrazen svozovým mobiliářem. Dnešní podoba místnosti je výsledkem výrazné stavební obnovy, kdy byly očištěny a zrestaurovány sloupy, mramorované sokly a také mramorové obložení tělesa ústředního topení. Vzhledem k častým změnám vybavení místnosti a jen částečné fotografické dokumentaci byl pro zařízení zvolen nábytek v biedermeirovém slohu převezený z roztěžského zámku, v kombinaci s kmenovým mobiliářem. Stejně jako v přízemí nechybí piano pro domácí koncerty, v rohových vitrínách byla umístěna část z hodnotné sbírky figurek z míšeňské porcelánky kombinovaná s původně vystaveným orientálním porcelánem.

*Velký salon, stav kolem r. 1920,
zdroj: SZ Dačice*

*Taneční sál (bývalý Velký salon), stav před r. 2010,
foto Václav Bis*

Velký salon, současný stav, foto Aleš Motejl

II. 3. Knihovna

Součástí úprav zámku v roce 1909 objednaných Friedrichem Egbertem Dalbergem, bylo také zřízení velké knihovny v místnosti užívané od baroka jako hlavní sál.

V 50. letech bylo její originální vybavení poněkud nesmyslně nahrazeno empírovým nábytkem ze svozu z hradu Bítova, při té příležitosti byl také částečně odstraněn a zakryt krb s reliéfně zdobeným mosazným sopouchem. Při reinstalaci sem byla vrácena restaurovaná biedermeirová sedací souprava a místnost také byla doplněna několika stoly a křesly nahrazujícími dokumentované nedochované vybavení.

V prosklených skřínkách byly ponechány připomínky Friedrichova sběratelství v podobě figurek mexických indiánů, několika asiatických kuriozit.

Velká knihovna, 1940, zdroj: SZ Dačice

Velká knihovna, 1948, zdroj: Národní památkový ústav

Velká knihovna, současný stav, foto Aleš Motejl

II. 4. Budoár baronky

Prosvětlená místnost s přístupem do „zimní zahrady“ na horní arkádě byla v předešlé expozici instalována poněkud nekonceptčně jako rokokový salon. Až do dvacátých let minulého století sloužila jako malá jídelna, nicméně při rekonstrukci se vycházelo z fotografických podkladů, jimž byla dána přednost před staršími nedostatečně průkaznými inventáři.

Budoáry byly původně ryze soukromým prostorem v blízkosti dámské ložnice, ale od počátku 20. století sloužily spíše jako menší dámské salony se společenskou funkcí. Stejným způsobem byla zařízena také místnost užívaná Karolinou Dalbergovou na sklonku jejího života. Bílý nábytek v místnosti, který napodobuje styl Ludvíka XVI., pochází z počátku 20. století. Roku 1914 je zachycen ve velkém salonu, odtud byl přemístěn do předpokoje dámského apartmá a teprve pak na své současné místo. Místnost oživuje několik rodinných fotografií a předmětů denní potřeby. Na stěnách visí mimo jiné i několik akvarelů dobově velmi oblíbeného anglického malíře Trevora Haydena (1864–1941), zachycujících krojované obyvatele španělské Cordoby.

Budoár, stav kolem r. 1930, zdroj: SZ Dačice

Rokokový salon (bývalý Budoár), 1995, zdroj: SZ Dačice

Budoár, současný stav, foto Aleš Motejl

II. 5. Společenský pokoj

Místnost instalovaná v 50. letech jako Napoleonský salon je v inventářích označená jako *Sitzzimmer* nebo *Společenský pokoj*, případně *Menší salon*. Její funkce byla na pomezí mezi společenskou a soukromou. Po převzetí zámku Friedrichem Egbertem Dalbergem byla upravena jako jeho pracovna, což se projevilo na výběru vzorku restaurovaných tapet připomínajícím jutovou látku, velkém množství vystaveného paroží a grafik s vojenskou tematikou. Netypickým, ale na počátku 20. století nikoli ojedinělým řešením, bylo zakrytí dveří do knihovny kobercem. Proměňující se kultura bydlení tehdy znamenala také odvrácení se od barokního principu enfilády s průhledově navazujícími pokoji, jež omezovaly soukromí a pohodlí jednotlivých členů rodiny.

Pokoj byl ze všech stran obklopen knihovními regály, při reinstalaci do nich bylo umístěno asi tisíc svazků knih z dalberské knihovny v Roztěži u Kutné Hory. Koberec překrývající dveře je typu Kilim, podobných se na zámku dochovalo několik. Většina z nich je datována do poslední čtvrtiny 19. a počátku 20. století.¹⁸⁷ Přes zjevný pánský charakter místnosti je z archivních pramenů zřejmé, že ji po předčasné Friedrichově smrti využívala i jeho manželka Karolina. Vybavení tohoto a následujících pokojů jí baron ve své závěti jmenovitě odkázal, když ostatní majetek zdělili rovným dílem dva v době Friedrichovy smrti ještě nezletilí synové Josef a Johann. Jejich společný portrét, původně vystavený v přízemí zámku, je umístěn mezi okny, neboť některé fotograficky a archivně zdokumentované obrazy sem byly přeneseny z pracovny „starého“ barona Friedricha po jeho smrti v roce 1908 a jsou tak zachyceny během několika let na dvou různých místech.

Společenský pokoj, stav po r. 1909, zdroj: SZ Dačice

187. KLIMTOVÁ, *Koberce na zámku v Dačicích*, Dačice 2005 (Nestránkovaný strojopis přístupný na správě zámku).

Společenský pokoj, současný stav, foto Aleš Motejl

Napoleonský salon (bývalý Společenský pokoj), stav v sedmdesátých letech 20. století, zdroj: SZ Dačice

II. 6. Malá jídelna

Původně byla tato místnost součástí dámského apartmá a jako taková figurovala i v poválečné expozici, označovaná jako budoár či dámská pracovna. Zmíněný rozpor ve využití prostoru v archivních a fotografických pramenech byl vyřešen upřednostněním fotografií a dohledatelného stavu mobiliáře místnosti po smrti posledního Dalberga v roce 1940. Archivní materiály posloužily především při zařizování nezdokumentovaných částí místnosti, jež se tak stala pokračováním souboru společenských pokojů. Na první pohled je patrný důraz na jednotný styl celého vybavení. Stůl s židlemi i další nábytek, stejně jako některé rámy obrazů, mají podobné klasicistní ornamenty. Zvláštní je hrubost zpracování detailů, především sedacího nábytku, stejně jako užití prvků patřících spíše do lidové kultury. Například police s talíři a další lidová malovaná keramika vystavená v kredenci doprovází „stylovým“ portrétem císaře Josefa II., doplněným spolu s dalšími vystavenými obrazy na základě záznamů poválečného soupisu, tzv. černých knih.

Malá jídelna, stav ve třicátých letech 20. století, zdroj: SZ Dačice

Dámská pracovna (bývalá Malá jídelna), stav v sedmdesátých letech 20. století, zdroj: SZ Dačice

Malá jídelna, současný stav, foto Aleš Motejl

III. Dámské apartmá

V období baroka byly zámecké pokoje situovány podle neměnného principu, od centrálních společenských sálů po nejintimnější soukromé prostory na koncích zámeckých křídel. Manželé tak měli svá apartmá vždy na protilehlé straně stavby. Přes všechny proměny, jimiž dačický zámek prošel, můžeme toto rozdělení pozorovat i ve stávající expozici. Zatímco pánské ložnice mívají jen jednu postel, dámské fungovaly jako společné pro oba manžele a byla tu obvykle umístěna dvě lůžka. Tak to platilo ještě v době Kunhuty Dalbergové, po níž místnost užívala její snacha Karolína, tehdy již jako společnou ložnici sdílenou oběma manželi.

III. 1. Dámská ložnice

Při reinstalaci v 50. letech byla místnost nepochopitelně upravena jako tzv. Francouzský salon, a to i přes zcela jasně určující polohu a charakter daný vestavěnou půlkruhovou příčkou z třicátých let 19. století zakrývající jedno ze dvou původních oken, což by u jinak využívaného pokoje bylo nemyslitelné.

V tomto případě chyběla až na jednu detailní fotografii archivní fotodokumentace a bylo možno se opřít jen o inventáře z roku 1914 a částečně i z roku 1908. Podle nalezených zbytků tapet byla rekonstruována barevnost ložnice v šedozeleném tónu. Nedochovanou mraznou manželskou postel nahradily postele z kmenového mobiliáře zámku z počátku 19. století. Stejně jako v pánské ložnici ani zde nechybí prostor vyhrazený modlitbě, s klekátkem a obrazy s náboženskou tematikou, které v počtu šestačtyřiceti kusů určovaly výzdobu místnosti i v době barona Friedricha Dalberga a jeho manželky. Nedostačující kmenový mobiliář byl doplněn několika námětově vhodnými svozovými olejomalbami. Nově vzniklý „svatý kout“ doplnily malé sošky ze slonoviny, zejména vzácná drobná řezba Panny Marie Vítězné z okruhu německého sochaře Ehrgotta Bernharda Bendla (1668–1738). Jedná se o pozůstatky poměrně rozsáhlé sbírky slonovin, jíž vévodil ztracený rozměrný oltář s výjevem Kalvárie, zmiňovaný v dobové literatuře a zachycený na ojedinělé fotografii části této místnosti z prvních desetiletí dvacátého století. Jeho místo zaujala konzola se sochou Madony, jež je novověkou parafrází porýnských gotických madon 14. století. K nově doplněnému vybavení ložnice patřil i toaletní stolek, umyvadlo nebo komoda.

V inventáři z roku 1914 chybí samostatná převlékací místnost v rámci apartmánu. Můžeme se tak domnívat, že se Carolina převlékala přímo v ložnici, kam jí byly šaty přinášeny z blízkých šatních komor.

Dámská ložnice, současný stav, foto Aleš Motejl

Dámská ložnice s nedochovaným slonovinovým oltářem s výjevem Ukřižování, stav na počátku 20. století, zdroj: SZ Dačice

Francouzský salon (bývalá Dámská ložnice), stav v r. 2007, foto Václav Bis

III. 2. Dámská pracovna a předpokoj

Dámská pracovna je díky velkému oknu jedním z nejsvětlejších pokojů na zámku, kromě přístupu z ložnice se sem mohlo vejít také z chodby přes předpokoj, vedoucí dále do Malé jídelny. Posledním, kdo Pracovnu užíval, byla Karolina Dalbergová. ale využití prostoru není zcela jasné, neboť místnost je na jiném místě téhož dokumentu označena jako převlékárna pana barona a charakteristika jejího vybavení dokládá, že místnost používali oba manželé.

Pokoj spolu se sousedním předpokojem nebyl součástí instalované prohlídkové trasy, neboť sem byly v roce 1947 umístěny regály s knihami ze zámku v nedalekých Budíškovicích. Teprve vystěhování rozměrných regálů s téměř devíti tisíci svazky v roce 2011 umožnilo obnovu obou pokojů.

V místnostech byly obnoveny nástropní malby a restaurovány tapety, v pracovně silně poškozené zatékáním a sazemi. O podobě původního vybavení si lze udělat obrázek jen na základě fotografie části místnosti. Podle inventáře z roku 1914 zde bylo „obvyklé“ vybavení s psacím stolem, sedací soupravou a několika etažéry, skleníky a skříňkami pro vystavení drobných dekoračních předmětů. Objevili bychom i soubojové pistole, skříňku s minerály a stojan na hole prozrazující společné užívání pokoje oběma manželi.

Mimořádně nesnadný úkol rekonstrukce nedostatečně zdokumentovaného prostoru s nejasným způsobem užití byl inspirován fotograficky zachyceným interiérem salonu jižního křídla, v němž byly pokoje dvou neprovdaných Friedrichových sester. Odsud byla převzata myšlenka rohového zrcadla doprovázeného čínskou keramikou na konzolách, spolu s ním sem byl instalován restaurovaný „kmenový“ nábytek typově odpovídající inventáři. Kvůli chybějícím původním obrazům, jež až na výjimky (podobizna Josefa Dalberga) neznáme, sem byly prozatímně zavěšeny obrazy odpovídajících témat různé provenience.

Dámská pracovna, současný stav, foto Aleš Motejl

III. 3. Předpokoj

Předpokoj jako místnost s komunikační a zároveň hygienickou funkcí byl na základě inventárního záznamu z roku 1914 vybaven dvěma mycími stoly, komodou a šatní skříní, doplněnými několika grafikami na stěnách a fotografiemi zámku Wallhausen. Ty mají souvislost s polohou místnosti jako posledního pokoje prohlídkové trasy a ilustrují průvodcovský výklad o moderních dějinách zámku v souvislosti s jeho konfiskací v roce 1945. Právě Walhausen s nedalekým hradem Dalburg, jako starý rodový majetek Dalbergů, se stal domovem nástupnického rodu Salm zu Salm po zestátnění všeho jejich majetku v českých zemích.

Předpokoj k dámskému apartmá, současný stav, foto Aleš Motejl

NEJVÝZNAMNĚJŠÍ PAMÁTKY DAČICKÉHO ZÁMKU

1. Panna Marie Bolestná

Švábsko nebo Porýní, 1. čtvrtina 16. století

dřevo, vyřezávání, v. 46 cm

Státní zámek Dačice, inv. č. D 15 184

Jedinou gotickou skulpturou ve sbírkách dačického zámku je nevelká socha Panny Marie Bolestné. Původně bylo dílo nepochybně součástí výjevu Kalvárie s protějškovou postavou sv. Jana Evangelisty a Ukřižovaného uprostřed. Typově socha souvisí s frankovlámským pozdně gotickým sochařstvím první poloviny 15. století, které je kvůli obrazoboreckým bouřím po nástupu reformace dochováno jen v omezené míře. Gesty a částečně také způsobem výstavby drapérie je například příbuzná Bolestné Panně Marii z jižního Nizozemí z 30. let 15. století ve sbírkách berlínských Staatlichemuseen, nicméně dačická socha je podstatně mladší a pochází nejspíše z prvních desetiletí šestnáctého století. Její provenience je nejistá, neboť rozšíření grafických technik a zintenzivnění činnosti sochařských dílen napříč Evropou znamenalo také intenzivní šíření vzorů a předloh. Socha může tedy pocházet jak z Porýní, tak ze Švábska. Do dalberských sbírek se však pravděpodobně dostala nejspíše nákupem ve starožitnictví, odkud pochází většina dochovaných středověkých soch na českých hradech a zámcích. Na tuto variantu by ukazovala také důsledně odstraněná původní polychromie, což byl obvyklý postup „očišťování“ gotických soch v 19. století.

*Panna Marie Bolestná
1. čtvrtina 16. století
foto Aleš Motejl*

2. Holba s výjevem Klanění tří králů

*Německo, Porýní, 2. čtvrtina 16. století
glazovaná kamenina, 27×8 cm
Státní zámek Dačice, inv. č. D 13 030*

Nepříliš rozsáhlá, nicméně kvalitní kolekce porýnské renesanční keramiky a kameniny je v českých šlechtických sbírkách výjimečná a nepochybně souvisí s původními rodovými sídly Dalbergů v okolí Mohuče a Aschaffenburgu. Džbány, prysky a holby specifických tvarů a výzdoby byly od 16. století vytvářeny v několika výrobních centrech, především v Cáchách, Raeren, Langerwehe, Frechen a Siegburgu.

Korbel s výjevem Klanění tří králů je ukázkou nejkvalitnější produkce některé z mnoha tamějších dílen. Jednotlivé postavy jsou zobrazeny ve vysokém reliéfu a v jejich pojetí se mísí tradice pozdně gotických forem drapérií s renesančními prvky v podobě lvích hlav a andělských hlaviček ve spodním pásu. I při nesnadnosti datování vzorů, opakovaných po desetiletí, je vzhledem k výjimečné kvalitě provedení možné zařadit vystavenou holbu do druhé čtvrtiny 16. století. Celá sbírka by si zasloužila podrobnější prozkoumání a určení.

*Holba s výjevem Klanění tří králů
2. čtvrtina 16. století
foto Aleš Motejl*

3. Panna Marie Vítězná

*Ehrgott Bernhard Bendl (1668 Pfarkirchen – 1738 Augsburg) – okruh
Augsburg, počátek 18. století
slonovina, v. 16 cm
Státní zámek Dačice, inv. č. D582*

Řehoř Wolný v roce 1842 vyzdvihoval kromě bohatosti a stavební invence interiérů také dnes téměř ztracenou sbírku slonovin. Jejím nejcennějším pozůstatkem je socha Panny Marie Vítězné. Marie stojí na zemském glóbu s naznačenými plody Stromu poznání. V rukou drží malého Ježíše probodávajícího kopím chřtán hada, jenž obepíná zemský glób svým tělem. Kult Panny Marie Vítězné vnikl do zemí rakouského soustátí po vítězství katolických vojsk v bitvě na Bílé Hoře. Podle legendy k němu významně přispěl karmelitánský mnich Dominik à Jesu Maria (1559–1630), který vojáky před bitvou povzbuzoval předváděním obrazu svaté rodiny zohaveného protestantskými vojsky a později se významně zasloužil o rozšíření tohoto kultu napříč Evropou. Nedávno byla soška Michalem Konečným rozpoznána jako dílo z okruhu augsburského sochaře Ehrgotta Bernharda Bendla (1668 Pfarkirchen – 1738 Augsburg), který své školení získal také na cestě po ateliérech v Praze a Vídni. Po vyučení působil po zbytek života v Augsburgu, kde se osvědčil jako umělec schopný pracovat na monumentálních pracích ve dřevě, kameni a dokonce i jako štukatér. Zároveň ovšem byl schopen pracovat na drobných pracích ze slonoviny, případně jako návrhář modelů pro vyhlášené augsburské zlatníky. Nevelká dačická soška je jediným jeho známým dílem v českých zemích.

*Ehrgott Bernhard Bendl – okruh
Panna Marie Vítězná
počátek 18. století
foto Jan Prokopius*

4. Assumpta

Matouš Kelbl (1657 Dačice–1724 Dačice)

Dačice, 1. čtvrtina 18. století

lipové dřevo, polychromie, v. 73 cm

Státní zámek Dačice, inv. č. D 584

K dílům dačické sochařské rodiny Kelblů byla na základě formální analýzy přiřčena socha pocházející ze starého fondu dačického zámku. Představuje Madonu typu Assumpta, tedy Nanebevzatou. V duchu tradičního zobrazování stojí Marie na oblaku a srpku měsíce, kolem hlavy má korunu z dvanácti hvězd a v náručí přidrží malého Ježíše. Pro přiřazení sochy k pracím Matouše Kelbla svědčí některé prvky záhybů Mariina roucha, především však identický typ dětské tváře s výraznou spodní částí obličeje a charakteristickou úpravou vlasů, jaký nalézáme u soch putti na kazatelně františkánského kláštera v Dačicích.

Sochu se nepodařilo identifikovat v žádném z dochovaných inventářů zámku, přesto se sem mohla dostat už nedlouho po svém vzniku, neboť majitelé Dačic v uvažovaném období, jak František Antonín hrabě Berka z Dubé (†1706), tak i Václav Vojtěch hrabě z Vrbna a Bruntálu (1714–1732) byli významnými objednateli Kelblovyh soch.

Matouš Kelbl

Assumpta

1. čtvrtina 18. století

foto Jan Prokopius

5. Lov lišek

Johann Elias Ridinger (1698 Ulm–1767 Augsburg)

Augsburg, 1750

akvarel, papír, 30×39 cm

Státní zámek Dačice, inv. č. D 15189

Friedricha Ferdinanda Dalberga (1822–1908) to již od dětství táhlo k přírodovědnému bádání, stejně jako k lovu. Kromě sbírek přírodnin se tak logicky zajímal také o tvorbu pověstné rytecké a malířské rodiny Ridingerů, jejichž díla systematicky sbíral. Nejcennějšími exponáty po mnoho let rozšiřované sbírky jsou čtyři akvarely Johanna Eliase Ridingera, čelného představitele rodinné dílny. Svým námětem se obrazy řadí k obvyklé dílenské produkci, oproti mimořádně rozšířeným rytinám jsou ale Ridingerovy malířské práce zcela výjimečné a vzácné. Všechny obrazy jsou doprovázeny podrobným textem, v tomto případě vysvětlujícím tzv. lov na „újedišti“, kdy byly na návnadu nalákané lišky stříleny lovci z pohodlného úkrytu.

Grünz. 1861. Jhr.

Unter Platz vor Führe und die dabei angelegte Schies hütte
 Diese hütte in einem Berge od. anderen hohe 10 bis 12. Thier lang 6. breit und 7. hoch also ein gegraben das der vorder theil gegen mittag etwas v.
 et hernen wand werden geschidene fähig löber eingericheten, alles darumber. So viel möge mit lebendigem gehäufte verurtheilt auch wohl Linder
 uget dann die fuhre bei zu rich. stagen dem wende von der hütte aus die wirkung bekommen mit ein mit mit noch dabei gebracht als an
 auffassende feger vernennen können, wenn nun Führe verpüßet werden. So können sie dann schlöppung des Linder's weit fern gebracht
 ette geführt werden diese ist dann von der hütte 20. bis 30. schritte ab, auf einem freien platz, dem man über eben und beschneffen kan. Hier
 re. reis da sonder der fuhre halbe zeit im. etwas von Linder. parat eyn auch wenn man sie selbigen einige mal in ihre w. setzen lassen
 laut den jüngen das man in einer nacht ihre stunde bekommen kan. eine stunde dann eben. sie schreie worauf man eine eute. die
 ey auf geschick werden weil sie auch der st. ne von ferne zu ziehen auf ihrem Linder. so können auch zu und wider feller und schau

Johann Elias Ridinger, Lov lišek, foto Aleš Motejl

6. Hodiny s řezbami Turků

Joseph Sauer – návrh řezeb Ondřej Schweigl ? (Brno 1735–1812 Brno)

Morava, 1770–1790

dřevo, sádra, zlacení, 75×53×15cm

Státní zámek Dačice, inv. č. D 13711

Kolekce hodin z kmenového fondu dačického zámku se svými více dvaceti šesti kusy řadí k nejrozsáhlejším sbírkám na českých a moravských hradech a zámcích. Kromě nástěnných i stojacích hodin, především německých a vídeňských hodinářů, patří k nejzajímavějším hodiny znojemského Josepha Saura, hlavně díky náročně zdobené hodinové skříni s louisezním dekorem, doprovázené figurami Turků.

Náročnost provedení a promyšlené spojení dekorativních prvků a figurální výzdoby ukazuje na práci školeného sochaře. Figurální a obličejové typy postav odpovídají pracím nejvýznamnějšího sochaře pozdního baroka a počátků klasicismu na Moravě Ondřeje Schweigla. Jeho rozsáhlá brněnská dílna zhotovovala krom oltářních architektur a soch ve dřevě i samostatné kamené skulptury svatých, stejně jako profánní náhrobky a pomníky. S úbytkem zakázek v josefinské epoše zaujímaly ale stále důležitější roli návrhy interiérových dekorací, včetně hodinových skříní.

*Joseph Saur – Ondřej Schweigl
Hodiny s řezbami Turků, 1770–1790
foto Jan Prokopius*

7. Portrét Karla Maxmiliána Dalberga a jeho manželky Charlotty von Sturmfeder

Alexandr Macco (Creglingen 1767–1849 Bamberg)

Rakousko (?), kolem r. 1817

olejomalba na plátně 89 x 70

Státní zámek Dačice, inv. č. D 366

V roce 1814 se majitelem Dačic stal Karl Maxmilian Dalberg. Stejně jako jeho manželka Charlotta měl vybraný umělecký vkus, který se projevil i ve výběru malířů, zachycujících v průběhu let podobu manželského páru. Karlova mladická tvář je tak zaznamenána na miniaturní malbě na slonové kosti, od některého z porýnských miniaturistů. V pozdějších letech života Karla portrétoval známý malíř a kreslíř Georg Decker (1819–1894) i učitel kreslení a rodinný přítel Ignaz Dullinger.

Kvalitou se z tohoto souboru vymyká dvojportrét mladého páru, související možná s jejich sňatkem roku 1817. Obrazy, adjustované v novějším dvojrámu, jsou součástí rodové galerie v zámeckém Sále předků. Tradičně bylo jejich autorství spojeno se jménem vynikajícího německého malíře, portrétisty pruské královny Alexandra Macca (1767–1849), jehož dílům odpovídá i formální zpracování obou portrétů. Karl se Charlottou se mohli nechat portrétovat přímo ve Vídni, kde malíř po několikaletém pobytu na pruském královském dvoře až do roku 1817 velmi úspěšně působil jako portrétista příslušníků panovnické rodiny i vysoké aristokracie.

Alexandr Macco, Karl Maxmilian Dalberg, 1810–1820, SZ Dačice, foto Aleš Motejl

8. Komponovaná krajina s mohučským kostelem Liebfrauenkirche a pohledem na údolí Rýna

Georg Schneider (Mohuč 1759–1843 Aschaffenburg)

Mohuč, 1800–1815

olejomalba na dřevěné desce, vložený hodinový stroj, 86×108 cm

Státní zámek Dačice, inv. č. D 15177

Nevelká sbírka obrazů na dačickém zámku zahrnuje několik děl, souvisejících bezprostředně s porýnským původem Dalbergů. Jsou to především obrazy mohučských malířů – bratrů Georga a Caspara Schneiderových (1759–1843).

Fond dačického zámku byl díky koupi mobiliáře z roztěžského zámku v nedávné době obohacen o dvě protějškové supraporty s pohledy na přírodně krajinářský areál v Niederwaldu, životní dílo hraběte Johanna Friedricha Osteina, z jehož pozůstalosti obrazy také nejspíše pochází. Významově bohatší je však malba, v níž je propojena krajina s pohledem na údolí řeky Rýn a sekundárně dokuomponovaná veduta kostela mohučského Liebfrauenkirche, známá ze starších prací Georga Schneidera. Městský farní kostel v Mohuči byl poškozen při obléhání v roce 1793 a jeho zbytky odstraněny při napoleonské rekonstrukci města. Stal se určitým symbolem boje proti okupantské Napoleonově vládě a spojením s porýnskou krajinou získal výjev silný vlastenecký význam.

Vjem z obrazu byl zesílen vloženými hodinami s mechanickým strojkem, reprodukcí písnně proslavené zvonkohry mohučského kostela, které znovu připomínaly dobu zániku starých hodnot zničených Napoleonovým obsazením Porýní.

Ačkoli obraz nebyl objedнан přímo Dalbergem, neboť se do vlastnictví rodiny dostal až dědictvím v pozdější době, konvenoval jim jeho vlastenecký námět natolik, že zaujímal centrální místo v pracovně Friedricha Ferdinanda Dalberga.

Georg Schneider, Komponovaná krajina s mohučským kostelem Liebfrauenkirche a pohledem na údolí Rýna, 1800–1815, foto Aleš Motejl

9. Stavovská uniforma Karla Maxmiliána Dalberga

a. Kabát, kalhoty, epolety, klobouk

Vídeň, kolem roku 1816

barvená plst, dracoun, samet, hedvábí, stříbrné pajetky, barvené pštosí peří

šití, vyšívání, napařování

Státní zámek Dačice, inv. číslo: D 13313 (uniforma), D13314 (kalhoty), D 13321 (klobouk)

b. Ceremoniální šavle

dřevo, kov, kůže, kovářské práce

délka 90 cm

Státní zámek Dačice, inv. č. D 13541

Od sklonku 18. století se pod vlivem revoluční Francie objevuje uniforma nejen jako armádní stejnokroj, ale také jako oděv příslušníků dvora i státních zaměstnanců. V Rakouském soustátí císaře Františka I. byly mezi lety 1802–1814 zavedeny uniformy pro většinu oblastí státní správy. Od roku 1806 pak císař, tísněný opakovanými prohrami s Napoleonovými vojsky a ve snaze připoutat ke své osobě šlechtický stav ve svých dědičných zemích, vyhověl také přání příslušníků šlechtických stavovských obcí a povolil nošení zvláštních uniforem při jednáních zemských sněmů a jiných významných událostech. Moravští stavové se této výsady dočkali nejvyšším dvorským dekretem z 22. října roku 1807, čeští o rok později.

Gala-uniformou moravských stavů byl červený frak, se zlatem vyšívanými palmovými listy, s epoletami a zlatými knoflíky zdobenými moravskou orlicí, kdežto čeští stavové nosili uniformu se stříbrným vyšíváním v podobě dubových listů se stříbrnými knoflíky a epoletami s českým dvouocasým lvem. K oběma uniformám patřil také charakteristický dvourohý klobouk ozdobený černým či bílým pštosím peřím.

Takové uniformy si po získání inkolátu v obou zemích české koruny nechal zhotovit i Karl Maxmilián Dalberg roku 1816, spolu s modrými *campagne* uniformami, užívanými pro méně slavnostní události dvorského a stavovského ceremoniálu, z obou se na dačickém zámku dodnes dochovala jen uniforma moravská.

Zachování všech uniforem, užívaných až do roku 1836, včetně epolet, ceremoniálních šavlí a klobouků, je zcela ojedinělé a činí z tohoto souboru unikátní doklad dobové oděvní kultury.

Uniforma moravských stavů s ceremoniálním mečem, kolem r. 1816, foto Aleš Motejl

10. Dětská lavice arcivévody Františka Josefa

Vídeň, kolem roku 1835

dřevo, dýha, mosaz 44,5×73,5×106 cm

Státní zámek Dačice, inv. č. D 213

Ojedinělým dokladem podoby císařských apartmánů vídeňského Hofburgu v době kolem roku 1830 je dětská lavice související s inovativními modely nábytkářské firmy Josefa Ulricha Dannhausera (1780–1829). Stolek se dvěma sedátky byl součástí dětského pokoje pozdějšího císaře Františka Josefa I., který jej věnoval své vychovatelce Louise hraběnce Sturmfederové (1789–1866). Louisa se po předčasné smrti svého snoubence Friedricha hraběte Dalberg-Osteina (1814) stala vychovatelkou jediného syna své sestry Charlotty v Dačicích. Díky přímluvě svého příbuzného, kancléře Johanna Philippa Stadiona (1763–1824), se později dostala k vídeňskému dvoru a arcivévodkyní Sophií byla vybrána jako vychovatelka jejích dětí. Pro Františka Josefa i ostatní sourozence byla milovanou chůvou, k níž po celý život chovali vřelou náklonnost a po ukončení svého poslání jí bylo vyhrazeno ubytování přímo v Hofburgu. Po její smrti vyšla velmi oblíbená kniha jejích pamětí a láskyplný vztah mezi ní a jejími svěřenci pronikl i do krásné literatury. Stolek se po smrti hraběnky stal dědictvím její mladší sestry Charlotty a jako významná památka obohatil sbírky dačického zámku.

Dětská lavice arcivévody Františka Josefa, kolem roku 1835, foto Aleš Motejl

11. Svatá rodina s Janem Křtitelem

Ignaz Dullinger (1808 Münzkirchen–1878 Dačice)

Dačice, 1840–1850

olej, plátno, 60×66 cm

Státní zámek Dačice, inv. č. D15174

V polovině třicátých let 19. století hledal Karl Maxmilian Dalberg ve Vídni učitele kreslení pro svého jediného syna Friedricha. Volba padla na mladého nadějného umělce Ignaze Dullingera, který se svým dílem řadil mezi malíře nazývané „nazaréni“. Tento umělecký směr cíleně rezignoval na dobovou klasicizující malbu. Jeho průkopníci, v čele s Johannem Friedrichem Overbeckem či Franzem Pforrem, se vraceli k obrazům německých a italských středověkých nebo renesančních malířů tehdy označovaných za „primitivy“ a snažili se obnovit malbu v duchu křesťanství. Svými díly ovlivňovali podobu především náboženských obrazů po celé 19. století.

Někdy po roce 1835 přesídlil Dullinger do Dačic, kde krom svého zaměstnání učitele mohl nadále malovat náboženské a historické kompozice, s nimiž sklízel úspěchy na vídeňských výstavách. Zachovaly se i portréty Dalbergů, veduty a zvláště obrazy s náboženskou tematikou, jimiž je vyzdobena řada církevních staveb v okolí.

Obraz svaté rodiny je jedním z Dullingerových vrcholných děl. Zcela ve shodě s ideály nazarénů se při hledání vzoru obrátil do minulosti k plátnům Raffaela Santiho (1483–1520). Pro každou část kompozice bychom mohli nalézt předlohu na některém z Raffaelových děl. Ačkoli Dullinger důsledně zachoval pyramidální kompozici, programově užívanou Raffaelem i Leonardem da Vinci, je z jednotlivých citací vystavěn nový celek, v němž se pojí tvůrčí přepracování Raffaelových myšlenek s dokonalou technikou lazurní malby, příznačnou pro období biedermeieru.

Ignaz Dullinger, Svatá rodina s Janem Křtitelem, foto Jan Prokopius

12. Portrét Karla Friedricha svobodného pána Wittinghoff-Schell

Franz Schrotzberg (Vídeň 1811–1889 Graz)
Vídeň, kolem roku 1840, olej, plátno, 71×58 cm
Státní zámek Dačice, inv. č. D 351

Portréty rakouského malíře Franze Schrotzberga se vyznačují výjimečnou jemností splývavých tahů štětce a zvláštního „perleťového“ nádechu. Především tvářím žen dodával nevšední krásu a tak byly na portrét „od Schrotzberga“ vypisovány pořadníky a předcházely si jej především dámy z nejvyšší dvorské společnosti – zvláště poté, kdy zhotovil jeden z nejznámějších portrétů císařovny Alžběty. V českých zemích je zachována řada Schrotzbergových portrétů především vysoké aristokracie. Mezi nimi také podobizna Karla Friedricha Svobodného pána Wittinghoff-Schell zu Schellenberg (1786–1849).

Wittinghoffové patřili mezi porýnské rody říšských svobodných pánů. Na rozdíl od Dalbergů, dědičných komoří wormsých biskupů, kteří se soustředili především na kariéru v církevních knížectvích, byly jejich osudy spjaty se službou v armádě. Friedrich nebyl výjimkou, jako major rakouské c.k. armády byl nositelem pruského vojenského řádu „Pour le Mérite“ a ruského řádu svatého Vladimíra, které má také připnuty na své uniformě.

Portrét do Dačic převezla jeho dcera Kunigunda, provdaná za Friedricha Ferdinanda von Dalberg. Franzi Schrotzbergovi bylo nesignované dílo připsáno na základě grafické kopie portréту ve sbírkách zámku s přípisem „Schrotzberg gem., Prinzhofer lith.“

Franz Schrotzberg
Portrét Karla Friedricha svobodného pána Wittinghoff-Schell
foto Aleš Motejl

13. Dvojice šálků a podšálků s vedutami Dačic a Předklášteří

F&R S /Březová/, 1846 (?)

šálek 9x11 cm, podšálek průměr 15 cm

Státní zámek Dačice, inv. č. D12527–D12 562

Šálky ze západočeské porcelánky v Březové na sobě mají vymalovány veduty města a zámku v Dačicích a městečka Předklášteří u Tišnova s klášterem Porta Coeli, jenž byl v držení rodiny Vittinghofů v letech 1821–1861. Výběr motivu tak bezesporu souvisí s Friedrichem Ferdinandem Dalbergem (1822–1908) a jeho manželkou Kunhutou (1826–1892), která byla dcerou majitele tišnovského panství Friedricha Vittinghof-Schell. Je tedy možné, že se jednalo o svatební dar oběma novomanželům k jejich svatbě v roce 1846.

Dvojice šálků a podšálků s motivem Dačic a Předklášteří, 1846 (?), foto Aleš Motejl

14. Portrét Terezie Dalbergové

František Kupka (1871 Opočno–1957 Puteaux)

Vídeň, 1894

pastel, papír, 79×64 cm

Státní zámek Dačice, inv. č. D 15164

Předlohou pro vystavený obraz byla fotografie Terezie Dalbergové, nejmladší z celkem osmi dětí barona Friedricha Ferdinanda a jeho manželky Kunhuty. Dívka obdivovaná pro svou krásu a básnické nadání byla celý život pronásledována nemocemi a zemřela roku 1893, v nedožitých sedmadvaceti letech. Truchlící členové rodiny vydali následně sbírku jejích veršů a zároveň podle předlohy objednali Terezin portrét u mladého Františka Kupky. Tehdy triadvacetiletý malíř už v té době požíval ve Vídni renomé vynikajícího portrétisty. Pastel vznikl během Kupkova pobytu ve Vídni po návratu z cesty po severní Evropě, těsně před odjezdem do Francie, kde jeho malířská dráha nabrala zcela odlišný směr k abstraktnímu umění. Svoje vynikající výtvarné nadání potvrdil malíř i v tomto případě. Květa Křížová, která před časem objevila obraz pro odbornou veřejnost, upozornila na kontrast mezi spodní a horní částí obrazu. Zatímco modrozelená mlhovina ve spodní polovině je odkazem na utrpení provázející dívčin život, v horní blankytné modři je zasazena krásná a klidná dívčina tvář bez známek prožitého bolu patrných na fotografické předloze.. Snad tedy i na senzitivního Kupku zapůsobil truchlivý osud mladé dívky, a běžnou komerční zakázku povýšil na svébytné umělecké dílo.

*František Kupka
Portrét Terezie Dalbergové, 1893
foto Aleš Motejl*

15. Rodina mexických indiánů

*Mexiko, poslední čtvrtina 19. století
dřevo, textil, sláma, šití, lepení, 13×15 cm
Státní zámek Dačice, inv. č. D 602*

Friedrich Egbert von Dalberg byl nadšeným amatérským etnografem a etnologem. Kromě suvenýrů ze své cesty do Palestiny v roce 1885 shromáždil také etnografický materiál z celého světa. Mimo jednotlivých kusů asiatických zakoupil i několik textilních figurek představujících výjevy ze života mexických domorodců. Jedná se o ukázky lidového umění indiánů z oblasti Michoacánu a Guadalajary, jež byly od konce 19. století populárními suvenýry v souvislosti s vzrůstajícím zájmem o kulturu původních obyvatel Mexika.

*Rodina mexických Indiánů, 1875–1900
foto Aleš Motejl*

Pohled na zámecký park zámku v Dačicích, foto Aleš Motejl

PŘÍLOHY

Archivní prameny (výňatky z inventářů)

Z celkem deseti dochovaných inventářů, týkajících se dačického zámku, byly vybrány čtyři nejpodrobnější z let 1714, 1744, 1908 a 1914, ilustrující proměny zámeckých interiérů od baroka do začátku 20. století.

Texty jsou přepsány s ponecháním všech původních pravopisných tvarů bez oprav, nicméně vzhledem k rozsáhlosti jednotlivých inventářů je popis vybavení některých méně důležitých místností vynechán. Důraz je kladen na obytné pokoje v přízemí a prvním patře, chybí místnosti druhého patra, v nichž byly pouze hostinské pokoje nebo místnosti pro služebnictvo. Jednotlivé pokoje jsou označeny čísly zakreslenými v půdorysech zámku (příl I–III). V případě obou barokních inventářů se jedná o více méně hypotetické přiřazení, neboť neznáme podobu zámku před přestavbou v letech 1830–1833 a samotný text neposkytuje dostatečné množství vodítek k přesné identifikaci pokojů.

U inventářů je zachován původní sled místností, jak je jednotlivé komise zaznamenaly, s výjimkou pozůstalostního inventáře Friedricha Egberta Dalberga z roku 1914. V něm bylo spojeno několik různých podružných inventářů v jeden, u nějž jsou místnosti nově seřazeny po jednotlivých křídlech a poschodích. Původně tvořily první z inventářů věci vybrané baronkou Karolinou Dalbergovou k zařízení jejího bytu na zámku, druhý byl přehledem předmětů, jež byly součástí odhadu a ostatní se věnují jednotlivým částem zařízení, jako jsou porcelán, zbraně, obrazy a minerálie apod. Každý z inventářů tak začíná v jiné místnosti a všechny pokoje se objevují vícekrát, což výrazně ztěžovalo orientaci v původním textu.

Inventář hraběcích pokojů zámku v Dačicích

Výňatek z pozůstalostního inventáře hraběnky Františky Rozálie Kinské,
rozené Berkové z Dubé (†29. 1. 1714)

In obern Stock in den grafen Zimmer neben der Capeln (59–61)

1 eine weiße Bettstatt auf 2 Persohn mit rother gedruckten Mandtl zwei fürhang sambt den Himmel undt schlagten Strohsackh, 1 Ein Mittlerer Christallener Spiegel mit vergolte durchbruchenen Rahm

1 Ein war __ Jesu-Kindtl in einen gläserne Kasten, 1 Ihro Kays. May. Carl des 6te Bruststück ohne Rahm, 1 Kleiner gläserner hang Leichter, 1 Schub Bett nebst ein grün Tuchenen Töbicht, 1 Weißer Tisch mit grün weißen gedruckten zwillichen Töbicht, 9 Von dergleich gedruckten zwillich Canape

9 Von dergleich zwillich, 9 Lahn Seßel, vorunter 2 ohne Lahn, 5 Dergleich zwilliche Fenster Tücher undt Hangs Leinwandten Fenster Fürhang mit 7 Eisernen Stang, 7 Zwilliche gemahlte mit Wasserfarbe Spalier

In den Ersten neben Zimmer (62)

1 Schlechtes weißes Bett sambt eine grün __ Töbicht, 1 Dergleich weißer Tisch mit einen Tuchenen Töbicht, 4 Seßeln mit Seithen gemachten überzeug, 2 Grün Tuchene Lahn Seßel, 2 Schlechte Spanische Wändten, 1 Bett Kreutz mit ein grün __ Fürhang, 1 Dergleich Fenster Fürhang mit Eisernen Stang undt 1 grün tuchenes fenster Tuch, 2 Original Bilder, vorauf Troja, Sodoma undt Comorha abgemahlt, 2 Oes. keyser Bilder

In andern neben Zimmer (63)

1 Ein schlechtes weißes Bett auf ein Persohn mit weiß- und roth gestraften zwillichen Fürhang- und einen strohsakh, 1 Dergleich schueb Bettl mit einen rothen alten tüchenen Töbicht, und einen Strohsackh, 2 Roth tuchene alte Lahn Seßel, 2 Dergleich rothe tuchene fenster Tücher, 4 Weiße Leinwandtene Fürhang sambt zwey Eisernen Stangen, 4 Concertl Bilder, vorunter 2 mit vergolten Rahmen- undt 2 ohne Rahm

Im Saal (64)

1 Grün tuchenes Biliar nebst 3 Kugeln, und Hobeln?, wie auch eine Leinwandtene grünen Überzeug, 4 Schwartz ausgelegte Spieltischl mit schwarz steinerhen Bütton, 6 Lahn Seßel Stühl, 2 Große Bilder ohne Rahm, vorauf Datschitzer undt Rositzer Schloß, 6 Sehe Stätt Bilder, 2 Sodoma, Comorha, und Troja Coper Bilder

In den neben Saal Zimmer (65 a 66)

1 Kleines vergoltes Tischl mit einen Seithang gemachten überzeug, 1 Eine weiße Bettstatt auf ein Persohn mit roth tafet von 5 Fürhang und dergleichen Himmel-und deckhen mit goldenen kreiß Porten verfast, und einen Strohsackh nebst blau zwillich roßharentz Madratzen undt Polster, 2 Bettischl mit blauen tuchenen Töbicht, sambt derzugehörig weißen schlechten Bett, 1 Taftenene rothe fenster

Fürhang sambt eisernen Stang und roth tuchenen Tobicht, 1 Einer __Conterfe, 1 Landschaftl

In den andern neben Zimmer (67-73)

6 Unterschiedl Landschaftl, 2 Ein wandtene fenster Fürhang nebst 1 eiserner Stang

In den dritten neben Zimmer (70-72)

7 Zwilliche mit Waßerfarbe gemahlteSpalier, 12 Gewurdte Sarasene LahnSeßl, 1 Grünes Capecolenes Canape mit Kroitzel roth strafen, 1 Ein weißes Himmelbeth auf 2 Persohn mit Capecolenen 5 th fürhang undt dergleich Himmel undt Krantz und gelb Seithenenen Schnuren, 1 Weißes Schueb Bettl mit grün tuchene Tobich, 4 Außgelegte weiße Tisch, 8 Grün Leinwandtene Seßl Überzeug sambt Canape, 4 Grün Tuchene fenster Tücher, 8 Leinwandtene fenster Fürhang, sambt 4 eisernen Stang, 1 Oes __ Prelaten Conterfe, 1 Roth Tafetene deckhen mit einen weißen atlaßenen mit goldt ausgemahlen __, 1 Popel (?) farb taftetene deckhen mit feygel Farbe porten.

1 Rosen Farb damaschkene dekhen mit einen weißen indianischen __, 1 Carmasin roth atlaßene deckhen, 1 Ein gantz geblumte Carbonene(?)deckhen, 1 Als Cafe Farbe halb seithene dekhen, 1 Blau und weiß geblaumte Cartonene (?) deckhen, 3 Dergleich rothweiß geblumten deckhen, 1 Halb seithene alt geschebirte deckhen, 1 Cartonene weiß und rothe Copert dekhe, 1 Ein rosen farbe geblumte Carbonene Copert dekhe, 1 Dergleichen eine weiß undt blau Cartonene, 1 Roth undt gelbe wollene Copert dekhen, 1 Eine feygel Farbe sorterne (?) deckhen mit einen __ unterzeug

Bettgewandt (?)

11 Große unter Better, 2 Ober Better, 31 Große undt kleine Polster, 12 Große zwilliche Madratzen, unter

wichen zwei Stuckh denen Cammer Jungfrauen zughör in sollen, 13 Madratzen Polster

gegen der Capeln über in gang in den Eck zimmer (92)

1 Ein braunes schlechtes Bett auf 2 Persohn mit grün undt Sommer Farben gewirstollten wollenen Zeug, 7st Fürhang dergleich Himmel- und Crantz, 3 Weiß schueb Bettl sambt dergleich Tisch mit einen tuchenen Töbicht, 3 Ein weißes Tischl mit ein gelben tuchenen Töbich, und dergleich tuchenen töbich vorunter 2 mit Lahn, 2 Von dergleich Tuch Fenster Tücher, 4 Leinwandtene fenster Fürhang sambt 2 eiserner Stang, 4 Blumwerth-undt obst Stuckh, 1 Landschaftl

In den neben Zimmer (91)

1 Weißes schlechtes Himmel Bett mit gedruckten 5 fürhang Himmel und Krantz, 1 Weißes schueb Bettl mit dergleich tischl, und grun tuchenen Töbich, 1 Kleines weißes tischl mit dergleich Tobich 5 Lederne Lahnseßel, 4 Schlechte Landschaftl ohne Rahm, 2 Cartrisene fürhang sambt 1 eisernen stang, 2 Leinwandterne fenster Fürhang mit 1 eisernen stang, 1 Grünes fenster Tuch

In den andern neben Zimmer (89-90)

1 Feldt Bettl mit Blumen Mesulanene Fürhang, 1 Ein schwartzes geratzte Himmel Bett mit gedruckten Cartonenen, vorunter ein Cartrisener fürhangen von 5te undt strafenen grün Himmel undt Krantz. 9 Schlechtes weißes feldt Bett mit grün unit weiß zwillich fürhang, 3 Grün tuchne Lahnseßl vorunter hoher Lahn, 1 Weißes schul Bettl sambt einen dergleichen Tisch unit zwillich tobicht, 3 Sinn Bilder, 4 Klein schlechte Landschaftl, 2 Weiß Leinwandtene fürhang mit eisern stangen

In den Dritten neben Zimmer (88–89)

1 Feldt Bett mit zwillich grüne und weißen fürhang
sambt crantz, 1 Schublad Bettl mit grünn tuchenen
töbicht, 1 Weiße Tischl mit eine ordinari Leipziger
tobich, 1 Schwarz geretztes Tischl
2 weiß leinwandtene Fürhang mit eýsernenen Stan-
gen, 4 Landschaftl ohne Rahm

In den Vierten neben Zimmer (87)

1 Feld bettl mit blaue Mesulanenen fürhang,
2 Weiße Tischl, vorunter eins mit einen Blaue Tö-
bich undt dergleich 1 blau tuchenes fenster Tuch,
2 Weiße Leinwandtner fenster Fürhang mit eiser-
nen stangen, 1 Blau Tuchener Seßl ohne Lahn, 1 Der-
gleich ohne Lahn mit zwillichen überzeug, 3 Sinn
bilder, 1 Grün Engel sattener Fürhang

In den 5 ten neben Zimmer (86)

2 Zwei original würbische Conterfe, 1 Der jetzigen
Sl. graffen von würbe alß graff. 1 Ein wirsbischen
Erben der Seel. Frau mutter Conterfe, 1 Weyßes
schlechtes Himmel Bett auf 2 Persohn mit roth ge-
druckten zwillichen Fürhange Canofchenen Himmel
und grantz, 1 Weißes Schueb Bettl mit dergleich
Tisch und alten rothen tuchenen Töbicht, 1 Weißes
kleines Tischl mit dergleich Töbicht
2 Roth tuchene Fenster Tucher, 2 Alte rothe tuchene
Lahnseßl, 4 Leinwandtene fenster Fürhang sambt
2 eisernen stangen, 1 Grün tuchener Seßl ohne Lahn,
1 Item ein Lederner Lahn Seßl

In der Schloß Cappeln (41, 42, 58)

1 Altar von der heil drei faltigkeit, 40 Mit allen zu-
gehör voruntern unterschidt. Groß unit kleine Bilder
40, 1 Item ein original Bildt von Jesus Maria Joseph
undt Johann, 6 Zinnerne kleine Leuchter

1 Antipendium Coena domini gemahlt, 1 Silber-
ner vergolter Kelch sambt der Paten, 1 Taftetene
Schwartz und weýße Castl mit weýße ___Porten,
1 Roth damaschkene Caßl, 1 Gelbe vertrebene Caßl,
1 Misale, 1 Kleines Blechl, 1 Kupfernes weich Kästl,
1 weýß kupferner kleiner Lampen

In der untern Stockh neben der Cappeln

In den Ersten Eckh Zimmer (43–46)

1 Weißes schlechtes Bett auf 2 Persohn mit roth und
weiß geblumbten wollenen Fürhangen und Himmel,
7 Unterschidl Kupfer stückh hinter ein glaß, 49 Blum
undt Vogl Bilder groß und kleine
1 Alt sammete blauen Lahnseßl, 3 Grün tuchene
Seßl vorunter 1 ohne Lahn, 1 Salvator Bildt welches
auf Chor In der Kirchen gehören solle, 1 Alt leder-
ner Lahn seßl, 2 Weiße Tischl voran grün tuchener,
undt grün wollener Leipziger töbich, 1 Schwartz ge-
patzte Spiel Tischl, 1 Schwartz außgelegtes Tischl
mit Schwartz steinernen Blockh, 3 Leinwandten
fenster Fürhang sambt 2 eiserne Stang

In dem andern neben Zimmer (43–46)

1 Schueb Bettl sambt den Tisch und zwillich Tobicht,
1 Dergleich zwilliches Bett Kreutz, 1 Schwartzes
Spiel Tischl, 5 Grün tuchener seßl ohne Lahn, vorun-
ter 1 mit Lahn, 3 Conterfe Bilder, 2 Leinwandtene
fenster Fürhang sambt eiserne stang, 1 Zwilliches
fenster Tuch

In den 3ten neben Zimmer (5–6)

1 Graf Berkisches Conterfe, 7 Schlechte Landtschaf-
tl, 1 Schlechtes braunes Feldtbett mit zwillich feýgel
farben Fürhangen, 1 Bett Tisch sambt einen grün tu-
chern Töbich, 1 Weiße Tischl mit Chroezaschenen
Tobich, 2 Roth tuchne Seßl, vorunter 1 mit Lahn

In den 4ten neben Zimmer (8)

1 Himmel Bett mit dergleich Copert deckhen, undt ungebleichten gezugenen Fürhangen, 2 Tischl vorunter ein Bett Tischl mit 2 blau tuchenen Töbich, 1 Damaschkenes Canape mit Silbernen Blume-und blau leinwandtenen Überzeug, 8 Blau tuchene Lahnseßl vorunter 2 ohne Lahn, 5 Haus von östereich ertzherzogene Conterfe, 1 Obst Bilder, 3 Landtschaft Bilder, 3 Blau tuchene fenster Tucher, 6 Leinwandtene fenster Fürhang sambt 3 eisernen Stang, 1 Blau Leinwandtene Fürhang

In der Tafel Stuben (9)

6 Conterfe Bilder Ihro Kays. May. Leopoldi Josephi Caroli, sambt dero Frauen, 4 Schlacht Bilder, 1 Sinn Bilder, 2 Leichter Spiegl in vergolten Rahmen, 4 Blechene wandt Leichter, 1 Oval Tisch mit einen grün Tuchenen Tobich, 2 Grün tuchene __, 9 Grün tuchene Lahnstuhl, 2 Grün tuchene Lahnseßl
3 Lederne Lahnseßl, 1 Roth tuchener Seßl, 1 Ein brauner Schenck Tisch, sambt __ Carofen vini, und bei glaser 1

In der Seel. Grafin Zimmer (10)

1 Der Seel. Grafin Conterfe, 8 Unter schied. Von der Seel. Frau Grafin famili Conterfe, 1 Daß Seel. Grafen von wratislaw obristen Cantzler Conterfe, 1 Landtschaftl, Hinter ein glaß Ihro Kay. May. Josephi und Amalio Conterfe, 4 Tabarctl mit 11 Mandtl, 1 Oval Tischl mit grün tuchenen Tobicht

1 Schwartz ausgelegter Tisch mit Schwarz steinerne Blatten, 1 Zwei Kreitzel roth Tischl, 2 Canape von grün Cronrasch mit Kreutzel roth straffen, sambt grün Leinwandtene überzeug, 2 Fenster bankh von Cronrasch mit Kreutzel noth strafe sambt grün Leinwandtene Überzeug, 7 Mit Kreutzel roth genathe Seßl, vorunter 2 gelegenheit Seßl sambt grünen Überzeug, 2 Grün tuchene Seßl ohne Lahn, wie auch einer mit rothen zwillich, 1 Christallener Spiegel mit einen vergoltenen duch bruchenen Rahm, 3 Grün tuchene fenster Tücher, 5 Leinwandtene fenster Fürhang sambt 3 eisener Stangen

In Gewölbe neben der Seel. Frauen Zimmer (11)

Englisches Zinn bei der Beschlieerin
In untern Stock in der Ambt Stuben
Darneben in einen Gewölb

In der Apothecen

36 Holtzerne gestell mit Majolica geschirr Schüel, Taller und Schalen, 2 Meinge einmach Khel

Bei Cammer Jungfern

1 Ochsen Farbe Papakey in Vogel Häusel, 2 Bettstattl, 8 Kleine Landtschaftl, 3 Tischl

Inventář hraběcích pokojů zámku v Dačicích

Výňatek z pozůstalostního inventáře hraběte Heinricha Karla Osteina

MZA, C2 - Tribunál pozůstalosti, sign. O 44 Heinrich
K. Ostein (1693–1742)
11 th Juli A 1744

In der Schloß-Capelln zu Datschitz (41, 42, 58)

1 Alten Blat Ste. Trinitatio in geschnitzter Rahm,
2 Ecce Homo et Mater Dolorosa von wax untere Glaß
in geschnitzter Rahm, 1 Reliquarium untern Glaß
in schwartz gepaizter Rahm, 1 Pax vobis in lebens
größe gemahlen, 1 Familia Christi in vermettali-
sierter Rahm, 1 Vierzehn Nothelfer ohne Rahm,
1 Jesus Maria und Anna gemahlt ohne Rahm, 1 Heil.
Antoni von Padua, 1 Salvator Mundi, 1 Ecce Homo in
kleinen ohne Rahmel, 2 Heil. Johann v. Nepomuk u.
Sarcander ohne Rahmen, 1 Geißlung Kristi auf Hol-
tz gemahlen ohne Rahm, 1 Heil. Dislava ohne Rahm,
1 Flucht in Agypten auf Brettl gemahlen ohne Ra-
hmen, 12 Auf kleinen Brettl gemahlene Apostln,
2 Heil. Johannes u. Muter Gottes in ovall geschniz-
ten Rahmeln gemahlen, 10 Auf Breth gemahlen
bohmsche Patronen, 1 Heil. Florianuß ohne Rahm,
1 holtzernes Crucifix, 1 Silber vergolter Kallich sam-
bt den Paten, 6 zinerne kleine Leuchter, 3 deto opfer
Kandtl (?) mit der Tatzen zusammen, 1 Kupfernes
waich __, 1 Meßing verziert Lampen, 1 Meßingenes
Meeßklötl (?), 1 Meßingenes Hostien buhste, 1 Misa-
le in quarto Majori, 1 Olýfen farbes Meßgewanth in
der mitten mit gelb __ Straýff, 1 Rosen farb damas-
kenes Meßgewanth in der mitten mit Creutzlstich
nath, 1 schwartz Cronditoren(?) Meßgewanth in
der mitten mit oxsen farben Damashk Strayff, 2 Al-

ben cum appertinentýs, 1 Antipendium so gemahlen
mit Abendmahl Christi, 1 Grün tucherner Bethstuhl

In obere Stokh neben den klein Stiegen (přibliž- ně 59–60)

In der Kammer Dieners-zimmer

1 Aýchener ausgelegter Kleýder Kasten, 1 Darri-
nen sich bestanden Dombalkener (?) Kleiner Do-
zen, 1 Roth laqirtes quadrillia Krügerl, 1 weiß Par-
chettenes Baadt Kleýdt, 4 Tischln, 1 Rollbetstadt mit
einen Tisch Breth vorrüber ein grün tuchener Tepich
mit gelben Schnur eingefast, 1 darrinen Strohsakh,
1 von blau gestraiffen Leinwanthwollene Maderat-
ze, 2 dergleiche Maderatzen Polster, 1 Pflaum federn
Tuchetl ohne überzug, 1 großer Dopl Polster, 6 le-
dern Lahn Seßln, 1 Kleiner Spiegl in geschnitz Ver-
moth Rahmel, 1 grünn Cartißener fenster Fürhang

In dem Zimmer darneben Sub Nro 2 (60–61?)

ordinari Niederlandische Spallieren, 9 grünn und
gelb plushene Lahn Seßln, 6 dergleicher Taborett
Seßln, 1 grau Tuchenes Canape mit grünen Portln
garnirt, 1 ausgenaýdtes kleines Tishl mit gedrägletez
(?) Füßen, 1 deto schwartz angestrichenes Tishl mit
grün tuchenen Tepich, 1 großer Spiegl in geschnitz
vergolter Rahm, 1 Portraýdten des Seel Herrns in
vergolteschnitzten Rahm, 1 Portraýdt des verstor-
benen Byschoffens von Wirtzburg, 1 In schlechter
schwartzter Rahm kleines Portraýdte, 1 Item auf
Plech gemahlenes kleines ovalles Portraýdtl, 4 Ver-
schiedene große Landtkarten ohn Rahm, 1 Postkär-
ten, 1 Mährische Landtkarten, 1 Fournirter Schreib

Kasten mit Meßing Beschlag, 1 Item angestrichener schlechter Schreibkasten, 3 Fenster Furhang von grüner Leinwanth mit gold gedruckt, 1 Camin Schirm von rothen Tafft mit silber Spitzen, 1 Schlag - und Repetier Uhr auf einen Tisch stehend, ober den Fenstern u Thieren, wie auf dem Camin gemahlene stücken, In Camin feuer bokh 2 nebst aller zugehör mit meßingenen Knöpfen, 1 Ein mit weiß und gelben Plech beschlagene Trägerl ohne Schlüßl

In Zimmer Sub Nro 3 (62)

1 Himmel Beth mit Furhang und Cräutzen von Indianischen weißen Seiden Zeug mit Blumen und Vögln, 1 Überzug über das Beth von reubt Indianischen Seiden Zeug, 2 Maderatzen Eins von blauen die andere von gestraffen Zeug, 2 Maderatzen Polster, 1 gestöpte Deken von Ponseu Taftet, 1 __ kleinen Polster, 1 Strohsack, 1 graues Fenster Tuch mit grauen Porten eingefast, 1 Fenster Furhang von grün Leunenen Tuch mit Gold gedruckt, 1 Geridon, 3 ober den Thieren Landtschafften, 1 angestrichene Schubladt Kasten zum weiß Zeug mit weißen Beischlag, 1 Item Schubladt Kasten von Nußbaum Holtz mit Meßing beschlagen, 1 Spiegl mit schwarz gepaizter Rahm, 1 Canape von blauen Damaskh mit silbernen Blumen und goldenen Portln eingefast, 2 kleine Pölsterln, 1 darzu blau Leinwanther Überzug, 2 Taborett Seßln mit weißen Blumen und gelben Grundt, 3 Lahn Seßeln von spanischen Rohr geflochten mit Pölstern, 1 Lederner Stuhl, 1 Schirm mit grünen Rast, 2 große Büchen und Schriften Kasten, 1 eingelegtes kleines aychenes Tishl, 2 große Landschafft und Histori Bildt

In Zimmer Nro 4 (63)

Niederländische Spalliere mit Figuren, 1 Langlichter großer Spiegl mit vergolten Rahmen von Bildthauer arbeits, 1 ober den Cammin Portraidt des

Caysers Carl in Lebens Größe, 3 ober den Thiren zwei seithen von den Stadt Troja gemahlen, dann Sodoma, und Comora zusammen, 2 Fenster Furhang von grün Leinwanth, und mit goldt gedruckt, 3 grau tuchene Fenster Tücher, 1 Langlichter Tisch Marbel Farb angestrichen, 2 Schweintzer Tischln mit steineren Blath, 8 Lahn Seßln mit armb so mit Spanischen Rohr geflochten, und mit gelb, und roth gestraiffen Pölstern, 4 dergleich Lahn Seßln mit gleichen Pölstern, In den Camin befinden sich Feuer hurde nebst aller zugehör, 1 Schirm von rothen Tuch mit weiß seidenen Portln, 1 Lähre Bethstadt mit höltzernen decke und grün tuchenen tepich, 1 große schwartz gepaizte Rahm mit goldenen Leisten ohne mahlerey

In den Saall Sub Nro 5 (64)

Grüne gedruckte Spalliere, 2 Gläserne säulth leichter worunter Einer zerbrochen, 18 grün und weiß tribsammettene Lahn Seßln, 1 langlichter Tisch marbel farb angestrichen, 2 dergleich Eck. Tischln, 2 dergl Eck. Kasten, 1 Satyrisches Jagdstuck mit der Gotten Diana in schwarz angestrichener Rahm mit Vermötl Leisten, 1 Jupiter mit der Diana in gleicher Rahm, 1 deto großes Satyrisches gemählt mit der schlafenden Diana, 2 große Fruchten Stück in gleichen Rahmen, 1 deto Pöetisches Stük in gleicher Rahm, 1 deto Göttin Flora mit der Bacho in gleicher Rahm, 1 großes Kirch-Stück in gleicher Rahm, 1 Abraham in gleicher Rahm, 1 Tobia Mahlzeit in gleicher Rahm, 3 ober den Thieren gemahlene Jagdstücken in gleichen Rahmeln, 2 Fenster Furhänge von grüner Leinwanth mit gold gedruckt, 2 weiß Fenster Tüche mit grünen Portln eingefast

Sub Nro 6 (65 a 66)

Niederländische Spalliern mit Figuren, 1 Langlichter Spiegl mit vergolten rahm von Bildthauer arbeith, 1 Auf Marbl arth langlicht angestrichener Tish, 2 von aychen Holtz Eingelagte Tishln, 2 Canape von grauen Tuch mit 4. Polstern, 18 grün u. roth gestraiffet Plüshene Seßln mit armen, 3 ober den Thieren gemahlene See Stukh, 1 ober den Camin gemahlenes Bild, In Camin Feuer Böke 2 schaufel Hacken-zangen und gabl mit Meßingenen Knöpfen zwey blaß balkh und ein Creutz, 2 Fenster Fürhang von grünen Leinwanth mit gold gedruckt, 2 fenster Tücher von grünen Tuch mit Portln

Sub Nro 7 (67-69)

ordinari Niederlandische, und theils gemahlene Spallieren, 1 Spiegl in schwartzer Rahm mit vergolten Leysten, 2 Ausgelegte Spiell Tishln von harten holtz, 1 Schweintzer Tishln mit schwartzen stein, 4 lederne Lahn Seßln, 6 Mit Spanischer Rohr geflochtene Lahn Seßln, 3 gemahlene geschichten ob den Thieren, 1 Schlechtes Taboret seßel, 1 Fenster Furhange von grüner Leinwanth mit goldt gedruckt, 1 grünes Fenster Tuch mit gelben Portln eingefast

Nro 8 In Schlaf-zimmer (70 a 72)

Niederländische Spalliern mit großen Figurn, grün Damashkenes Himmelbeth mit Vorhängen und Crantzen, und grün taftenen Coopert deken so mit weiß seidenen gallonen garnirt, und in der Garderoba aufgeschriben worden, darrinnen befindet sich: 2 Große Maderatzen, 2 Maderatzen Pölster, 2 feeder Küsten, 1 Taftene gestopte Deken, 1 Stroh Sackh, 1 Spiegl mit schwartz gepaizter Rahm, 1 Canape von gestraiffene Maylander Zeug ausgenaydt mit grün Leinwanthene Überzug, 6 deto von Creutzlstich ausgenaydte Lahn Seßln mit leinwathener Überzug,

6 dergl Taboret Seßln sambt den Überzug, 3 von Spanischen Rohr geflochtene Stuhl, 1 Geridon, 1 dergl. ausgenaidtes Tischl mit vergolten Saulle, 2 aychene ausgelegte Tishln, 1 schlechtes Tischl mit grau tuchenen Tepich, 1 ober der Thir gemahlene Diana, 1 grün leinwanhener mit gold gedruckter Fenster Furhang, 1 grau tuchenes Fenster Tuch mit Gallonen eingefast

Nro 9 et 10 In Cabineth (70, 71, 72 ?)

2 Kaiser Carl und Kaiserin Portraidten ohne Rahmen, 6 kleine Bataglien Stücken in schwartz gepaizten

Rahmelln mit vergolten Leisten gutter Mahlerey, 2 See Stücken in dergl. Rahmelln, 6 gemahlene Pferde in dergl. Rahmen, 4 Tisch Stücken größere u. kleinere in dergl. Rahmen, 4 Landschaften in dergl. Rahmen, 2 kleine Blumen Stücken in dergl. Rahmelln, 2 deto in schlechten Rahmelln ganz klein, 1 die Stadt Datschitz untere Glaß mit der heider zerißen in marmolirten Rahm, 6 ganz kleine mit der forde zerißene Landschaften, 2 gelb angestrichene Schubladtkasten mit weißen Beschlag, 1 Jesu Kindtl hintern Glaß in einen schwartz gepaizt u. vergolten Rahm, 2 Taboret Seßln mit rothe u. Plüsh, und Leinwanthenen Überzug, 2 von roth gelb und grün gestraiffen Trieb armb seßln, 2 eingelegte Tishln, 1 Schweintzer Tischl mit schwartzen Stein, 1 Ovalles Tischl mit Überzug von Creutzlstich nath sambt ledernen Überzug, 2 grüne Fenster Tücher mit gelben Gallonen gefaßt, 1 laqirtes Thee Kandtl mit den Postamente, 1 laqirtes Beth Tischl, 1 deto laqirtes kleines Kinder Tischl, 1 deto klaines Kastl mit silber Plech beschlagen und falshen steineren Besezt, 2 grün zwilichene Fenster Furhange ohne falbelln, 1 Schirm von rothen Leinwanth, 1 Tablettl, 1 grün holtzerner Stuhl, 1 Nachstuhl mit grünen Tuch gefüttert

In Frauen Zimmer Nro 11 (81?)

5 Mit schwartzen Leder überzogene Stuhl, 3 Tablettln, 2 daraus seyndt portzellanene schweug Kösten, 2 dann erdene Figuren, 2 von flekl arbeith Bilder hinter Glaß mit vergolten Rahmeln von Bildhauer arbeith, 1 Feuerhacken und zangen, 1 weiß erdenes Lavoit mit den Kandtl, 1 ordinär Tish mit roth Tuchenen Tepich, 1 Roll Bethstadt mit den Deke, und weiß Tuchernen Tepich, 1 darrinen Feeder Beth, 2 feeder Küßen, 1 alte Maderatzen, 1 Leinwanthene gestöpte Deken, 1 Tuchenen Polster, 1 Kupfer Bild von heyl Bluth zu Waldthurn, 2 weiß Leinwanthene Fenster Furhang, 1 Beth Creutz mit rothen quernath

Nro 12 In der Garderoba (82-84?)

1 großen Kleÿder Kasten, 1 von aufgeschnittenen schwartzen Sammet gantzes Mantl Kleÿdt, 1 Item schwartz damashken Unterkleider mit schwartzen Spitze, 1 schwartz Sammettene Waldragon mit seidenen Frantzln, 2 blau tuchene Reith Knecht shabracken mit seiden Porten eingefaßt sambt den Pistolln stützln, 2 deto blau tuchene Reith-Knecht Shabracken worunter eine mit breiten die andere mit schmallen mit silber und seiden gemengten Porten eingefast sambt den Pistolln stützln, 1 Item blau tuchene unausgemachte Reith-Knecht Shabracken, 2 gelb tuchene Hayduken Mondour mit silber und seiden gemengten Porten gebraumbt, 2 Hayduken Kappen mit silbernen Porten eingefast, 2 Hayduken Sabln nebst den Riemen, und Taschen so mit silber u. seiden gemengte Porten eingefast u. die Tashen mit silbernen Plech beschlag, 1 grün taftenes kleines Tuchettl, 19 fasettene gestraiffte Seßln Pölster, 1 Camin Shirm von rothen taftet mit silberne Spitzen eingefast, 1 Roth tuchener Camin Shirm, 1 von rother Leder überzogene Kindt-zeug Truhen sambt roth lederner beth Polster, 1 holtzernes Reÿß Beth,

8 Niederländische Spallieren mit Figuren groß und kleinere Blätter, 2 Meßingene Wandtleichter mit doppelten armen in Form eines Engels, 1 Blauener waapen hundert, 1 Plechene Reÿß Lattern, 3 Neue Pläß balkh, 2 Zum Kamin Scheufel u. zangen, 2 Schierhacken, Grün damaschkene Coopert deken nebst, den Bethkräutzen, Item grün damashkene Coopert deken mit weiß seidenen Pörtln, und schwülln worzu Grün taftene Furhang, 1 Weiß taftene Coopert deken mit blauen Pörtln, 1 Grün quiertene Coopert deken mit weißen Pörtln, 1 Von Indianischen zeug Coopert Deken nebst aller zugehör zu ein Beth welches zu den Bethstadt in des grf. Zimmer gehörig, 1 grün Leinwanthener Canape Überzug 8 dergleichen Seßln Überzug

In Zimmer Nro 13 (86-92?)

1 Tish mit roth tuchener Tepich 1, 2 Fenster Tucher von reubth Tuch mit weißen Gallonen eingefast, 2 grün Furhang mit Falbelln von Rast mit gelben Schnuren eingefast, 1 mit roth ledernen Überzug Tishl, 1 Armb Seßln von grünen Rast mit gelben Schnuren gefast, 4 von Spanischen Rohr geflochtene Stuhl mit ihren Pölstern wie Nro 3, 1 Spiegel mit vergolter Rahm von Bildhauer arbeith, 1 Bethstadt, darzu weiß und roth gesreiffte Coopert Deken mit blauen shnuren eingefast, 1 weiß seidenes Hinterwand mit blau seidenen Porten, 1 Vorhang von weiß und roth gestreiffen seiden zeug, 1 abgenaÿdtes Taboret, 1 feeder Unterbeth, 1 Maderatzen sambt den Polster, 2 Feeder Pölster, 2 Feeder Küßen, 1 grün gestöpte seidene Deken, 1 Stroh Sackh, 2 gemahlen Bilder ober den Thiren

In zimmer Nro 14 (86-92?)

Spallieren mit gelben Blumen, und rothen grundt, 1 Schreibkasten von Nußbaum Holtz mit gelben

Beschlag, 2 Tisch mit geflaumt wollene Tepichen,
2 weiße Fenster Furhang ohne Falbelln, 1 roth Tuchen
Fenster Tuch mit weißen Pörtln eingefast,
1 Shirm mit grünen Rast, 1 Erdenen Schreibzeug,
1 Leibstuhl mit blauen Tuch

In Zimmer Nro 15 (86-92?)

2 weiß leinwanthene Fenster Fürhang ohne Falbelln,
2 lederne Stühl, 1 Hölzerner Stuhl grünn angestrichen,
2 Tish von thönen Holtz, 3 Rechenstellen, 1 Weiß erdenes Lavoir mit gies. bökh, 1 Bethstadt mit blau, und weiß leinwanthenen Fürhangen,
1 Unterfeederbeth, 1 Feeder Küßen, 1 Maderatzen Polster,
1 grün, und gelb seidene Deken, 1 Stroh Sackh, Spallieren mit gelben Blumen, und rothen grundt wie Nro. 14, 2 Staamen Baum

In Zimmer Nro 16 (86-92?)

Spallieren von gemahlten Leinwanth, 6 Bilder, 1 Spiegel mit schwartz gepaizten Rahm 1, 4 weiß Leinwanthene Fenster Fürhang mit Falbelln, 1 eingelegetes Tishl, 1 Tishl mit Schiefferstein, 2 grüne Fenster Tücher mit grauen Gallonen eingefast, 1 Canape mit ausgenaidten weißen Blumen und grünlichen grundt, 1 armb Seßl, 6 Stühl, 2 Taborett Seßerln von gleichen Zeug wie Canape, 1 Erdenen Schreibzeug, 1 Himml Beth mit grün moirenen Furhangen und mit gelb seidenen Portln eingefast, 2 Maderatzen, 1 Maderatzen Polster, 2 Feeder Küßen, 1 Feeder Polster, 1 Grün taffene abgestöpte Deken, 1 Blau und weiß Carthonene Coopert Deken, 1 Stroh Sackh

In Zimmer Nro 17 (86-92?)

5 Bilder, 4 grün tucherne Lehnstuhl, 1 weiß Leinwanthene Fenster Furhang ohne Falbelln, 1 Fenster Tuch, 1 Himml Beth mit Carthonenen Furhangen und Crantzen sambt Carthonenen überzug, 1 Feeder

Oberbeth, 1 Feedernes Unterbeth, 2 Feeder Pölster, 1 Feeder Küß, 1 Stroh Sackh, 1 schlechte Bethstadt ohne Furhang, 1 Korkene Maderatzen, 3 deto Maderatzen Pölster, 1 roth Carthonene Deken mit weißen Blumelln, 1 Stroh Sackh, 1 eingelegeter Tisch, 1 weiß erdener Lavoir sambt gieß bökh, 1 erdenes weißen Krug, 1 Paroken Stokh, 1 Zapfen Breth

In Zimmer Nro 18 (86-92?)

Spalliere von gemahlten Leinwanth, 1 Spiegel mit vergolter Rahm von Bildthauer arbeits, 2 gedruckte Leinwanthene Fenster Furhang mit weißen Falbelln, 1 grün Tuchne Fenster Tücher mit gelben Gallonen gefast, 12 Portraidten, 1 Ovalles kleines Tishl von harten Holtz, 1 Tishl mit grün tuchenen Tepich, 1 Commodityt Seßl sambt Polster von grünen Tuch mit gelben Gallonen gefast, 6 schwartz lederne Lahn Seßln, 1 weiß erdener Schreibzeug, 1 Himml Beth von rothen Mantlzeug mit gelben Porten eingefast, 2 armieren Maderatzen, 1 Maderatzen Polster, 2 Feeder Küßen, 1 Stroh Sackh, 1 grün Taftene mit damashkenen Schrägl gestöpte Deken, 1 roth und weiß eblümet Carthonener Überzug

In Zimmer Nro 19. (86-92?)

8 Verschiedene Mahlereien, 1 Tish mit grün Tuchenen Tepich, 1 Ledernen Lahn Seßl, 1 grün tuchener Stuhl, 2 mit rothen Zeug überzogene alte Stuhl, 1 weiß erdenes Lavoir sambt den gieß bökh, 1 weiß erdenes Nachtgeschier, 1 Leibstuhl mit rothen Tuch überzogen, 1 Fenster Tuch mit gelblicher Leinwanth, 1 mit gelb Leinwanthenen Furhangen bethstadt, 1 darrinen _ Maderatzen sambt dem Polster, 1 Feeder Unterbeth, 1 Feeder Küß, 1 von gedruckten Leinwanth abgestöpte Deken, 1 Stroh Sackh, 1 In der Roll Bethstadt werkene Maderatzen,

1 Carthonene gestöpte Deken, 1 Stroh Sackh, 1 Tisch Blath mit gelb leinwanthenen Tepich

In Zimmer Nro 20

In Zimmer Nro 21

Nro 22

In der Frauen Zimmer Garderoba

1 Tishl mit blauen Schieferstein, 1 grünes Fenster Tuch, 5 Lederne 4. und ein grün angestrichener holzerner Stuhl zusammen, 1 großer ____, 1 Bethstadt mit weiß, und roth gefärbigten Furhang, 1 Feeder Unterbeth, 1 Carthonene gestöpte Dekhen, 1 Feeder Küß, 1 Stroh Sackh

In Zimmer Nro 23 – 34

Vynecháno

Nro 35 Die kleine Stiegen herunter lincken Handt In den hintern Zimmer (*východní křídlo*)

3 Weiß Leinwanthene Fürhang ohne Falbelln, 3 grün tuchen Fenstertücher, 1 Tisch mit grün Tuchenen Tepich, 1 deto unter Spiegl Tisch, 1 Spiegl mit vergolter Rahm von Bildhauer arbeith, 4 Seßln von roth abgeschossenen Tuch, 2 dergleich Taborett, 11 papieren Holländische Bildern in rothen Rahmelln, 1 gemahlener Heyl Johannes von Nepomukh, 2 Erdener weißer Waßer Krug und dergleichen Nachtgeschier, 1 Bethstadt mit Carthonenen Furhängen darrinen 2 Maderatzen, deto Polster zusammen, 1 Feeder Unterbeth, 1 dergl. Polster, 2 Feeder Küßen, 1 seide- ne gestoppte Deken, 1 Stroh-Sackh, 1 grün angestrichenes zapfen Breth

Nro 36 Wo den Secretari Cogiret (1 patro ve východním křídle?)

3 Holländische Kupfer Bilder mit roth Rahm, 1 zapfen ____, 1 Weiß Leinwanthenen Vorhang ohne Falbelln, 1 gelbes Fenster Tuch, 1 Tish mit gelben Tepich, 1 braun angestrichener runder Tish, 1 kleines ovalles Tischl, 1 weiß erdener Waßer Krug, 2 dergl Nachtgeschier, zwey grün Tuchene Stuhl 2 und roth Tucherne zusammen 4, 1 gelbes Taborettl, 2 Bethstadter, darrinen 1 Maderatzen, 2 deto Polster, 1 Feeder Unterbeth, 1 Feeder Polster, 1 braun gestöpte seidene Deken, 1 Stroh Sackh, In der andern Bethstadt 1 Maderatzen, 1 Polster deto, 1 Feeder Beth, 1 Feder Polster zusammen, 2 großes und kleines Feeder Küßen zusammen, 1 blau und weiß Carthonene gestöpte Deken, 1 Stroh Sackh, 1 Hölzernen Aufsatz mit einen großen und neun kleinen gefach, 1 Paroken Stokh

Nro 37 Beÿ der Capelln in hinter Zimmer (*východní křídlo*?)

6 weiß Leinwanthene Furhäng ohne Farbelln, 3 weiße Fenster Tücher, 1 vergolter Spiegl von Bildhauer arbeith, 6 von Flekl arbeith Bilder Hintern Glaß mit vergolten Rahmelln, 1 Item Bild von Flekl arbeith in vergolten Rahmel ohne Glaß, 2 Blumen Stukh in weißen Rahmen, 1 Portraydt ohne Rahm, 1 Obststukh mit einen hangenden __, 1 Tish von Schieferstein, 1 weiß erdenen Krug, 1 weiß erdenen Schreib Zeug, 3 grün tucherne und zwey blau tucherne Stuhl, 2 grün tucherne Taborettl, 1 Bethstadt mit weiß und roth gewirfelten Furhängen, Maderatzen 1 dergl Polster 1 zusammen 2, Feeder Unterbeth und Feeder Polster jedes 1 zusammen 2, 2 Feeder Kußen, 1 Roth Taftene gestöpte Deken, 1 Beth Überzug von gewirfelten Zeug wie die Fürhang, 1 Stroh Sackh

Nro 38 (východní křídlo ?)

1 Tisch mit grün tuchenen Tepich, 1 Schwartz laqirtes ovalle Tishl, 1 ovalles kleines Tishl von Nußbaumholtz mit vier gedräpleten Saullen, 2 gelb tuchene Stuhl, 1 grün tuchenes Taborettl, 1 grün tuchenes Stuhl, 1 Roll Bethstadt mit grün tuchenen Tepich, 2 Maderatzen und dergl Polster zusammen, 1 gestöpte alte Deken, 1 Stroh Sackh, 1 weiß erdenes Lavoir sambt gieß bökh, 1 Leibstuhl, 1 Schirm Deken von leinenen Tuch, 1 __ Breth, 1 Verschloßenes Breth, 1 Porträydt, 1 weiß leinwanthener Furhang ohne Falbelln

Nro 39 In des Hoffmeisters Schlafzimmer (východní křídlo ?)

1 holtzerner Tish mit zwey Schubladen, 1 gelbes Taborettl, 1 Stellasche mit Gefach, 1 __ Breth, 1 kleines Waße ____, 1 Bethstadt, 2 Maderatzen 2 deto Polster 1 zusammen, 1 Feder Beth, 1 Feder Kuß zusammen, 1 gestöpte alte Carthonen Deken, 1 Stroh Sackh, 1 weiß erdenes Nachtgeschier

Nro 40 In fordern zimmer (43-45?)

1 grün angestrichener runder Tish, 1 Vierecketen holtzernen Tish, 3 grün angestrichener höltzerne Stuhl, 1 zapfen Breth, 11 Papierene hollandische und andere schlechte Bildtln

Nro 41 In der Hoffmeisterin Zimmer (43-45?)

1 Kasten von waichen Holtz, 1 Stellaschen zum Portzellan Stellen, Undt auf beyden Seiten mit Schubladen große stellaschen zum Portzellan un Confect Gläsern zu stellen, 1 großes Tish Blat, worauf eine Stellasche mit allerhandt Confectt Glaßln, 1 Vierecketes braun angestrichenes Tishl, 1 Stuhl mit grünen Tuch, 1 Beým Fenster Kasten mit kleinen Shublad, 1 Bethstadt, 2 Maderatzen sambt dergl Pol-

ster, 2 Feeder Kußen, 1 gestöpte blau seidene Deken, 1 Stroh Sakh, 1 mit eysen beschlagener Kasten, 1 eýserner kleiner Ofen zum Confect Bach, 1 kleiner Verschlag worrinen die von __ mit genohmene Trunkh Gläser verwahret seynd, 1 Spanische Wandt

Nro 42 In ersten Stokh rechter Handt, wo mann beým Thor herein gehet (5-6)

1 Tisch nebst grün Raschenen Tepich, 1 Tischl ohne Tepich wo von der Blath von weiß Marbel, 2 Blau tuchene Stuhl, 1 Taborettl n von gefärbter Leinwanth, 2 Höltzerne Stuhl, 1 Zapfen Breth, 6 In lebens größte Porträyden, 1 Item gemahlenes Bild, 1 weiß erdenes Lavoir sambt gieß bökh, 1 dergl. Waßer Krug, 1 Leibstuhl, 1 langer Shirm, 1 Bethstadt mit gefarbt Leinen Furhäng, 1 darrinen Feeder Beth, 1 Feder Polster, 1 Feder Kußen, 1 braun seidene gestöpte alte Deken, 1 Stroh Sackh, 1 weiß erdenes Nachtgeschier, 1 Roll Bethstadt sambt höltzernen Deke mit grün tuchenen Tepich, 1 Darrinen Maderatzen, 2 Feder Kußen, 1 seidene gestöpte alte Deken, 1 Stroh Sackh, 1 Plechenes Nachtgeschier, 3 Zwillichter Fenster Furhäng mit ihren Stangen

In Nro 43 In den großen Zimmer daran (8)

4 Lainwanthene mit goldt gedruckte Furhänge, 4 In lebens größte Porträyde deren Chur Fürsten, 13 verschiedene Mahlereyen, 2 blau tuchene Taborettl n, 3 blau tuchene Fenster Tücher, 1 mit grünen Tuch überzogene Fenster Bankh, 4 Armb Seßln von geflochtene Spanischen Rohr, mit grün, roth und weiß gestraift seidenen Pölstern, 2 Canape mit geflochtenen Spanischen Rohr und gleichen Pölstern, 1 ein gelegtes Tischl worrinen Brethstil mit weiß u. schwartz höltzernen steinern, 1 Überzug zu eine Roll Bethstadt von grün Stoff, 1 Runde Tish mit ledernen Überzug, 2 weiß leinwanthenes Furhäng

ohne Falbelln, 1 Spiegl mit schwartz gepaizter Rahm, 2 große aufzug Schrein mit ihren Kasten, 1 Tish mit grün tuchenen tepich mit weißen Gallonen eingefas, 1 Bethstadt von grün und geblümbten Zeug mit weißen Gallonen garnirt, 2 Neue Maderatzen, 1 Maderatzen Polster, 2 Feeder Küßen, 1 gestöpte Roth seidene Deken, 1 Stroh Sackh, 1 waßer Glaß

In Nro 44 (9)

1 Billiardt sambt leinenen Überzug, 6 In lebens Größe Portraÿten, 3 vershiedene Mahlereÿen, 3 plechene Wandt Leichter, 2 deto Wandt Leichter ein mit Glaß und der anderer mit Vergolter Rahm, 1 angestrichenen Kasten worrinen der mahlen gläßer, 2 halbe Tish mit leder Überzogen, 2 Fenster Bankh mit grünen Tuch, 1 Beÿ der Kasten ein Banckh mit grün tuchenen Vorhang, 10 Lahn Seßln mit schwartzen Leder Bezogene, 1 Kastl mit einer hauth überzogenen, worriner sonst der Nachtzeug verwahrt gewesen, 6 holtzerne Leichter zum Billiardt, 13 __ oder Billiardt Höbln, 7 Holben, 3 ovalle Taffel Tisch, 1 Viereketl Taffel Tisch, 6 Tisch Creutz welches auch zu denen Taffel Tischen zusammen, 3 Elfenbainerne Billiardt Kugln, 1 Roll Bethstadt mit grün tuchernes Tepich, 1 Maderatzen, 3 deto Pölster, 2 Feeder Küßen, 2 Feeder Bethen

Nro 45 (10)

grün und roth geplaumbte Parcattollene Spalliern, 8 Portraÿden, 4 Mit goldt gedruckte Fenster Furchäng, 4 grün tucherne Fenster Tucher gegend Hoff, 2 weiß leinene Furchäng mit Falbelln und grün Tuchtenen Fenster Tuch, 1 Spiegl mit vergolter Rahm von Bildhauer arbeits, 2 eingelegte Tishln, 1 Schlechtes Tishl untere Spiegl, 1 Item mit leder überzogenes Tishl, 1 ovall rundt eigelegter Tish mit schwartz gepaizten Sieben gedröpleten Saullen, 1 grün tuchener

Tepich, 1 Tisch von harter holtz sambt einen Kastl mit Shubladden darauf stehend, 1 Schwartzter Kasten mit Glaß nebst darauf sehenden Neun Figuren von Holtz, 2 abgenaÿdte armb Seßln, 11 abgenaÿdte Lahn Seßln, 2 Dergleich Canape alle mit Überzug, 2 Abgenaÿdte Fenster Banckh mit Ihren grünen Deken, 1 Brethstiell

In Nro 46 (11)

2 Grün, gelb und roth geflaumbte Spalliern weiß Leinwanthene Furchänge mit Falbelln, 1 Spiegl mit vergolter Rahm von Bildhauer arbeits, 1 abgenaÿdtes Tishl, 1 ovalles kleines Tischl, 1 mit Leder überzogener Tisch, 4 In den Marblsteinernen Camin eÿserne Feuer hurdt 2. u. zweÿ dergl. Feuer hurdt mit Meßingenen Knöpfen zusammen, eÿserns Schaufel hacken, und zangen, 1 großes Portraÿdt ober den Camin, 1 Item Mahlereÿ in schwartz gepaizter Rahm, 1 Rothes Canape mit zweÿ Polstern und weißen Shnuren eingefast, 6 von geflochtenen Spanischen Rohr Lahn Seßln mit roth grün und weiß gestraiffte Pölstern, 4 abgenaÿdte Lahn Seßln mit überzug, 2 Taborettn mit grünen Tuch, 1 Bethstadt mit grün damashkenen Furchänge auch denen darzu gehörigen Crantzen, und gantzen überzug von reubt damashk mit grün seidenen Gallonen garnirt, 1 grünes Fenster Tuch mit gelben Porten eingefast, 4 Maderatzen, 4 Maderatzen Polster, 1 Roth, gelb u. blau gestraiffte abgestöpte Deken, 7 große u. kleine eÿserne Fenster Stangen, 1 Leibstuhl

In Nro 47

Wo man durch der vorgehende Zimmer herunter gehet in der Zimmer gegen der Garten (48-51?)

1 große Spanische Wandt, 6 kleine Mahlereÿen, 1 deto Mahlereÿ in der Rahm, 1 grünn tuchener

Stuhl, 1 Lederner Stuhl, 1 Neüberzogenes Taborettl,
1 Tish, 1 Bethstadt ohne Furhängen, 1 Maderatzen,
1 Maderatzen Polster, 1 Feeder Unterbeth, 1 gestöpt
Carthonene Deken

Nro 48 In den Zimmer gegen den Kuchel (55?)

5 Mahlereyen, 2 Bethstadten mit gefärbt Lein-
wanthener Furhängen, 1 Roll Bethstadt mit den
Deke,
1 Mantl zapfen Breth

Nro 49 In den Speiß Cammer (22?)

1 Tisch, 1 Mehl Kasten, 2 Stellaschen mit gefach,
2 zapfen Bretter

Nro 50 In der Mentshen Zimmer

In Nro 51 In der Kuchel Anrichten

Nro 52

Nro 53 in der beschließeren zimmer

Nro 54 In officier Zimmer

4 Porträyden deren Römishen Kaysern, 10 grün tu-
cherne Stuhl, 1 Feldstuhl, 3 Stuhl mit schwartzen le-

der überzogen, 1 Ofen Bankh, 1 großer ovaller Tish,
1 gläser Kasten, 2 zapfen Brette

**Item befindet sich auf dem gang in obern Stokh
bey der großen Stiegen (75-76)**

2 gemahlene große Städte ohne Rahmen, 2 Diana
und Apollines Beýliegen ohne Rahmen, 2 Lattern,
3 Item große Latern mit gläsern

Auf den zwerg (?) gang (12?)

1 Jupiter mit der Junoohne Rahm, 1 Schloß Mark-
waretz ohne Rahm, 2 Von den Billiardzimmer höl-
tzern Canape

Auf den mittlern Gang (93-96 nebo 7?)

165 alte Musqretten mit beudte Schlößer, 77 alte Pa-
tron Taschen, 2 Metallene, ein größeres u. kleineres
Stukh ohne Lawetten

Inventář mobiliáře zámku v Dačicích

Výňatek z pozůstalostního inventáře sestaveného po smrti říšského barona Friedricha Ferdinanda von Dalberg (†19. 9. 1908)

I. Hoch Parterre

Vorzimmer (41–42)

3 Kisten weich angestrichen, 1 schwarzer Tisch weich, 1 Kleiderständer

Bedientenzimmer (46)

1 komplettes weiches Dienerbett, Matrazze, 2 Polster, Oberbett und Decke, alles alt, 1 eiserner Waschtisch sammt Geschirr, 1 hölzerner Waschtisch sammt Geschirr weich, 1 Toilettisch sammt Spiegel weich, 2 Seßel alt, 1 Nachtkästchen

Schreibzimmer (43)

2 Tische fourniert, 1 Schreibtisch fourniert, 2 Trumeaux Kästen fourniert, 2 Fauteils fourniert Sitzüberzug, 2 Diwans fourniert Sitzüberzug, 6 Seßel fourniert Sitzüberzug, 3 Kupferstiche in braunem Ramen

Schlafzimmer (44)

1 komplettes Bett hart in gutem Stande, 1 Nachtkästchen fourniert, 1 Schubladenkasten fourniert, 1 eiserner Waschtisch sammt Geschirr, 1 Toilettisch sammt Spiegel fourniert, 1 Schreibtisch fourniert, 1 Betschemmel, 1 Fauteuil mit Sitzüberzug, 2 Seßel und 1 Stockerl, 3 Kupferstiche mit Ramen

Schlafzimmer (45)

1 komplettes Bett hart, gewöhnlicher Gattung, 1 Nachtkästchen fourniert, 2 Tische fourniert,

1 Schubladkasten fourniert, 1 Seßel, 1 Waschtisch von Eisen, 4 Bilder (2 davon kleine Farbendrucke)

Rauchzimmer (5)

1 Schreibtisch, 2 Tische, 1 Etagere weich, angestrichen, 2 Fauteuils, 6 Seßel (davon 2 Korbseßel), 2 Kannapes

Großer Salon (8–9)

1 Klavier Kutscheraflügel alt, 1 geschnitzter Kasten weich eingelaßen, 1 Billard alt, 2 große eingelegte Kästen, 1 kleiner eingelegte Kasten, 1 eingelegter Schreibtisch, 1 eingelegter Schubladkasten mit Aufsatz, 1 Glasluster, 2 Wandspiegel gestükelt, 1 zweiarmiger Luster sammt 2 Lampen, 1 Tisch mit bemalter Steinplatte, 4 eingelegte Spieltische, 1 kleine Truhe auf Ständern (geschnitzt), 1 Standuhr mit Bronzebeschlägen sammt Sockel, 1 Stockuhr mit Gewichten und Gehäuse, 1 großer Diwan Rips, 1 kleiner Diwan Rips, 8 Fauteils Rips, 8 Seßel Rips, 8 Seßel Rips (přeškrtnuto), 4 Stockerl Rips, 2 Klavierstockerl, 6 Seßel Holz mit Bast, 6 Kinderrohrseßel und 1 Tisch für Kinder, 1 Bilderständer (Staffelei), 3 Blumenkörbe mit Ständer

Großes Speisezimmer (10)

1 großer Speisetisch zum Ausziehen, 3 umgelegte Kästen, 2 Serviertische, 2 Eckkästen sammt Aufsätzen, 21 Lederseßel, 1 großer Glasluster, 1 großer Spiegel, 1 kleiner Spiegel, 47 Steinkrüge (Steingut), 1 Glaskrug

In den Eckschränken des Speisezimmers:

6 alte Glaspokale, 5 davon mit Deckel, 7 kleine Glaspokale ohne Deckel, 35 verschiedene Weinpokale geschliffen mit Wappen, davon 6 Stück mit Goldverzierung, 6 Liqueur - Garnituren, 1 Liqueur - Garnitur aufversilberter Taße, 3 Bierkrüge aus Steingut

Kredenzzimmer (11)

2 große Geschirrkästen, 1 komplettes Porzellan-service für 36 Personen zum ständigen Gebrauche, 1 komplettes Glaservice für 36 Personen zum ständigen Gebrauche (geschliffen)

I. Stock

Vorzimmer (58)

1 Kleiderkasten weich, 5 Seßel, 1 kleiner Tisch, 2 Stockständer, 7 Bilder (Stiche), 2 Hirschgeweihe, 1 Uhr (Kukuk), 1 Geschirrgestell

Schreibzimmer (60)

1 Schublandekasten, 1 Schreibtisch mit Aufsatz, 2 Pfeifenständer, 3 Lehnseßel, 5 leder Seßel roth, 1 kleines Kästchen, 1 Luster (bronzen) und 2 Lampen

Schlafzimmer (61)

1 komplettes Bett: Matrazze, 2 Polster, Oberbett und Decke (Bettzeug, Krankenlager des Erblassers zur Vernichtung bestimmt wertlos), 1 Nachtkästchen, 1 Betschemmel

1 Lehnseßel aus Leder roth, 2 kleine Tische, 1 Etage-re, 1 Glaskasten (Gewehrschrank), 4 Seßel, 1 Schreibpult, 2 größere Tische, 1 Metallavoir mit Holzständer

Bedientenzimmer (59)

1 komplettes Dienerbett weich (Matrazze, 2 Polster und Oberbett, 1 Schubladkasten weich gestrichen, 1 Kleiderkasten weich gestrichen, 1 Nachtkästchen, 1 Tisch weich, nicht umgestrichen, 2 Seßel weich, gestrichen, 1 Spucknapf

Kammer (67-68)

2 Legkästen weich, gestrichen, 1 Handtuchständer weich, gestrichen, 1 spanische Wand weich, gestrichen, 1 Seßel weich, gestrichen, 2 Stockerln weich, gestrichen, 1 Tischchen weich, gestrichen

Schlafzimmer der verstorbenen Frau Baronin (70)

1 komplettes Bett hart (Matrazze, 2 Polster, Plumeau), 2 Nachtkästchen, 2 Kleiderkästen, 1 Schubladkasten, 1 Krankentisch hart poliert, 1 Toilettisch (alter Schreibtisch)ourniert, 1 Waschtisch aus Eisen, 3 Kreuze aus Holz, 1 transparente Nachtlampe, 1 Glas-Ampel, 1 Pendeluhr (1 Gewicht, Federzug), 1 Kleiderständer, 1 Fauteuil, 1 Seßel

Schreibzimmer der verstorbenen Frau Baronin (72)

1 Schreibtisch braun politiert, 1 Kasten mit Aufsatzourniert, 1 Diwan mit bedruckten Stoff, 5 Fauteuils, 1 Diwan mit bedruckten Stoff, 2 Seßel, 1 runder Tisch, kleinourniert, 1 Eck-Etagere, 1 viereckiger Etagere, 2 Bilder (Kupferstiche), 1 kleiner Glasluster mit 4 Kerzen, 1 Spiegel gestücktelt, 2 Konsolen mit diversen Nippes aus Porzelain 11 Stück, blaue Dekoration, 1 Barometer, 1 Stellage gelb politiert, 9 Vasen, 1 Papierkorb gelbourniert

Kapelle (97)

(zum größten Teile bereits unter Gold- und Silbersachen inventiert)

2 Statuen, 2 versilberte Leuchter platiert, 5 Betstühle

Im Gange (96?)

2 Kästen auf Kirchenwäsche und Ornate

Kaßenzimmer (?)

1 Kaße (Wien) groß, 1 alter Tisch

Kapellenzimmer (101?)

1 Bettstatt für Officianten hart mit komplettem Bettzeug, 1 Waschtisch, 1 Nachtkästchen, 1 Toilettisch weich ordinier, 1 runder Tisch hart, alt, 1 Schreibtisch alt, 1 Betstuhl, 1 Schubladkasten furniert, 1 Kleiderkasten (Eiche) alt, 1 Kleiderständer, 1 kleiner Diwan, 2 Fauteuils, 4 Seßel alt gepolstert, 8 Bilder lith. Kupferstiche heller gravuren, 1 Kreuz aus Holz _____Schnitzerei

Am Korridor (94-95)

1 Bücherkasten verglast weich, 1 Schubladkasten furniert

Speisezimmer (90 nebo 91?)

1 Kredenz gelb furniert alt, 1 Speisetisch, 1 Trumeaux furniert gelb, 1 Tisch, 7 Seßel gepolstert roth überzogen, 1 Stockerl, 1 Hängelampe

Salon (90 nebo 91?)

1 alte Garnitur (2 Diwans, 2 Fauteuils, 1 Seßel, 1 Stockerl, hartes Gestell, roth weißer Baumwollüberzug, 1 Schreibtisch gelb furniert

Wäschekammer (81)

4 Kästen weich gestrichen alt, 1 Tisch weich gestrichen weiß, 3 Seßel (Rohrgeflecht) alt, 4 Stufenleiter, 2 Stellagen weich, 1 Schubladkasten ungestrichen, 12 Garnituren gewöhnlich Tischwäsche bestehend aus 1 Tischtuch und 6 Servietten, 10 Garnituren Tischwäsche (groß) bestehend aus 1 Tischtuch und 24 Servietten, 6 Dutzend Theeservietten, 60 Leintücher, 24 Badeleintücher, 96 Handtücher, 10 Dutzenpolsterüberzüge, 12 Kaffentücher, 30 einzelnen Servietten auf Servierbretter, 6 Bettdecken (Baumwolle)

Große Bibliothek (63)

4 Eckkästen (Eichen), 4 Bücherkäste (Eichen), 1 Eichentisch groß

Kleine Bibliothek (62)

4 Bücherkästen (2 Lang-, 2 Eck Kästen) gelb furniert, 1 Bibliotheks Tisch gelb furniert, 3 kleine Tische gelb furniert, 8 Seßel (rothes Leder), 1 Fauteuil, 1 Schreibpult (Eiche), 1 Bücheretagere hart, Hirschgeweih - Luster

Parterre

Korridor (12)

2 Gewehrschränke weich gestrichen ordinair

Küche (14)

15 Kupferen alte Töpfe

Laut Angabe der Hausgenossen und Vertrauten wurde die übrige Kucheneinrichtung als wertlos und veraltet teils verbrannt, teils verschenkt.

Keller

636 Flaschen verschiedener Weiß- und Rothweine, hauptsächlich Dalmatiner und Österreicher, 68 Flaschen feinen Weine verschiedener Gattung, 10 Flaschen Liqueure verschiedener Gattung, darunter 1 Flasche Rum und 2 Flaschen Cognak

Heizmaterialienkammer

3 Stoß Holz, 50 q (quadratisch?) Steinkohle

Boden

Auf dem Boden befindet sich nichts, da zum Teil der Dachstuhl und zum Teil die Eindeckung adaptiert und rekonstruiert werden. Nur am Vorboden befinden sich einige alte nach Angabe der Sachverständiger ganz defekte daher wertlose Möbelstücke.

Waffen

40 alte Gewehre teils mit Feuersteinschloß, teils Percußionsgewehre, 12 verschiedene Pistolen derselben Gattung (Diese Waffen befinden sich in den beiden Gewehrschränken im Parterre Korridor.), 4 Lankstergewehre, 2 Kugelstutzen, 2 Flober (Diese Waffen befinden sich im Gewehrschrank im Schlafzimmer des Erblassers.)

Beleuchtungskörper

40 verschiedene Petroleum-, Steh- und Hängelampen in den diversen Ubikationen, 20 Leuchter aus Meßing, Kupfer, Bronze in diversen Lokalitäten

Bemerkt wird, daß die Mobilien nach den Standorten, wo sie sich am Todestage des

Erblassers befanden, auf Grund ihrer Angaben aufgenommen wurden, bei der Aufnahme selbst aber wegen des teilweisen Umbaus des Schlosses auf den Gängen und in anderen Ubikationen untergebracht waren, jedoch durch das Hausfaktoren? Ludwig Libra, der das Schloßinventar genau kennt, identifiziert wurden.

Gemälde und Mineraliensammlung

I.

1. 2 Ölgemälde mit vergoldetem Rahmen, Kaiserin Maria Theresia und Franz Herzog von Lotringen darstellend, á 15 K
2. 1 Löwebild (Gemälde) in vergoldeten Rahmen
3. 1 Ölgemälde Mönch mit Kindern
4. 1 Porträtmalerei des Baron Horneck in vergoldetem Rahmen
4 Bilder (Ölgemälden) Falken und Gamsen darstellend
5. 1 Oelgemälde, eine Stadt mit Burg
6. 1 Oelgemälde, Hirschkopf in vergoldetem Rahmen
7. 3 Bilder mit vergoldeten Rahmen - Pferd und Waldthiere
8. 1 Porträtbild, Ölgemälde in vergold. Rahmen
9. 1 Porträtbild der Frau Baronin Therese von Dalberg (Pastell-Gemälde)
10. 1 Familienbild im Goldrahmen
11. 4 Aquarelle - Jagdszenen von Paminger
12. 4 kleine Oelgemälden in Goldrahmen - Obst
13. 1 Ölgemälde (Kirche) im Goldrahmen mit beschädigtem Musik- und Uhrwerk
14. 1 Ölgemälde Aschaffenburg / Main

15. 1 Ölgemälde in breitem Goldrahmen eine Burg darstellend
 16. 2 Ölgemälde in Goldrahmen Jäger
 17. 1 Porträtbild im Barockrahmen
 18. 15 Familienbilder ohne Rahmen
 19. 1 Ölgemälde - St. Cyrill und Methodien predigen dem mährischen Volke (ohne Rahmen)
 20. 1 Ölgemälde „Geisterreigen“ von Dullinger (ohne Rahmen)
 21. 1 Ölgemälde ohne Rahmen H. Lothar
 22. 9 längliche Landschaftsbilder ohne Rahmen
 23. 2 Kupferstiche Kaiser und Kaiserin in Barockrahmen unter Glas
 24. 1 großes Ölgemälde in schwarzen Rahmen mit Goldleisten - Stammbaum der reichsfreiherrlichen Familie von Dalberg
 25. 1 großes Familienbild einen Bischof darstellend mit ren. Goldrahmen
 26. 1 ähnliches Ölgemälde eines Herrn aus der gräft. Familie Ostein mit deren Wappen im ren. Goldrahmen
 27. 2 große Familienbilder, hohe geistliche Würdenträger darstellend, beide in ren. Goldrahmen, á 70 K.
 28. 1 großes Familienbild „Bischof Lotharius Franz“ auch in ren. Goldrahmen
 29. 8 Stück Familiendoppelbilder in ren. Goldrahmen mit Wappen
 30. 5 Stück Familienbilder mit ähnlichen Rahmen mit Wappen
 31. Ölgemälde, einen Ritterschlag auf einer nächst einer Burg sich befindlichem Brücke darstellendes Bild von Willand
- II.
1. 1 Kasten, unten mit 16 Schubladen,wo zusammen 430 Stück verschiedenen Mineralien wie: Erze, Kiese, Krystalle und Steine liegen
 2. 1 ähnlicher Kasten mit 470 Stück Mineralien
 3. 1 kleiner separater Kasten mit laibförmigem Meteor
 4. 1 ähnlicher separater Kasten mit versteinertem Holzstammabschnufter

Inventář mobiliáře, porcelánu, zbraní, obrazů a minerálií zámku v Dačicích

Výňatek z pozůstalostního inventáře sestaveného po smrti barona Friedricha Egberta von Dalberg († 9. března 1914)

C 14, kniha 471

Parterre (přízemí)

Im Stiegenaufgang beim Eingang, von der Durchfahrt (6)

1 Truhl - Holz, 12 Hirschgeweihe, 26 Rehgerickeln, 5 Stiche im braunen Holzrahmen

Im Rauchzimmer v. Stiegenaufgang rechts (5)

1 Jutegarnitur: 2 Divans, 2 Fauteuls, 6 Seßeln, 2 Tische, 2 Strohseßel, 1 Holzstockerl, 1 Schreibkasten
1 Stellage, 1 Geweihuhr u. 2 Geweihleuchter, 11 diverse Drucke in braunen Holzrahmen, 2 Tabaktöpfe
Diverse Spiele auf der Stellage, 5 Ölbilder

Großer Salon (Billard - Raum) (9)

Eingeschnitzter Renaissancekasten, 1 hölzerne Standuhr, 1 Kutschera - Flügel
1 Glas-Aufsatzkasten, 1 eingelegte Truhl, 1 Lehnstuhl, 4 Lederseßel, 6 Strohseßel, 1 gedrehter Stuhl, 1 gestrickter Teppichstuhl, 1 Billard u. Billardlampe, 1 Spiegel, 2 eingelegte Tische, 1 Puppenhaus

(Sitzraum) (8)

4 Kanapees, 3 Ohrfauteuils, 7 gr. Fauteuils, 4 kl. Fauteuils, 7 Seßeln, 6 Stockerln u. 2 Fußbanke, 2 ein-

gelegte Tische, 1 Spieltisch, 2 Schachtische, 3 Porzellankasten, 1 Schreibkasten, 1 Cabinet, 1 Eckaufsatzkasten, 1 kleiner Tisch mit Kasette, 2 Blumentische, 2 Uhren, 2 Spiegel, 1 Glasluster, 1 Kindertischchen, 3 Soffapolster

Bilder, 1 Ölporträt, Gf. Ostein, 1 Ölbild, Engelsburg, 2 Radierungen in schwarzen Rahmen, 1 Kaiser Porträt (Ölbild), 23 Ölporträts, 1 Kinder-Doppelporträt, 3 Miniaturporträts

Porzellan, diverse Porzellangeschiere, 1 Doze, 1 Perlmutterdose, 1 Dose m. Beinschnitzerei, div. Spielsachen, 2 Zinnkrüge, 2 Tonkrüge, 1 Marienstatue, 1 Glaschüssel m. Wappen, 2 Majolikakonsolen, 1 Cello

Speisesaal (10)

1 Speistich, 21 Lederstühle, 2 Schubladekästen, 1 Eckkasten, 2 Lederfauteuils, 2 Anrichtische, 1 Spiegelkasten, 2 Eckkasten (beisammen), 2 Spiegel, 1 Glasluster

Porzellan, 6 Champagnes Kelche, 51 Ziergläser, 1 Glaskaraffe, 1 Glasflasche m. Stöpsel, 41 Tonkrüge, 1 Zinnkrug, 4 Ölporträts in Lebensgröße

Anrichte (In der Hauptfront d. Schlosses) (11)

1 Gläser - Kasten, 1 Geschirr - Kasten, 1 Glaskasten, 1 Kredenz, poliert, 1 Lampenkasten, 1 Pfeifenkästchen, 6 Petroleumlampen, 3 Holztische, 1 Weinwerkel, 1 Spiegel

Hochparterre

In Vorzimmer zu dem Excellenzzimmern (48)

ein weicher Tisch, 2 Strohseßel, 1 große weiße Porzellanstehlampe, 1 brauner Schubladen Kasten, 1 braun gestrichener Kasten (einflügelig), 1 braun gestrichener Kasten (2 flügelig), 3 Wandbilder im Holzrahmen

Im ersten Excellenzzimmer (49)

1 gelber Schreibtisch, 1 mit roter Sammt überzogener Papierkorb, 1 Garnitur mit rotgestreiftem Leinwandüberzug bestehend aus Divan, Fotell, 4 Seßeln, 1 Stockerl, 1 Fußchemel, 1 polierter Tisch, 1 polierter Wäschekasten, 1 schwarz gestrichener Kleiderrechen, 2 große Bilder (Mazeppa) in Goldrahmen, 4 Lithografien im schwarzen Rahmen, 2 Bilder (Kaiser und Kaiserin) in Goldrahmen, 1 Sepiaaquarell (Rund im 4 eckigen Goldrahmen)

Im zweiten Excellenzzimmer (50)

1 gelbpoliertes Bett sammt Betteinrichtung (Matrazze und Pölster), 1 gelben Nachtkästchen mit Marmorplatte, ein gelbpolierter Schubladekasten, 1 mit ganz Leinwand Chaiselongue, 1 gelb polierter Tisch mit Spiegel, 1 zweiflügliger Kleider Kasten, 1 eiserner Waschtisch sammt Einrichtung, 4 Seßel, 3 Bilder, 1 Bettvorleger

Im Badezimmer (51)

Badezimmereinrichtung, 1 doppelflügliger Kasten

Die linkseitige separierte Wohnung:

Vorzimmer (41)

2 gestrichene eintürige Garderobekästen, 1 Waschtisch, poliert, 1 Schreibtisch, Holz gestrichen, 2 Stühle, 1 Lampe

Dienerzimmer (46)

1 Dienstbotenbett, 1Trumeaux, 1 Toilette s. Spiegel, 1 eiserner Waschkasten, 1 Nachtkästchen, 1 Seßel

1. Gastenzimmer (45)

1 Garnitur, geblumte Leinwand (1 Schlafdivan, 1 Sitzdivan, 2 Fauteuls, 6 Seßel), 1 Glaskasten m. diversen Nippes, 1 Trumeaux, 2 Tische, poliert, 1 Schreibtisch, poliert, 1 Eckblumentisch, 1 Papierkorb, 1 Schreibtischgarnitur, 4 Stiche im braunen Rahmen, 2 Ölporträts

Eckzimmer (44)

1 montiertes Bett, poliert Holz, 1 Nachtkästchen, poliert Holz, 1 Schubladekasten, poliert Holz, 1 Toilettisch s. Spiegel, poliert Holz u. 2 Leuchter, 1 Hängekasten, hart Holz, 1 Kleiderständer, Holz poliert, 1 Betschemmel, Holz poliert, 1 Handbuchhalter, Holz poliert, 1 Eiserner Waschtisch montiert, 1 Stockerl, geblumte Leinwand, 1 Seßel, geblumte Leinwand, 3 Stiche in schwarzen Holzrahmen, 1 Stiche in Goldrahmen

Anstoßendes Zimmer (43)

Ein Bett montiert Holz, poliert, 1 Nachtkästchen, Holz, poliert, 1 Schubladekasten Holz, poliert, 1 Spieltisch, Holz, poliert, 1 Handtuchhalter, gestrichen, 1 eiserner Waschtisch, 2 Seßel, 1 Stich in schwarzen Holzrahmen, 1 Stich in Goldrahmen, 2 Pastellbilder (Porträts)

Dienerzimmer (42)

1 Naturalienkasten, poliert, Holz, 1 Hängekasten, poliert, Holz, 1 Schreibtisch, poliert, Holz, 2 Seßel, 1 holzerne Uhr

I. Parterre

Bedientenzimmer (26 ?)

2 (hölzerne, gestrichene) Dienstbotenbetten (montiert), 3 (hölzerne, gestrichene) Hängekästen, 2 (hölzerne, gestrichene) Schubladkästen, 3 (hölzerne, gestrichene) Tische, 3 Waschtischchen (hölzern, gestrichen), 6 Seßeln, 1 Bank hölzern, 1 Kanafee, 1 Stiefelkasten, 1 Holzkasten, 2 Kleiderständer, 1 Schwarzwälder - Uhr

Depot (55?)

11 hölzerne Tische, 1 eißerner Tisch, 3 eißerner Waschtische, 6 hölzerner Betten, 3 eißerne Betten, 4 Kinderbetten, 1 Gewehrkasten m. 10 Gewehren, 3 hölzerne Kästen, 2 runde Holztische, 5 kleine Holztischchen, 1 Schreibtisch, 8 Nachtkästchen, 4 Rollstühle, 8 hölzerne Seßel, 2 Rohrseßel, 2 eißerne Seßel, 2 Toilettetische, 1 Notenpult, 3 Stockständer, 1 Klapptisch, 4 spanische Wände, 2 Betstühle, 1 Blumenkorb, 1 Zeitungstisch, 1 Kasette, 2 Kindertische, 3 Etageren, 2 Eckkasten für Pfeifen, 8 Koffer, 2 Bilderrahmen

Speis (22)

2 Stellagen, 2 Hackstöcke, 1 Mehltruhl, 1 Steinmörser

Küche (14)

3 Hackstöcke, 5 Tische, 2 Küchenkästen, 1 Steinmörser, 4 Seßeln, 3 Stockerln, 1 Kohlenkübel, 23 Kupferpfannen, 10 eiserne Pfannen, 15 blecherne Pfannen,

22 blecherne Formen, 1 Milchkocher, 1 Küchenwage, 1 Uhr, 10 Siebe

Handspeis (13)

1 Kasten, 1 Stellage, 2 Tische

Waschraum (?)

1 Waßerbottich, 4 hölzerne Waßerschaffeln, 1 Kohlenkiste, 3 Waßerbutten

Kühlkammer A)

1 Eiskasten, 1 Waßerbottich, 1 Tisch, 2 Stellagen, 1 Hackstock

Kühlraum B)

3 Eier - Stellagen

Kühlraum C)

2 Stellagen, 1 Bank

Mehlmagazin im Zwischengeschoß (56?)

3 Mehlkisten, 1 Bank

1. Dienstbotenzimmer (15?)

4 hölzerne, gestrichene Hängekästen, 3 hölzerne, gestrichene Schubladekästen

2. Dienstbotenzimmer (16?)

1 Hängekasten, gestrichen, 2 Waschtische, gestrichen, 2 Betten, gestrichen, 6 Seßeln
1 Schubladkasten, 1 Nachtkästchen, 1 Schwarzwälderuhr

3. Dienstbotenzimmer (18?)

1 Hölzerner Hängekasten, 1 hölzernes Bett, 1 Schubladkasten

1 eiserner Waschtisch, 1 Nachtkästchen, 2 Stühle, 1 Holzkorb

4. Dienstbotenzimmer(21?)

2 hölzerne Betten, 1 hölzerne Hängekasten, 1 hölzerne Schubladekasten, 7 hölzerne Stühle

Unterer Korridor (7)

2 Kanapees (Ripps), 1 Standuhr eingelegt aus Holz, 2 Eisentrühen, 1 Holztruhe, 6 Stiche, eingerahmt, braun, 37 Hirschgeweihe, 33 Rehkrucken, 12 Stiche in schwarzen Rahmen, 2 Lampen, 12 Ölporträts

Großes Stiegenhaus (40)

3 doppeltürige Glaskästen mit diversen Gewehren u. ausgestopften Tieren, 2 Holztruhen, 1 Trophä, diverse Waffen, 3 Rollen Laufteppiche, 1 Ölbild (Stammbaum)

Im oberen Stiegenabsatz (40)

1 Holztruhl, 1 Zuglampe, 1 Queksilberbarometer

Im linkseitigen Korridor (34-36)

1 Garderobekasten, 1 Bank, 2 Spiegelrahmen, 1 Waschkasten, 1 Holzkiste (vše přeškrtnuto a označeno jako vlastnictví baronky Dalbergové)

Im Archivzimmer (38)

2 Eckschränke Bücherkästen m. divers. Büchern, 1 Stellage mit Archivalien, 1 Trumeaux mit diversen Büchern u. 1 Herbarium, 1 Tisch in der Lade Karten u. Stiche, auf demselben ebenfalls diverse Stiche, 1 Schreibtisch, 1 Krippe in Kiste, 1 Blechkiste, 1 Münzenkästchen, 1 Tisch mit gemalter Platte, 2 Statuetten (1 von Gips, 1 von Pappe), 62 diverse Holzrahmen, teils leer teils m. Drucken, 1 Modell einer Dampfmaschine im Kiste, 1 Spiegel in Goldra-

hmen, 3 Seßeln, 1 Treppe, 1 Tintenfaß am Schreibtisch, 10 diverse Ölbilder

III. Erster Stock (Hauptfront)

Korridor von der Hauptstiege zugänglich (57)

1 Holztruhl, 1 Vorzimmerwand am Holz, 12 Rehgerickeln, 1 ausgestopfter Fuchs, 1 Aquarelldruck in braunen Holzrahmen, 2 Mineralien Kästen, 2 Vitrinen mit Mineralien

Wintergarten (75)

1 Holzstatue auf Postament, Korbmöbel (1 Divan, 2 Fauteuls, 4 Seßeln), 16 Stiche in Holzrahmen, 8 Hirschgeweihe, 2 Rehköpfe, 1 Gemskopf, 2 Dachsköpfe, 1 Fuchskopf

Vorzimmer zur Wohnung der Kinder (58)

1 Hängekasten Holz poliert, 1 Schubladekasten Holz poliert, 1 Trumeaux Holz poliert, 1 Tisch Holz poliert, 1 Ofenschirm Holz, 3 Seßeln, 1 Schwarzwälderuhr, 3 Drucke in Holzrahmen, 1 Toilettenspiegel, 3 Lampen

Eckzimmer (60)

1 Glasaufsatzkasten, Holz poliert, 1 Glasaufsatzkasten Holz gestrichen, 1 Rippskanapee, 2 Fauteuls, 4 Seßeln, 1 Tisch poliert, 1 Spielwerk auf Kasten, 1 Bank, 45 Drucke in Holzrahmen, 1 Schubladekasten, Holz poliert, 1 Telleruhr

Schlafzimmer der Kinder (61)

1 Bett, Holz poliert montiert, 2 Kinderbetten Eisen, 1 Fagekasten Holz poliert, 1 Holztischchen, 1 Nachtschichen Holz, poliert, 1 Waschkasten, Holz gestrichen, 1 Hängekasten 2 Türlig, Holz poliert, 1 Nachtkästchen, Holz poliert, 1 Nachtkästchen

Eisen m. Marmorplatte, 1 Toilettenspiegel, Holz poliert, 1 Tisch, Holz poliert, 1 Kindertisch. 1 Kinderwaschkasten, Eisen, montiert, 2 Seßel, 1 Etagere, Holz poliert

Kindermädchen - Zimmer (59)

2 Garderobekästen, weiß gestrichen, 1 Bett Holz, gestrichen, 1 Nachtkästchen Holz poliert, 1 Waschkasten Holz gestrichen, 2 Tischchen, Holz roh, 1 Seßel, Holz roh

Zimmer der Bonne (62)

1 Bett montiert, 1 Schreibtisch Holz poliert, 3 Glaskästen Holz poliert (beim Fenster), 1 Glaskästen Holz poliert, 1 2 türiger Hängkasten poliert, 1 Schubladekasten poliert, 1 Kindertisch poliert, 1 großer Tisch poliert, 1 Waschtisch, Eisen, montiert, 1 Nachtkästchen, 1 Kinderschreibpult, 1 Toilettetisch s. Spiegel Holz, poliert, 1 Garnitur, gestreifter Ripps (1 Kanapee, 2 Fauteuls, 4 Seßel), 9 Drucke in braunen Holzrahmen, 2 Paravents, 1 Pendeluhr, 1 Holzbild (Intarso), 1 Kleiderstock

Großer Salon (63)

1 Garnitur weiß m. Gold lackiert, gestreifte Baumwolle (2 Kanapees, 1 Fauteuil, 1 Schreibtisch, 1 Tisch, 2 Stockerl, 2 Etageren), 1 Schreibtisch, Mahagoni mit Bronzebeschlage (zwischen den Fenstern), 1 Aufsatzkasten, 1 Glasaufsatzkasten, 1 Mahagonischreibkasten zwischen den Spiegeltüren, 22 diverse Drucke in Goldrahmen, 6 Silluetten, 1 chin. Lampe, 1 Bronze girandole (3 armig), 10 Bronzeleuchter, 1 Blumenkorb (Eisen), 1 Rohrkindertisch, 1 Holzluster vergoldet, 2 Wandleuchter (5 Kerzen vergoldet), 1 Beethovenmaske Gyps, Porträtstatuette Gyps, Porträtbuste Kaiser Franz (Porzell), 7 Porzellanköpfe, 2 Bronzeköpfe, 1 Rauchergefäß (Bronze vor

der Uhr), 1 große Holzuhr vergoldet u. geschnitzt, 12 Porträts in Öl, Aquarell u. Zeichnung in Goldrahmen, 1 plastisches Porträt im schwarzen Rahmen, 1 plastisches Porträt im gold. Rahmen

Bibliothek (64)

4 Ripps Fauteuls, 1 Mitteltisch, 1 Münzkasten, ein Münzenkästchen, 1 Tisch m. gem. Platte, 1 Schreibpult Holz gestr, 1 Tisch Holz poliert, 2 Lederfauteuls, 1 Stockuhr, 1 Rauchgarnitur, 1 Leuchter Eisen, 1 Kamingarnitur, 4 Teppiche, 2 Holzstiegen, 1 kl. Münzenkasten pol., 4 Globus (klein), 1 Ritterrüstung,

In der 1. Vitrine v. Fenster rechts: 6 Holzfiguren, 9 Porträts, 4 Dosen, 1 Petschaft Holz, 1 Portrat Gips in Etui, 1 Zigarrentasche, 5 div. Nippes, 2 Bestecke, 1 Stein bemalt, 5 Pfeifen

Auf der Vitrine I: 1 Globus

In der 2 Vitrine: 1 Lackschüssel, 2 Tonkrüge, 1 Teller, 27 Figuren (Trachten), 1 Gruppe aus Eisen, 1 Napoleonfiguren

div. milit. Reliquien

In der 3. Vitrine: 1 orient. Metallschüssel, 32 Trachtenfig, div. Muscheln u Nippes, 1 Porträt

In der 4. Vitrine: 1 Holzmodell u 15 Holzfig., 1 Gondelmodell, 9 Taschenmeßern, 1 Hornbecher, 6 Siegelberloques erlaß, 12 div. Nippes

In der I. Vitrine v Fenster links: 1 schwer. Holzmodell, 17 Figurchen aus Holz

In der 2. Vitrine: 1 Tonkrug, 9 Trachtenfiguren

In der 3. Vitrine: 13 diverse Nippes

In der 4. Vitrine: 1 Schweizerhausmodell, 30 div. Nippes, 6 div Meßer

Im Wandkasten links: 1 Hirschfänger

Kleines Speisezimmer (66)

7 Stiche in braunem Holzrahmen, 1 große Fotografie, 4 Glasbilder in schw. Holzrahmen, 1 Aquarell in schw. Holzrahmen, 1 Ölbild Burg Dalberg in Goldrahmen, 1 Ölbild Kaiser Josef in braunen Holzrahmen

Sitzzimmer des † Barons (65)

9 Bücherglaskästen, 1 Aufsatzkasten s. Tisch, 5 Tische, 1 Schreibtisch poliert

1 Aufsatzkasten Mahagoni, 1 Schlafdivan m. 2 Pölstern, 1 Divan 3 Fauteuils Rips, 1 Stehlampe Meßing s. Schirm, 2 Büchertischchen, 2 Schreibseßel s. Polster, 1 Lederfauteuil, 5 Drucke i. braunem Holzrahmen, 1 Drucke K. Maximilian in Goldrahmen, 1 Portrait Wachs Goldrahmen, 1 Uhr m. 4 Säulen (weiß), 1 Uhr m. 4 Säulen (schwarz), 1 Uhr Bronze, 2 Holzstatuetten (Heilige), 1 Holzstatuetten Andreas Hofer, 1 Broncestatuetten K. Franz Josef, 2 Kästchen aus Metall, 1 Kästchen aus Holz, 10 versch. Figuren, 4 Holzkrüge, 10 Zinnkrüge 1 Tonkrug, 3 Glasgefäße (davon 2 mit Dalberg-Sturmfeder-Wappen), 7 versch. Nippes, div. Rauchrequisiten, 2 kl. Bronceleuchter, 8 Stück Teppiche u. Portieren, 1 Schaffell, In der mittl. Tischlade Stiche, In der 1. Tischlade einige Stiche, 1 Paravent

2 Ölgemälde, Porträts (Kaiser u. Kaiserin Karl VI. u. Gemahlin), 1 Ölgemälde (Th. Herrlich) in Goldrahmen, 1 Ölgemälde (Vera) in Goldrahmen, 2 Ölgemälde Falken in Goldrahmen, 2 Ölgemälde – Hirschhatz, Bärenhatz, 2 Ölgemälde je 3 Hirsche (Rüdinger), 1 Ölgemälde Hirschkopf (Rüdinger), 1 Ölgemälde Pferd (Hamilton), 1 Ölgemälde Aschaffenburg, in schwarzen Rahmen, 1 Aquarell. Napoleon brauner Rahmen, 1 Ölgemälde Radetzky, 1 Ölgemälde Rehe (Weigner), 1 Ölgemälde Porträt, Goldrahmen, 1 Öl-

gemälde Porträt, brauner Rahmen, 1 Porträt, Goldrahmen, 1 Porträt, brauner Rahmen, 4 Ölgemälde, (Geflügelsticke) Goldrahmen, 3 Ölgemälde (Landschaften) Goldrahmen (Aschaffenburg), 1 Ölgemälde (Loire) Goldrahmen, 1 Ölgemälde Napoleon in schwarzen Rahmen, 4 Aquarelle

Im Kaßaraum (67)

1 eiserne Kaßa

Boudoir der Frau Baronin (69)

1 Alabasterlampe, 1 Silhouette unter Glas, Aquarell (Dalberghof. Aschaffenb.)

Im Schlafzimmer des 1. Stockes (70)

1 eisernes Doppelbett sammt Einrichtung, 1 eingefügiger Wäschekasten, 1 Bronzwaschtisch sammt Einrichtung, 1 eingelegter Schubladekasten, 1 Spiegel im gelben Rahmen, 1 Chaiselongue, 1 Bettschemel, 1 Nachtkästchen mit Marmorplatte, 2 Fautells und 1 Stockerl, 2 Holzparawent, 1 Elfenbein Christus im Glaskasten, 46 Bilder, durchwegs Heiligenbilder, 1 Toilettetisch, 3 Glaskästchen mit Heiligenstatuen, 1 gelber Kleider Rechen

Im Vorzimmer d. Fr. Baronin (Im Vorzimmer des 1. Stockes) (73)

1 Kleiderstock (Hirschgeweih), 10 div. Stöcke, 1 Auerhahn (ausgestopft), 4 schwarz gestrichene, zweiflügelige Kästen, 1 großer, gelber Waschkasten, 2 Stühle, 1 dreibeiniger Tisch, 1 Putztisch, 1 dreifüßiger kleiner Tisch, 1 Häuselampe

Ankleidezimmer des † Barons (72)

1 Garnitur mit Ripsüberzug bestehend aus Divan und 6 Seßeln mit Holzlehnen, 2 Schublade Kästen, 2 doppelflügelige Kästen, 1 großer Schrank mit aufgesetzten Glaskasten beinhaltend verschiedene Nippes, des zurzeit im großen Salon

links von Kamin in der Ecke steht, 1 großer Tisch, 1 kleiner Tisch, 1 Schlafseßel mit grünen Plyschüberzug, 1 kleiner Toilettetisch, 1 Glaskasten mit Jesukind, 1 Oelbild (Portret Des Baron Josef) im Goldrahmen, 2 Christenbilder im Goldrahmen, 1 Parawent mit Glaßscheiben, 1 Holzkorb, 1 Bronzreiterstatuete, 1 Stockhalter m. 10 Stöcken, 1 Glasaufsatzkasten, 1 Schubladkasten poliert, 1 Wandkästchen m. Angelger, 23 Drucke in Holzrahmen, 3 Photogr. in Holzrahmen, 1 Zeichnung in schw. Rahmen, 1 Waffentrophäe, 3 Hirschgeweihe, 3 Rehgehörne, 1 Wage in Etui, 1 Mikroskop,

1 Taschenanteroid

In der unterchen Lade des Schubl. Kasten diverse photogr. Apparate, 2 Pistolen, div. Fernrohre

Zigarrentasche, 2 alte Pistolen, 3 Bronceleuchter, 2 plattirte Leuchter, 3 Zigarrenkaßetten

Mineralien u. Naturalien im Glasaufsatzkasten, Mineralien in einem gelben Kästchen

2 Ölbilder in Goldrahmen (Jesus m. Petrus, Jesus am Ölberg) 1 Aquarell in Goldrahmen (Officier am Totenbett)

Im Korridor zum Wintergarten bei der Holzstiege (76)

1Gewehrkasten m. 11 Gew., 1 Stockhalter m. div. Stöcken, 2 Holztruhen

2 Tischen, 3 Seßel, 31 Drucke in Holzrahmen, 6 Landschaften in schwarzen Holzrahmen, 2 Porträts in schwarzen Holzrahmen

Auf der Stiege (77)

10 Drucke in Holzrahmen, 140 Rehgehörne, 1 Hirschgeweih, 2 ausgest. Füchse, 1 Lampe, 1 Kleiderständer

Im separierten, vom Mittelabsatze der Holztreppe zugänglichen, Dienstbotenzimmer (78)

1 Bett Holz s. Matrazzen, 1 Waschtisch poliert, 1 Nähtisch, 2 Tische, 1 Garnitur (bestehen[d] aus 1 Sopha, 4 Seßeln, 1 Fauteln) 1 Kleiderkasten, 1 Nähmaschine, 1 Schubladkasten, 6 kleine Tisch, 1 Zuschneidekasten, 1 Wanduhr, 1 Bettvorleger

Im rechtseitigen Korridor (79–80)

1 gestr. Holzkästen, 2 harte Aufsatzkästen, 1 Holzkiste

In der Wäschekammer (81)

2 gr Wäschkästen Holz pol., 2 Wäschkästen Holz gestr., 1 Geschirrkasten, 29 Leuchter, 1 electr Batterie, 1 roher Holzwäschekasten, 1 Schreibtisch, 1 Küchentisch, 3 Stühle u. 1 Stiege

Kapelle (98)

1 Sacristei Kasten, 4 Altarleuchter v Holz, 1 Lesepult, 3 Stühle

Alte Kapelle (97)

2 Krucifixe aus Holz, 2 Heiligenstatuen m Postam., 1 Beichtstuhl

Im Korridor neb. d. alt. Kapelle (96)

1 Kleiderstock, 2 Seßel

Kapellenzimmer (101?)¹⁸⁸

1 montirtes Bett pol., 1 Nachtkaste, 1 Schreibtisch, 1 Tisch, 1 Garderobekasten

1 Eckkasten, 1 Holzkorb, 1 Handtuchhalter, 1 Garnitur (1 Sofa, 2 Faut., 3 Seßel), 1 Papierkorb Holz

pol., 1 Kleiderstock, 1 Paravent, 1 Waschtisch, Eisen, montiert, 1 Toilette st Spiegel, 1 Schubladekasten pol., 2 Leuchter platirt, 11 Drucke in braunem Holzrahmen

Im Korridor vor d. Kapellenzim (99?)

1 2türigen Kasten gestrichen

188. Tato místnost není zahrnuta v celkovém odhadním popisu objektu (Schatzungsbefund), který vznikl zřejmě o něco později než inventář a vyjmenovává všechny prostory zámku. Pravděpodobně tak změnila svou funkci brzy po baronově úmrtí. Vzhledem k sousedství staré kaple se nejspíše jedná o místnost užívanou později společnicí barones v prvním patře východního křídla.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

SEZNAM ARCHIVNÍCH PRAMENŮ

Hausarchiv der Regierenden Fürsten von Liechtenstein, Wien (HAL Wien)

Moravský zemský archiv v Brně (MZA Brno)

C2 Tribunál

C14 Odhady moravských panství

C47 Krajský soud Jihlava

F148 Velkostatek Dačice

G 399 Rodinný archiv Dalbergů

Státní okresní archiv Jindřichův Hradec (SOkA Jindřichův Hradec)

Okresní soud Dačice I.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Kurt Andermann (ed.), Ritteradel im Alten Reich. Die Kämmerer von Worms genannt von Dalberg, Epfendorf 2009

Wilhelm Gottlieb Becker, Der Osteinische Park auf dem Niederwalde bei Manz, in: Taschenbuch für Garten Freunde. Leipzig 1796

Jana Bisová, Osteinové v Německu a českých zemích, Muzejní a vlastivědná práce, in: Časopis Společnosti přátel starožitností XXXVIII, Praha 2000

Jana Bisová, Státní zámek v Dačicích. Průvodce stavebním vývojem zámku a jeho současný stav, Dačický vlastivědný sborník I, Dačice 2001

Jana Bisová, Mobiliář zámku obohacen o nové předměty, Dačický vlastivědný sborník VI, Dačice 2001

Jana Bisová, Zámecký park v Dačicích, Dačický vlastivědný sborník II, Dačice 2003

Jana Bisová, Dalbergové v českých zemích, Dačický vlastivědný sborník III, Dačice 2005

Jana Bisová, Správa státního zámku v Dačicích po roce 1945, Dačický vlastivědný sborník IV, Dačice 2007

Jana Bisová, Úpravy dačického zámku v roce 1909 a jejich architekt Hans Prutscher, Dačický vlastivědný sborník V, Dačice 2009

Jana Bisová, Die Kämmerer von Worms, Freiherrn von Dalberg, in Böhmen und Mähren, in: Kurt Andermann, Ritteradel im Alten Reich. Die Kämmerer von Worms genannt von Dalberg, Epfendorf 2009

Jana Bisová – Mikeš Jan, Zámek Dačice, České Budějovice 2012

Jan Bistřický, Zeměpanské a křížovnické Dačice, in: Jan Bistřický – Marie Kučerová, Dějiny Dačic, Dačice 2002

Jan Bistřický, Za pánů z Hradce, in: Jan Bistřický – Marie Kučerová, Dějiny Dačic, Dačice 2002

Jan Bistřický, Za Berků a ve víru třicetileté války, in: Jan Bistřický – Marie Kučerová, Dějiny Dačic, Dačice 2002

Karel Bobek a kol., Metodika tvorby interiérových instalací a reinstalací, Praha 2011

- Václav Bůžek, Věk urozených: šlechta v českých zemích na prahu novověku, Praha 2002
- Kateřina Cichrová – Stanislava Slavková, Reinstalace klasicistních pokojů na zámku v Českém Krumlově, Zprávy památkové péče LXV, 2005
- Jan Eliáš, Dačice, tvrz. Stavebně historický průzkum, Brno 1999
- Johannes Erichsen – Wolfgang Wiese, Bühnen höfischen Lebens. Historie Innenräume in deutschen Schlössern, in: Helmut-Eberhard Paulus (ed.), Raumkunst – Kunstraum. Innenräume als Kunstwerke, entdeckt in Schlössern, Burgen und Klöstern in Deutschland, Regensburg 2005
- William D. Godsey, Nobles and Nation in Central Europe. Free Imperial Knights in the Age of Revolution 1750–1850, Cambridge 2009
- František Heřmanský (ed.), Letopis Vincenciův a Jarlochův, Praha 1957
- František Kašička – Pavel Zahradník, Státní zámek Dačice. Stavebně-historický průzkum a architektonicko-památkové vyhodnocení, Praha 2010
- Zdeňka Klimentová, Koberce na zámku v Dačicích, Dačice 2005
- Tomáš Knoz, Renesance a manýrismus na zámku v Rosicích, Rosice 1996
- Tomáš Knoz, Zum Wandel des mährisch-österreichischen Kulturraumes. Schloss Rosice in der Frühen Neuzeit, in: Zofia Kowalska (Hg.), Aus der Geschichte Österreichs in Mitteleuropa, Wien 2003
- Michal Konečný (ed.), Vitruvius Moravicus, Brno 2015
- Jarmila Krčálová, O rodině Francesca Borrominiho, Umění XXXIII, 1985
- František Křížek, Dačický listinář, Dačice 1941
- František Křížek, Dačice, Praha 1943
- Květa Křížová, Šlechtický interiér 19. století v dobových zobrazeních, Praha 1993
- Jiří Kubeš, Reprezenční funkce sídel vyšší šlechty z českých zemí (1500–1740), (dipl. práce), České Budějovice 2005
- Jiří Kubeš, Hlavní sál. Sebereflexe šlechty ve výzdobě venkovských rezidencí, Česko-slovenská historická ročenka, Brno 2005
- Stanislava Novotná, Krajířové z Krajku, České Budějovice 2010
- Ivana Maxová – Vratislav Nejedlý – Pavel Zahradník, Mariánské, trojiční a světecké sloupky a pilíře v Jihočeském kraji, Praha 2009
- Jan Mikeš – Tomáš Valeš, Zapomenuté poklady, výtvarné umění na Dačicku v 17.–18. století (kat. výst.), Dačice 2013
- Alena Nachtmannová, Kostelec nad Černými lesy v éře Smiřických. Provoz a vybavení renesančního zámku, Průzkumy památek X, 2003
- Alois Plichta (ed.), O životě a umění. Listy z jaroměřické kroniky, Brno 1974
- Hans Prutscher, Auslese meiner Arbeiten 1898–1928, Wien 1929
- Petr Skřivan, Katalog Dalbergovy ornitologické sbírky, Jihlava 2000
- Lubomír Slavíček, Sobě, umění, přátelům. Kapitoly z dějin sběratelství v Čechách a na Moravě 1650–1939, Brno 2007

Jaromír Šilhan, Počátky sporu o Dačice, Vlastivědný věstník moravský XXI, 1970

Kristina Uhlíková, Národní kulturní komise 1947–1951, Praha 2004

Tomáš Valeš, Josef Winterhalder d. J. (1743–1807) – Maulbertschs bester Schüler, in: Lubomír Slavíček, Josef Winterhalder d. J. (1743 Vöhrenbach – 1807 Znojmo). Maulbertschs bester Schüler, Langenargen–Brno 2009

Jindřich Vybíral, Historisches Sentiment oder moderner Pragmatismus? Leopold Bauer als Baudenkmalsarchitekt, in: Umění LX, 2012

Gregor Wolny, Die Markgrafschaft Mähren VI. Iglauer Kreis und mährische Enklavuren, Brno 1842

Josef Zwach, Denkwürdigkeiten der Stadt Datschitz, Wien 1860

OSTATNÍ ZDROJE

Anno. AustriaN Newspapers Online

<http://anno.onb.ac.at>

Residenzen Kommission Arbeitsstelle Kiel /Akademie der Wissenschaften zu Göttingen

<http://resikom.adw-goettingen.gwdg.de>

SUMMARY

The Dačice chateau was built in the last few decades of the 16th century as a country residence of Oldřich Krajíř, the last male descendant of a very prominent aristocratic family – the Krajířs of Krajek. In the following decades the Dačice manor was owned by the Berkas of Dubé, the Osteins and most importantly the Dalberg family.

Each change of an owner had an influence on the interiors of the chateau. In archive sources it is possible to trace how the style and furnishings of the chateau rooms changed depending on family-related and financial conditions of a new owner, as well as on changes of taste arriving with each new generation. Even the confiscation of the property by the Czechoslovak state in 1945 did not put an end to changes of the interior. Rooms for a planned exposition in the north representative wing of the chateau were gradually gotten rid of all reminders of the last owners and the intention of the post-war installation was presenting the chateau as an example of an Empire –style housing culture of country nobility. This intention was realized mainly on the first floor of the exposition and it is quite fortunate that it did not have a significant effect on the rooms on the elevated ground-floor.

Between 2010-2012 there was a reconstruction of the tour route which focused mostly on the first-floor interiors. Its goal was to give the rooms their original appearance from the beginning of the 20th century, the last important period of the gradually-dying-out Dalberg family.

The book presented deals with the history of the Dačice chateau interiors from several perspectives. Based on a recently-done construction and historical survey there is a new view of individual stages of the construction history, inseparable from arrivals of new owners. Among the most important new discoveries is the fact that the original chateau chapel of the Holy Trinity was located in the eastern part of the north wing and also specification of the work process and the share of individual craftsmen on reconstructions of the chateau in the years 1830-1833 and 1859-1860.

The following chapter is an attempt at reconstructing the appearance of the interiors from the Renaissance period to the 20th century based on the estate inventories and other archive sources. Based on the estate inventory of countess Františka Rozálie Kinská and also inventories of the deceased Karel Ostein the function of the Dačice chateau appears to be the one of a luxuriously furnished residence used mainly for stop-overs on the way to Vienna. In both cases even representative rooms are furnished with different types of beds. Since the chateau was built, only two rooms have kept their exclusively representative role: the grand hall in the axis of the first floor and the dining room included in one of the two large halls on the elevated ground floor.

These findings are followed by a catalogue part of the reconstructed rooms of the new exposition, representing individual rooms of the first floor based on their function and also including the process of restoration work and the methods and purposes of the installation.

The closing chapter is a catalogue of selected objects from the chateau exposition. Among the most significant ones are examples of Rhineland Renaissance pottery, quite rare in Bohemian countries. From the once-admired collection of ivory objects there are only fragments in the form of several delicate sculptures left, including a significant sculpture of Virgin Mary Victorious made by one of the artists from the circle of a prominent Baroque sculptor Ehr Gott Bernhard Bendl. Among paintings there are captivating pieces by Johann Elias Ridinger, portraits by Alexander Macc or Franz Schrotzberg, works by a „court painter“ of the Dalberg family, Ignaze Dullinger, and one of the early paintings by František Kupka – a portrait of Terezie Dalberg from 1893.

Other unique items are estate uniforms worn by Karel Maxmilián Dalberg around 1816 or figurines of Mexican indians which are reminders of Friedrich Egbert Dalberg's interest in ethnography.

In the attachment there are reproductions of examples obtained from several estate inventories of the Dačice chateau owners, which help to depict changes of the Dačice chateau interiors throughout the centuries.

ZÁMEK DAČICE

Proměny interiérů od renesance k dnešku

Vydal Národní památkový ústav, územní památková správa v Českých Budějovicích
náměstí Přemysla Otakara II. 34, 370 21 České Budějovice

Fotografie MgA. Aleš Motejl

Obálka, grafická úprava, sazba a zlom Jaroslav Kaláb

Jazyková korektura Jana Podskalská

Překlad resumé Mgr. Pavlína Beníšková

Vydání první

České Budějovice 2015